
Vámos Miklós
Ötvenhét lépés
athenaeum

Ötvenhét lépés

Vámos Miklós
Athenaeum (2022 febr)

Címke: Családtörténet, kisregény, emberi sorsok, nők elleni erőszak

Négy nő és egy kastély sorsa, huszadik század „tudott mondani okosakat, amiből tanultam, nékem ugye szinte semmi iskolám nincs, szóval rám fért, és Gitta méltósága mondta azt is, hogy Iluska, kedves, sose feledje, hogy habár sokan fordítva hiszik, a férfiak fákká válnak lassankint, a nők viszont kövekké, és a fák néha ledőlnek vagy elkorhadnak, de nékünk nőknek mindent ki kell bírnunk”

Az *Ötvenhét lépés* Vámos Miklós legújabb kisregénye. Asszonyok életének végleges összegubancolódása, három nemzedéken át.

V á m o s   M i k l ó s

Ötvenhét lépés

1ső

Ma reggel meghalt az anya, legalábbis aszittem, de mire kezdtem vóna jajveszékelni, láttam, mocorog a szájának a széle, olyan vékonyka van neki, mintha csak egy vágás volna, az én drága kis mamám, isten nyugosztalja, mindig azt mondta, jól fölvágták az anya száját, persze ő nem azér mondta, szerette vóna, ha anya néha befogja, szóval amikor láttam, hogy nem halt meg, akkor ijedtem meg csak igazán, mer nem jutott eszembe, hogy mit csináljak, életmentő csók, gondoltam, de azt meg hogy köll, látja az ember a filmekbe, rábukni és befújni, kivert a víz, hogy az anyámnak, én, olyan is van, hogy nyomkodják a mellkast erőssen, valamelyiket muszáj lesz, jaj, jajjaj

Kivert a víz, micsoda csávába kerültem, mer meghalt az anya, mentőautót köll hívni, de gyorsan, mi is a szám, az se jutott eszembe a nagy ijedtségbe, valami egyesek, egy életen át sose köllött, idén meg má kétszer is jöttek, de akkor a körzeti, aki most háziorvos, az küldte, az anya kidőlt, láz, torokfájás, hidegrázás, erős a gyanú, hogy tüdőgyulladás, a háziorvos, hogy jöjjenek be, s amikor mondtam, hogy az nem megy, a körzeti, hogy akkor küldi a betegszállítót, de hiába vártuk, má nem is gondoltam, hogy jönnek, amikor zörgették a kerti kaput, az anya nyakába lógott a kúcs, az összes, az egész csomó, mer fél, hogy meglopják, főleg hogy én, aki pedig etetem, itatom, ellátom, gondozom, mindig ilyen gyanakvó vót, zörgettek meg kiabáltak, az anya nem hallotta, mer ugye süket, nem is lát rendesen, a hályoga végett, nem tudjuk, ződ-e, ami nagyon nagy baj, vagy csak szürke, ami operábilis, a körzeti háziorvosnő szerint, aki megvizsgálná, ha oda tudnám vinni az anyát, de nem hagyja, semmit se hagy, mindig közelharcolni köllött vele, hogy adja má oda a nyakából a kúcsot, hogy beengedhessem a mentősöket, eltolhatnám az egésségházba a kerekesszéken, ami még a mamámtól maradt, de az anya szégyelli, őtet ne toljam, mer hiú, mint a páva, mit szólna a falu, közbe akik ismerték vagy jóba vótak vele, má majnem mind kinn vannak a temetőbe, mit is beszélek, hosszú ideje senki sincs jóba vele, elfordultak tőle, amiér olyan rosszindulatú

vénasszony lett belőle, mindenkire irigy, senkinek nem ad kölcsön semmit, és a nyakába hordja a kúcsokat, nehogy meglopják, pedig mit lehetne itt lopni, nincs más, csak a sok kacat, fogalmam sincs, mit csinálok velük, ha majd

Ma meghalt az anya, legalábbis aszittem, átkiabáltam a szomszédokhoz, segítség, hívják a mentőt, mondták, hogy mingyá, tudták a számot, de nem vette föl a mentő, hívták az egésségházba a doktornőt, persze ő se vette föl, zűrös idő ez, mer a Stark doktornő nyugdíjba ment, és má csak átjár Magasról az ottani, aztán vagy ideér, vagy se, és mindig ideges, az asszisztense is ideges, a Borika, aki óvónő vót, míg megszűnt az óvoda, gyerekhiány végett, ez a falu má halálra van ítélve, a házakat megveszik a vikkendelők, jön ez a horda csapatostul Budapestről, Győrből, Veszprémből, de még Ausztriából is, télen alig látni fényt a spaletták mögött, a régi asszisztensnő, a kedves drága Erzsike sajnos elkapta a szívizomgyulladást vagy mit, a koronaereket, nem gyógyult, kórházba vitték, gyógykezelték, de attól se javult, sőt meghalt, kitették az egésségházra a fekete lobogót, és egy darabig sose vették föl a telefont, míg aztán Borika került oda, de néha ő se veszi föl, annyi a dóga

Máma majnem meghalt az anya, de a végén mégse, magához jött, beszélni kezdett, csak nem értettem egy szavát se, mer mindig kiveszi a protkóját, a szája behuppad, mint egy halotté, és nem érteni, mit mond, ijesztő, ahogy a műfogsora lebeg a pohár vízbe, amibe beleteszi, tiszta horror, de rajta kívül csak én látom, az meg neki nem fontos, ha kinyitja a száját, addig dumál, míg elhervadnak tőle a virágok, amiket beteszek neki a vázába, hogy örüljön, persze nem örül, csak mondja-mondja, végigdumálja az egész öregkorát, ami má sok ideje tart, ha kinyitja a vékony száját, ami olyan, mint egy vágás, késsel vagy pengével, nincs kegyelem, válaszolni kár, úgyse hallja, nem érdekli, mit felelek, csak ő maga érdekli, se vége, se hossza, zsolozsmázza a hosszú életét, remélem, az úristen legalább hallgatja, és érti, mer én is hallgatom, de má rég letettem róla, hogy értsem, ha annyi fáradságot se vesz, hogy betegye azt a rohadt protkót, amit egy vagyonér csináltattam neki Fehérváron, kínszenvedés vót, míg odajutottunk, átszállással, a harmadik

szomszéd ajánlott be a fogorvoshoz, aki távoli rokonuk, élő fogra nem jó, csak protézisre, azt mondták, és a baráti árat is csak két részletbe tudtam megfizetni, kinek van itt még élő foga, nekem csak néhány elöl, lassan rá kell hogy szánjam magamat, hogy csináltassak egy protkót, gyűjteni kéne a pénzt, persze, a két szar nyugdíjból, és ne panaszkodjak, majnem dupla annyit kapok, mint a szerencsétlen anya, elintézte nekem a kastélyba az Ilonka, legalábbis aszittem, de közbe Pesten a központba intézték, hálisten az Ilonka bejelentett, fizették a járadékot vagy járulékot utánam, amit köll, ritkaság errefele

Ma reggel mégse halt meg az anya, má csak az hiányzott vóna, azt se tudom, hova dugta el a pénzt, amit a temetésére kuporgatott össze, legalábbis ezt mondja, naponta hatszor-nyócszor, hogy énnekem ővele nem lesz gondom, hát hogy lesz-e, azt nem tudom, de hogy van, örökkön örökké, az ugye tény, a nagy ijedtségbe eszembe se jutott, hogy ez máma pont a születésem napja, nem mintha bárki fölköszöntene, ő biztos elfelejti, csak a sajátját nem, azt má jó előre tudatja, sokszor, nehogy ne legyen időm beszerezni, amit kér, vagy inkább követel, de miután megmondta, kijelenti, hogy a születésnapját nem őneki kell tudnia, hanem a szerető családjának, így mondja, milyen család, a francba, csak mi ketten vagyunk, mi ketten boldogítjuk egymást, vagy inkább boldogtalanítjuk, ez jut nekem öregkoromra, mer má én se vagyok se fiatal, se középkorú, elaggtam, mit szépítsem, és amikor az anya rátér, hogy mit mondott Katinka néni, aki tulajdonképpen méltósága, de a szociálizmusba nem vótak többé rangok, nincsenek itt grófok, sem hercegek, és ezt az anya minden esetben kíméletlenül végigdalolja, ingatja a fejét a ritmusra, amíg még tudott állni, a derekát is riszálta, amitől meg kell őrülni, egészen komolyan, most má megszűnt a szociálizmus, de hogy ez mi, ami most van má évek óta, azt én nem tudom, lehet, hogy lesznek megint méltóságosok és méltóságák, bánom is én, Katinka rég kinn van a sírjába

Hogyha ma reggel meghalt vóna az anya, lenne egy kis nyugságom, mielőtt nekilátok ügyeket intézni, és szórni a pénzt két kézzel, ahogy ilyenkor köll, muszáj, mer megszólnak, hiába szeretem mondani, hogy engem nem érdekel, bizony hogy érdekel, és jó

helyet fogok venni a temetőbe, és drága koporsót választok, és egy év múlva köll a sírkő, becsap rendesen az öreg Matinovics, aranyárba adja a faragott köveket, pedig mindenki tudja a faluba, hogy Kínából rendeli, mer úgy a legolcsóbb, nem sül le a bőr a képiről, amikor hidegebb teleken szétfagynak, repedeznek, ketté is törnek, aztán megjavítja, sokért, így megy ez itten, engem főleg becsap, mer amikor megkérte a kezem, még régen, kosarat adtam, mire hírelte úton-útfélen, vagy legalábbis mind a két kocsmába, a fölsőbe meg az alsóba, hogy egy ilyen öregecske lány ugyan mire vár, tapsra, ezen aztán jót röhögtek az alkeszok a fölsőbe meg az alsóba, a többség mind a kettőbe betér, legalábbis asziszem, pedig má ugyanegy tulajé a kettő, ugyanazt a vacak bort vizezi, itt szerzi be a szomszéd dombokon, olyat, amit a gazdák nem bírnak eladni rendes áron a nagykereknek, akik házhoz jönnek a jobb szőllészetekbe, most ez mér nem mindegy énnekem, nem értem, söprögessek a saját portámon, van bajom elég

Ha meghalt vóna az anya, micsoda csönd vóna itt, atyaúristen, nem kelepelne örökké a repedtfazék hangján, nem csoda, ha bereked, reggeltől estig darálja a magáét, máma, amikor meghalt, legalábbis én aszittem, számoltam, pontosan kilencszer adta elő, hogy Katinka méltósága, aki má nem méltósága vót akkor, hogyan parancsolta meg az intézőnek, aki meg má nem intéző vót, hanem kocsis a téeszbe, közönséges fuvaros, de a méltósága, vagyis Katinka néni, ahogy má faluszerte hívták, a végin kezdte elveszteni az eszét, néha teljesen tiszta vót az agya, szavalt verseket a gyerekeknek, akik az iskolából jöttek ki, és elhaladtak a nádfödeles házikó előtt, ahol éldegélt, egészen bezárkózva, magányosan, kettővel a mi kis házunk mellett, butaság volt tőle, hogy visszajött Ausztriából, vagy más külföldről, ahová kimenekült, amikor közeledtek az orosz seregek, a háború után, alighogy visszatért, először a kiskastélyba köllött neki hurcolkodnia, ami a tiszttartói ház vót korábban, má ott se fértek el a legszükségesebb bútorai se, állítólag sok kincset befalaztatott a kastélyba az alsó szinten, mielőtt kimenekült, mondják, hogy ezeket később találták meg, csőtörés miatt bontottak falat a szerelők, előkerültek aranyláncok, serlegek, és egy méregdrága díszkard, asszem a múzeumba tették be, addigra Katinka má nem élt,

emlékszek, kiskoromba úgy vágott az esze, mint a beretva, négy idegen nyelven tudott beszélni, hosszú verseket szavalt, mint egy színésznő, máskor viszont összecsúszott a fejibe minden, aszitte, még folynak a harcok, parancsokat adott az intéző úrnak, hova rejtse el az ezüst evőeszközöket, meg az angol porcelánokat, és az intéző, aki má csak fuvaros lehetett, kalaplevéve bólogatott, úgy lesz, méltóságos asszonyom, persze, ne tessék aggódni, minden a legnagyobb rendben, tudta ő, hogy mire a Katinka néni újra szóba hozza ezt a témát, má visszalökődik a sróf az agyába, ami pillanatnyilag kilazult, tudni fogja, hogy nincsen többé se ezüst étkészlet, se angol porcelán, se bídermájer garnitúra, semmi se nincsen, csak a nagybüdös nyomor

Hogyha az anya ma meghalt vóna, biztos nem olyan könnyen libben át az odaátba, mint az öreg grófnő, aki csak úgy belealudta magát a halálba, és az anya szerint kisimult arccal feküdt a párnákon, késő este történhetett ez vele, mer sajnos az ápolónő, aki valamennyi pénzért minden reggel benézett hozzá, má nem bírta lezárni a szemhéját neki, nyitott szemmel került a sírjába, úgy temették el, és aztán szokatlanul hamar összeroppant a koporsója, pedig a Kacsa asztalos esküvel állította, hogy fájin keményfából csinálta, az anya szerint erre nagyon ügyeljek majd, mer ő nem akarja, hogy friss halottként rároppanjon a koporsó, és a mellére zuhanjon a több köbméter nehéz föld, ő úgy mondja: főd, aztán összepasszírozza a bordáit, annál rémesebbet el se tud képzelni, hát, kedves jó anyám, én igenis el tudok képzelni annál rémesebbet, ezt nem mondom neki, csak gondolom, mer tényleg így van, ha odajutunk, majd a körmire nézek a Kacsa asztalosnak, nem visz rá a lélek, hogy ne teljesítsem az anya utolsó kérését, ahogyan az előtte lévő tízet, százat is teljesítettem, zokszó nélkül, igaz, sokszor azér, mer így hamarább szabadultam, ebből a börtönből, ami az anya, nincs szabadulás, nincs kiút, csak ha egyszer tényleg meghal, de ilyet nem kívánhatok én, az édes gyermeke, az egyetlen vérrokonja neki, aki még él, ha ugyan élet ez

2sodik

Az én drága kis mamám, szóval az anyának az anyukája, akit ő mindig úgy hívott, édsanya, má ő is a kastélyba dógozott, süldőleány korától, a gyerekeket is be szokták fogni, a baromfiakra köllött vigyázni neki, két-három másik leánnyal, akik a játszótársai vótak, iskolába is együtt jártak vóna, ha a kettes méltósága, Katinka méltóságának az anyukája, Gitta méltósága nem veszi fejébe, hogy a kastélyba dógozóknak a gyerekei kapjanak rendes okítást, amit a házitanítóra bíztak, aki a grófpalántákhoz vót szerződtetve, egy deákféle a városból, itt élt a kastélyba, az alagsorba vót kis szobája, ahol a személyzet egy részét szállásolták el, a drága kis mamát is például, a magasabb beosztásúak fönn kaptak helyet a padlásszinten, és az én mamám egy életen át vágyódott rá, hogy odajusson föl, csak az vót a baj, hogy ő konyhai leány vót, má előléptetve, mer előtte pedig kerti segítő, amikor kinőtt a baromfiak közül, viszont a konyhaiakból a legritkább esetben lehetett valaki szobalány, ami a mama leghőbb vágya vót, hát, a leghőbb vágyak ritkán teljesülnek

A mamám a kettes méltósága, Gitta grófnő jóvoltából került a kastélyba, aki megsajnálta a kis mezítlábas félárvát, aki törökülésbe üldögélt a díszudvarhoz vezető dupla kapu előtt, kevés híja vót, hogy elgázolja a hintó, a kocsis új vót, egy fiatalember, alig bírta megzabolázni a lovakat, majnem nekirontottak a zárt fémkapunak, és a gomolygó porba ott ücsörgött az én mamám, bánatos arccal, akkor Gitta méltósága kihajolt a hintó ablakán, na mi van, angyalka, te miért ülsz az úton, kérdezte, a mamám gyereklányként nem válaszolt, és a méltósága parancsára az egyik inas fölnyalábolta, bevitték a kastélyba, a konyha melletti fürdőszobába Rózsi néni, az akkori szakácsnő tisztára csutakolta, ki is vallatta, apja sose vót az én mamámnak, rózsabokorba jött a világra, ahogy ő mondogatta, az anyja pedig megszökött egy lócsiszárral, így a kislány a nénje nyakán maradt, az viszont mogyoróvesszővel verte, nem bánta vóna, ha elpusztul, úgyis csak púp a hátán, én csak a drága kis mamámtól hallottam ezeket a dógokat, amikor megöregedett, és má furtonfurt saját magáról beszélt, addigra összetöpörödött, azér mondom, hogy a kis mamám, rajongva imádta Gitta grófnőt, a kettes méltóságát, szerintem hálából, az a méltósága azér lett kettes, mer

túl sokáig élt az anyja, a Szidi méltósága, megkülönböztetésül hívták őket a hátuk mögött egyes méltóságának és kettes méltóságának, ilyen alapon Katinka grófnő, akit aztán én jobban megismertem, hármas méltósága lehetett vóna, viszont nemsoká má csak ő vót egyedül, és nem köllött különböztetni, maradt méltósága, sima méltósága, míg a háború után pedig igazából Katinka néni, mer a rangokat eltörölték, és a kastélyból is kitették őtet, ez má egy hosszú história, az anya sokszor elmeséli, nem mindig ugyanúgy, mindegy, édes mindegy, hogy hogy vót, akár így vót, akár úgy vót, má elmúlt, és csak vót

Az én kis mamám a kastélyba töltötte az egész életét, ahogy aztán az anya is, egy ideig párhuzamba, úgy, mint az egyes és a kettes méltósága, csak ők alig találkoztak odabenn, mer a mamám sose bírt följebb kerülni az alagsorból, az anya meg először takarító lett, később kerti munkás, de végig bejáró maradt, mer itt lakunk a nádfödeles házba a főúton, amibe a Katinka méltóságos jóvoltából került a mamám, amikor kitört a háború, utána pedig sikerült kiigényelnie, az anya szerint az oroszok intézték az ügyeket, a régi magyar hivatalból addigra mindenki szétszaladt, az új meg még csak szerveződött, ez nem egészen világos abból, ahogy mondja, különben se értem, mer az én kis mamám csak magyarul beszélt, hacsak az nem vót, hogy abba az orosz parancsnokságba tudtak magyarul, vagy tolmács vót, az anya szerint az édsanyja kapott orosz betűs papirost erről, azt viszont az anya sose találta meg, így nem láthattam, de esküszik rá, hogy meg kő annak lenni valahol

A kastélyba töltötte a kis mamám az egész életét, ott is halt meg, még kicsi gyerek vótam, hozta a hírt egy leány, futva jött, lihegett, pedig csak ötvenhét lépés, egyszer leszámoltam, rohantunk be a kastélyba azzal a leánnyal, hát, az én kis mamám a tavacska hídján feküdt, ponyvával takarták be a kertészek, bőgtem, az anya később ért oda az üvegházaktól, mer akkor oda is beosztották, pedig inkább a fákkal szeretett foglalkozni, azok vótak a kedvencei, ő nem sírt, térdre hullott, csak nézte azt a halmot, ami az anyja vót addig, nekem meg a drága kicsi mamám, sose értettem, hogy a mamám mér nem lakott velünk a nádfödelesbe, lett vóna helye neki, akár a hátsó kamrába, akár a tiszta szobába a dikón, hiába kérdem az

anyát, erre nem válaszol, csak cicceg, mintha hülyeséget kérdeznék, pedig ez nem világos, asszem má sose fogom megtudni, tippem, hogy össze vótak veszve, mer az anya mindig összevész valakivel, néha mindenkivel, most meg má persze nincsen kivel, csak én maradtam neki, akinek kárálhat, így járt, így jártunk

A kastélyba dógoztak a faluból sokan, mióta az eszemet tudom, de az anya mondja, hogy má annak előtte is, mer a központ mindig a kastély vót, ki tudja, mennyi ideje, oda van írva az évszám az emléktáblára, amit tavaly raktak ki elibe, Pestről jöttek öltönyösök, és kirakták, vagy a tanács, izé, önkormányzat rakatta ki, és csak az ünnepségre jöttek az öltönyösök, vótak beszédek, hogy meg köll őrizni a hagyományt, és a nemesség is a nemzet része, na igen, most má rájöttek, bezzeg az én gyerekkoromba még az elnyomó úri osztály vótak, ennek jegyében ki lettek dobva a kastélyból, elvették tőlük, a birtokokat is meg az égvilágon mindent, Katinka méltóságának ki köllött hurcolkodnia a kis házikóba, közel a mienkéhez, én má alig emlékszek rá, rég vót, amikor meghalt, de addig az anya ragaszkodott ahhoz, hogy kezet csókoljak neki, ha szembetalálkoztunk az utcán, és néha átküldött velem süteményt, bekopogsz, lányom, főhajtás, pukkedli, kézcsók, átadod, és mondod neki, fogyassza egésséggel, Katinka drága, kész, megint főhajtás, pukkedli, jössz haza egyenest, ennyi igazán kijár a grófnőnek, áldott legyen a neve, csak jót tett a mi családunknak, könnyebben éltünk, amíg tőle kaptunk munkát, hát, ez igaz, az Isten nyugosztalja, én persze má nem tőle kaptam, hanem előbb a tanácstól, aztán a műv alaptól, má gyerekkoromba be-bejártam, segíteni a mamának, mer őneki egyre nehezebben ment a járás, meghalt, mikor még kisiskolás vótam, akkoriba tanítónéni akartam lenni, hogy én dirigálhassak egész osztályoknak, mennem köll ezér gimnáziumba a városba, aztán egyetemre ki tudja, hova, és má taníthatok is, csapkodhatom az íróasztalt a fejes vonalzóval, adhatok körmösöket a rosszalkodóknak, mint a Valéria néni, fog ez menni, legalábbis én aszittem

A kastélyba szeretett dógozni a mamám, meg az anya is, addig vót jó, míg nem jött be a szociálizmus, mer a méltóságák, az egyes, a kettes, meg a Katinka grófnő is mindig rendesen bántak a

személyzettel, az intéző parancsba kapta, hogy a fizetség mellé jutalmakat is osszon azoknak, akik szépen dógoztak, az én mamámat igen szerette a Katinka grófnő néni, nem tom, mi okból, lehet, hogy a pletyka miatt, amit csak véletlenül hallottam, és amikor kérdeztem erről az anyát, még gyerekkoromba, nem válaszolt, összeszorította a száját, és elfordult, akkor most igaz, amit a Marcsiék mondtak a kukoricásba, igaz az, kérdeztem, az anya pedig, hogy meg ne hallja ezt még egyszer, mer kapok nyaklevest, má kotródtam, de azér a nyakleves így is utolért, pedig azt mondta, ha még egyszer, de én má tudtam, ilyenek a felnőttek, ne bízzon bennük az ember lánya, szóval a fekete kőtáblába, ami lehet, hogy márvány, belevésték a három családot, amelyiké a kastély vót, a harmadik a méltóságágáké, őhozzájuk úgy került, hogy elkártyázta a vagyonát a báró, meg ellóversenyezte, meg nőkre költötte, s ezér kénytelen vót eladni az egész miskulanciát, az anya folyton emlegeti, hogy az édsanyja folyton emlegette, hogy ötszázkilencven hold főd és háromezer hold víz volt az övüké, kilencszáztizenháromban köllött a bárónak eladnia, abba az évbe született az anya, és kilencszáztizenötben az egyes vagy a kettes méltóságáék nagyobbíttatták a kastélyt, addig földszintes vót, a két ódalsó szoba tetején napozóteraszokkal, amik máig megvannak, de időközbe mögéjük húzták az emeletet, az anya mindenáron oda akart menni az emléktábla ünnepélyes avatására, de annyira fájtak a lábai, hogy belátta, nem képes eltotyogni a trabanttal odáig, nem bírja megtenni azt az ötvenhét lépést se, pedig a trabantra támaszkodva egész jól jár, csak lassan, nem bántam, én nem szeretem annyira a kastélyt, mint az anya, vagy amennyire a mamám imádta, nekem má nem Katinka grófnő lett a munkaadóm, hanem a műv alap, az semmiféle jutalmat nem adott, csak egrecíroztatott bennünket feszt, túlórapénzt se kaptunk, ha sokáig bent köllött maradni, amikor egész kicsi vótam, s még csak úgy bejárkáltam a mamámhoz és az anyához, egy ideig gazda és gazdaasszonyképző vót a kastélyba, felnőtt tanulókkal, állandóan a konyhakertbe meg a rózsakertbe dógoztak, hagyták, hogy én is csináljam, és mindig kacagtak velem, az vót a legjobb, utána bezárt a

kastély, raktár lett, zsákszám tartották a vetőmagokat benne, meg a talicskákat, a szerszámokat, nedvesedtek a falak, pergett a vakolat

A kastélyba nem lehetett dógozni évekig, végre aztán jött a műv alap, ment a gazdaiskola, megszűnt a raktározás, rendbe hozták a szobákat sebtibe, többet leválasztgattak kisebbekre, és csináltak fürdőhelyiségeket, úgy, hogy két-három szoba után két-három fürdőszoba lett, egy közös előtérrel, ó ha ezt a szegény Katinka méltóságos látta vóna, forogna a sírjába, mer addigra szerencsére meghalt, én meg kínlódtam az iskolába, kaptam a körmösöket Valéria nénitől, pedig iparkodtam, mer eszembe vettem, hogy én is tantónéni leszek, sajnos hogy az anya folyton kinevetett, ugyan, édes lányom, aztán fölébredsz, hogy bilibe lóg a kezed, ezt mondta mindig, amitől lehervadtam, sose értettem, mér csinálja, egy anyának biztatnia köll a gyerekét, szerintem, de pedig igaza lett, az általánost is alig tudtam befejezni, könnyebb lett vóna, ha valaki buzdít, vagy segít, vagy támogat, legalábbis én aszittem, lehet azér, hogy ha biztat, akkor se jutok messzire, nem adott énnekem túl sok észt a teremtő, ittragadtam ebbe a porfészekbe, ami a falunk, ha nem számítjuk a kastélyt, ami az anya szerint áldott, csakúgy, mint a néhai Katinka néni, szerintem meg átkozott, talán mind a kettő egyszerre, mer olyan is van

3adik

Az anya a fákat sokkal jobban szereti, mint az embereket, beleértve engem is, sőt szerintem engem szeret a legkevésbé, veszekszik velem furtonfurt, má megszoktam, de pedig azér nem lehet ezt megszokni, ha kikászálódik az ágyból, a nyikorgó trabantra támaszkodva, amit szociális alapon kapott az esztékából, évente fölülvizsgálják, hogy köll-e még neki, nem normálisak, mitől javulna az állapota, ami folyton romlik, de rendnek köll lenni, ha majd meghal, biztosan visszakérik tőle a járókeretét, ha ugyan szét nem esik addigra, persze tőlem fogják kérni, ha ő meghal, ugye, azzal tudnék kitolni az esztékával és az anyával is, hogy én halok meg előbb, ó, én má annyiszor képzeltem magam bele a koporsóba, milyen lesz, a meghalást is el szoktam képzelni, emlékszek az

iskolából, hogy a nagy költő, aki hősi halált nyert a harcba, azt akarta, hogy ne ágyba párnák közt haljon meg, hanem a csatatéren, ami úgy is lett, viszont én pont ágyba párnák közt szeretnék, kényelmesen, a saját fekhelyemen, csak elaludni kéne, és nem ébredni föl soha többé, az vóna jó, de mi lesz akkor, fölszáll a lélek a magasba, s letekint a testére, ahogy a tévébe mutatják a filmekbe, nem tom, a tisztelendő úr szerint fölkerülhetünk a mennyekbe, ha jók vótunk, vagy lehullunk a pokol fenekére, ha rosszak, néha úgy mondja, tűz ég odalenn, máskor úgy, hogy olaj forr valami katlanba, nagy bográcsba vagy mibe, hát, fogalmam sincs, jó vótam-e vagy rossz, má régóta nem megyek a templomba, mióta az anya nem tud, lehet, hogy nem is akar, csöndbe vagyok arról, hogy szerintem az anya biztos a pokolba süllyed le a tűzbe vagy a forró olajbográcsba, mer ő aztán sokszor vót rossz, áldott gonosz asszony, mondták róla a faluba, akik közelebbről ismerték, meg a kastélybéliek is, akikkel együtt dógozott, sose egyezett velük, ha kérték, hogy helyettesítsen valakit, például mer a Lili néni lánya szült, juszt se vállalta, sokszor közölte a többiekkel, hogy ez nem az én dógom, és egy centit se akart segíteni, ugyanez vót itthon, egész gyerekkoromba csak ugráltatott, ha valamit nem úgy csináltam, ahogy akarta, vagy gondolta, és elfelejtette mondani, mingyá eljárt a keze, még most is pofozna, ha vóna rá ereje, szerinte egy anya az úr és parancsoló, a háznak a grófnője, és a gyerek mindig szolga marad, lakáj marad, személyzet marad

Az anya csak a fákat szereti, senki mást, azoknak nevet ád, és beszél hozzájuk, a kastélyba a kedvence az óriási platán vót, akit úgy hívott, Elemér, ott álldogál az Elemér annak a tavacskának a közepén, amit a műv alap csináltatott, legalábbis asziszem, a patakot duzzasztották meg, a tavacska szigetére beültették a platánt, régen akkora vót, mint én, most meg ménkű nagy, mint egy emeletes ház, ami talán az anyának is köszönhető, amíg még visszajárt dógozni má nyugdíjasként, első útja mindig a pici szigetre vezetett, a fahidat fehérre festették, amiről egy vendég azt mondta, olyan, mint egy Csehov színdarab díszlete, ez a vendég úgynevezett híres író vót, sok vendég úgynevezett híres író, mer nekik tartotta fönn a kastélyt a műv alap, régebben az egyik ilyen író mindig a szigeten üldögélt,

oda is tettek egy padot, azon kuporgott, ölébe spirálfüzettel, tűhegyesre faragott ceruzával, őt zavarta meg az anya, amikor odament Elemérhez, átölelte a vastag törzsét, harmadáig se érte körül, és beszélt hozzá negédesen, jó reggelt, Elemér, hogy s mint vagy máma, nőttél az éjjel, Elemér, jóvan, csak így tovább, Elemér, csoda szép vagy, Elemér, és akkor az, aki úgynevezett híres író vót, megkérdezte, mér hívja az anya Elemérnek a platánt, ami neki is igen tetszik, mire az anya azt válaszolta, hogy azér, mer ez a neve, amin az író nevetett, mondta, hogy ez olyan szép, hogy meg kéne írni, azzal a címmel, az asszony és a platán, vagy a platán és az asszony, mire az anya tiltásra emelte a hosszú és göcsörtös mutatóujját, nehogy má beírjon engem az úr, eszibe se jusson, van énnekem elég bajom enélkül is, amin az író megint nevetett, hogy ezt is bele kéne írni

Az anya nemcsak szerette a fákat, hanem értett is hozzájuk, kitanulta a kertészektől, mit köll csinálni velük, hogy szépen éljenek és növekedjenek, esküdött rá, hogy a legfontosabb a biztatás, a dicsérgetés, a simogatás, az ölelgetés, bezzeg engem sose biztatott, nem dicsért, nem simogatott, nem ölelgetett, pedig arra az ember lányának is szüksége vóna, nem csak a fáknak, az anya fejből tudja, és naponta el is mondja, hogy a kastélynak a kertje tájképi kert, az első fákat még az ezerhétszázas évekbe ültették a patak mentén, tiszafák, fehér nyárfák, vadgesztenyék, kocsányos tölgyek, hársak, bükkök, a tűlevelűeket később, a kilencszázas évek elején kezdte gyűjteni az akkori gróf, hála neki, százhúsz fenyőfa áll a kastély kertjébe, mind különböző fajta, máshonnét hozatták ide a méltóságosék, azt akarták, hogy a legszebb őspark legyen az övüké, ennek köszönhető, hogy má az én időmben védettséget kapott a fagyűjteményük, ami azt jelenti, hogy olyan, mint egy műemlék, hát, má az anya is olyan, mint egy műemlék, lehet csodálni, még mutogatni is lehetne, hogyha hagyná, szeretni nehezebb

Miótától az anya csak egész ritkán bírja látogatni imádott fáit a kastély ősparkjába, hiányzik neki Elemér, a platán, Iván, a szibériai jegenyefenyő, József, a legnagyobb tölgyfa abból a kevésből, amennyi még él, mer a tölgyeket egyszer csak pusztítani kezdte a rejtélyes betegség, amelyik csak a tölgyfákat támadta, és a főkertész

szerint, akit az anya Gábornak hívott, mer tényleg ez volt a neve, Gábor szerint a betegség külföldről jött ide, egyetlen gyógyszer van rája, a szekerce, ezér azokat a pusztuló tölgyeket, amikre má alig nőtt levél, sorba kivágták, az ősparkba meg a díszudvaron is, szétfűrészelték, aztán eltüzelték a kazánba, de venni is lehetett belőlük babába, mi is vettünk, nekem köllött fölhasogatni a babákat a kert végébe a tőkén, a baltával, aminek mindig leröpül a feje, fával fűtöttünk, szénre nekünk nem telt, ez a Gábor vót talán az egyetlen ember, akit az anya szeretett, valamennyire, hát, annyira, amennyire, ő néha eljött a kis házunkba vendégségbe, vagy csak bezörgetett, nincs-e szükség valamire, amit elhozhat a lovas kocsival, később a traktorral, még később a varburgjával, az olyan hátul is ajtós kocsi vót, varburg turiszt, kisebb bútorokat is be bírt rakni, úgy, hogy a hátulsó ajtót nyitva hagyta, ami nem szabályos, de lehetséges, nekem eleinte Gábor bácsinak köllött szólítanom, amíg betöltöttem a tizennyócat, aztán má tegezhettem, mondhattam neki, hogy Gábor, kérlek, Gábor, legyél szíves, ő mindig foglalkozott a két fánkkal, annyi van csak a csöpp kertünkben, elöl egy kőris, Béla, hátul meg a villás nyírfa, Gabi, egy férfi, egy nő, legalábbis aszittem, hogy a villás nyír kivétel, tehát az az egy nőfa, ha az anya Gabinak keresztelte, de az anya rázta a fejét, fiú az, sőt férfi, ennél többet nem vót hajlandó mondani erről, mindegy, Gabi úgy nőtt, mintha húzták vóna, annyira magas lett, hogy az onnansó szomszéd morgolódott, nehogy az ő házára döntse a vihar, de Gábor megmagyarázta neki, hogy a nyírek rugalmasak, mint a fiatal vesszők, pláne améknek villás a törzse, Isten ellen való vétek vágni belőle, ne is akarják eztet tölle, Gábor mindig így beszél, hogy eztet, meg tölle, szóval nem lesz semmi baj, időnként le-ledobja magáról az elöregedett ágait, de azok száradtak, darabokra esnek, nem csinálnak kárt

Régebben az anya jobban szerette a kastély fáit, mint ezt a kettőt, ami idehaza van nekünk, első útja mindig hozzájuk vezetett, ha bement, még nyugdíjból is járt vissza, ahogyan én is jártam, amikor nyugdíjba küldtek, nehéz vót megszoknia, hogy nincs szükség má őrája, ebbe van különbség, mer én akkor se éreztem, hogy szükség van rám amikor konyhalány vótam, aztán konyhanő, végül konyhaasszony, előrelépés nulla, maradtam, mi vótam, és még

örülhettem, hogy engedtek dógozni a nyugdíjból, jól jött a kis plusz pénz, de aztán az Ilonkát is elküldték, és a legújabb főnéni, a Gabriella, ő má takarékoskodni akart, vagyis állítólag kénytelen lett, mer má akkor nem műv alap vót, hanem valami firlefránc, egyesülés, nem adtak elég pénzt, a menük is megszűntek az étterembe, ugyanazt főztük minden kedves vendégnek, akik lassan bárkik lehetnek, az úgynevezett írók elmaradoztak, meg is halt egy csomó, nincs menüválasztás, eszinemeszi, nemkapmást alapon ment a főzés, csak a vegetárok kérhettek húsmentes kaját, ha szóltak előre, azt megoldotta Bözsi néni, de mindig káromkodott, fene a kényes belükbe, minek jönnek ide, a faksznisak menjenek Keszthelyre, a csillagos hotelba, ez azér nem lukszusszálló itten

Az anya má úgy is csak nehezen bír átveszkelődni a kastélyba a szeretett fáihoz, ha jobbról támogatom, s ő mindkét kezével markolja a trabant fogórúdját, ami kidörzsöli a tenyerit, be kellett csavarnom fáslival jó vastagon, ez végett nem akaródzik neki a házat elhagyni, a tiszta szobába üldögél a füles foteljába, még Katinka grófnő néni adta neki, karácsonyi ajándékba, jaj, de szeretem magát, Évike, mondta, ezt az anya meséli, és tudja, Évike, a szegény drága megboldogult édesanyját, az Iluskát is nagyon szerettem, kicsi gyermekként fogadtuk be, micsoda gyönyörű lánnyá serdült, pillangó lett a bábból, bizony ám, valóságos kis hercegnő, adtam neki ehhez méltó ruhákat, de sose hordta, iparkodott meghúzódni az árnyékban, próbáltam férjhez adni, akadt kérő bőven, ám neki egyik se tetszett, így alakult, isten nyugosztalja, Iluska biztosan a mennyországba került azzal jó szívével, gondolok rá sokszor, a János vitézről is ő szokott eszembe jutni, kár, hogy olyan hamar itthagyott bennünket, remélem, te sokáig fogsz élni, kedves drága Évike, életben tart az az édes drága kicsi lányod, a Gizike, milyen ügyes és okos, megtanult olvasni, pedig még csak hároméves, igen, négy, bocsánat, de az is korai, sokra fogja vinni, biztosra veszem, nagy tetteket visz majd véghez, és büszkék lehetünk rá, hát, nem így lett, pedig a Katinka néni biztosra vette, bízott bennem erőssen, meghalt, mire kiderült, hogy az én nagy tettem csak az a kicsi, hogy böcsülettel végigdógoztam az egész életemet, büszkeségre nem adtam okot, és sose engedtek a kastélyba a konyhánál beljebb, pedig

a végén má a kertészmunkának is jobban örültem vóna, annyira elegem lett az ételszagból, a kiszolgálásból, a mamám tehát állítólag gyönyörű vót, és az anya is valamennyire, bár nem annyira, én viszont mindig csúnya maradtam, csak az alakom vót jó, megnéztek a férfiak, főleg hátulról, gusztálták a fenekem, sajnos mellem sose nőtt rendes, de azér arra is gúvadt a szemük, ha feszült rajta a köpeny, mindig begombókoztam nyakig, engemet ne bámuljanak, van bajom elég a férfiak nélkül is, és az állítólag csodálatos lánykoromba elment tőlük a kedvem, elvették alaposan

Amikor azt akarja, kitámogatom az anyát a két fájához, az elülső van közelebb, Béla, a kőris, persze az anyának kedvesebb Gabi, a villás nyírfa, pedig az van messzebb, plusz kilenc lépéssel, de azon ne múljon, odatipegünk, ha kéri, én talán emiatt kerülök majd a mennyekbe, és találkozhatok odafönn a drága kis mamámmal, hú, de megölelem majd, na, kíváncsi vagyok, összetalálkozok-e a menyországba az anyával is, de nem biztos, hogy odajut, az se, hogy ő hal meg nálamnál előbb, néha úgy érzem, a végemet járom, talán mer azon kívül, hogy őtet ápolom, gyermeki kötelességtudásból, nincsen semmi más okom, hogy éljek, én is elég öreg vagyok má, és sokkal öregebbnek látszok, göcsörtös lettem, mint az agg fák törzse, összeszáradtam, mint a Gabi ágai, talán csak úgy leesek egyszer majd, és darabokra hullok szét, isten tudja, mikor, ha ugyan törődik ő mivelünk, két ilyen semmirevaló vénasszonnyal

4edik

Egyre kevesebb az emlékem az én drága kis mamámról, ez borzasztó, nem bírom széjjelválasztani, hogy mi vót, amire emlékszek, mit mesélt róla az anya, és mit láttam a régi fényképeken, kettő van összvissz, vagyis három, de a harmadik az csoportkép, a kastély előtt, a nagyterasznál áll sok ember, középen Katinka néni a gróf úrral, ő ül egy füles fotelba, ami tisztára olyan, mint az anyáé, amit Katinka méltósága adott neki ajándékba, lehet, hogy pont a mi fotelunkba ül a gróf úr a képen, akkor má nagyon beteg volt, nehezen mozgott, ha fölállt, imbolygott, mesélte az anya, talán azért ült, az is lehet, hogy fotellal együtt vitték ki a kerti munkások, a sok

férfi és nő olyan, mint egy nagy család, az anya szerint Katinka méltósága szerette mondogatni, hogy a kastély népe egy nagy család, ahol mindenkire figyelnek, mindenkire vigyáznak, de ez nem teljesen igaz, mert az én kis mamámra se vigyáztak egy csöppet se, úgy halt meg, ahogyan élt, visszahúzódva, némán, én még kicsi vótam, de a temetésre elvittek, a nagy kastélycsaládból csak ötenhatan jöttek rajtunk kívül, úgy értve, hogy rajtam, az anyán és a szép Szabó Pistán kívül, akkor még megvót az anyának a szép Szabó Pista, má rég kinn van a temetőbe ő is, pletykálták a faluba, hogy Pista és az anya így meg úgy, mömömö, énnekem nem mondták, nem tudtam róla, és mire odáig jutottam, hogy értettem vóna, erről má szó se lehetett, az a férfi, amennyire emlékszek, tényleg nagyon szép vót, tetszett a nőknek, de persze házas vót, az ilyen snájdigok mindig nősek, mire az ember lánya észreveszi őket, pláne ha van mit aprítaniuk a tejbe, és Szabóék szőllősgazdák vótak, övüké vót a fél domboldal, a hercegkisasszony lejtő, úgy hívták, és akkor is maradt nekik elég, amikor a javát be köllött vinniük a téeszcsébe, vótak lovaik meg teheneik, azokat is a közösbe köllött adni, és az ő istállóikból lett a tejgazdaság

Egyre halványabban emlékszek az én mamámra, csak főleg az van a fejembe, amit az anyától hallok, amikor hajlandó mesélni róla, ő inkább csak a magáét mondja, összevissza beszél jó ideje, nem biztos, hogy amit tőle tudok, az úgy vót, plusz ha kérdezek, elereszti a füle mellett, talán má pont olyan rosszul hall, amilyen rosszul lát, lehet, hogy többé nem kíváncsi a világra, amibe él, hát, má én se vagyok olyan kíváncsi, mint régebben, azér az fáj, hogy ha a drága mamámra gondolok, akit olyan hamar vesztettem el, hogy az arcát is csak nehezen bírom összeállítani a részletekből, amiket föl bírok idézni, a kis lyukat az álla közepén, a szeme szőkeségét, meg a copfját, még az utolsó napján is szorosra fonta magának, befőzőgumival szorította össze, akkor nem jutott eszembe, hogy süldőlánynak nézett ki vele, ha leszámítjuk a mély ráncokat, melyek az arca oldalán sötét árkokká váltak, mintha egy csöppnyi eke szántotta vóna föl a bőrét, és amikor feküdt a koporsóba, mielőtt leszögelték, azok az árkok valahogyan megvilágosodtak, mintha megnyugodott vóna a mama, hogy nincsen többé gondja, arra

biztosan emlékszek, hogy Katinka néni eljött, akkor má ugye nem vót méltósága, kevéssel azelőtt rakták a nádfödeles házikóba, kettővel fölöttünk, és má a hintó nem állt rendelkezésére, még egy szekér se, úgyhogy gyalog köllött kijönnie a temetőbe, ami azér messzebb van onnét, mégis ott vót, mer ő komolyan vette a kastélycsalád dógot, és ha valaki a személyzetből házasodott, számíthatott a grófék nászajándékára, ami sokszor több vót, mint a hozomány, meg amit még a férj és a feleség tágabb rokonsága össze tudott adni, plusz menyasszonytánc, nálunk azt komolyan veszik, dobni kell a vőfély kalapjába, ki van számítva, hogy mennyit illik örömapának, örömanyának, közeli rokonnak, távoli rokonnak, s mennyit a komáknak, keresztszülőknek, satöbbi, tudtommal Katinka néni szerette vóna kiházasítani az anyát, amikor betöltötte a tizenhatot, ez nem sikerült neki, aztán beütöttem én, a balkezi gyerek, utána má kevés esély maradt, kinek köllött az anya a zabigyerekével, azt se tudta senki, hogy ki lehet az apukám, mer az anya ezt a titkot megőrizte magának, mostanáig is őrzi, hiába kérlelem, hadd ne haljak meg úgy, hogy ezt se tudom, azér sejtem ám, de az nem ugyanaz, mintha tudnám, nincs tanú, az anya megmondhatná, mer most má édes mindegy, lepergett az életem apuka nélkül, közbe majnem mindenkinek vót apukája, akkor is, ha fiatalon halt el, csak nekem nem jutott, ebbe lassan beletörődhetek, de azér kurvaélet, hogy az anya mér nem mondja meg áperté

Szinte má nem is emlékszek a drága kis mamámra, pedig őt szerettem a legjobban ezen a világon, kedves kicsi mamámnak hívtam, mer kedves vót velem, és olyan kicsike, hogy süldőlány koromba utolértem, édes kicsi mamám, nekifutottam, átöleltem, majnem földöntöttem, ő meg mosolygott, az de jó vót, világítós fogai vótak, és ami a meglepő, elég sok megmaradt neki a szájába, erősek, egyformák, tiszta fehérek, a mi fogaink viszont silányak, korán hullanak ki, és ha a városba visszük javításra Kemenes doktor úrhoz, az is csak csóválja a kopasz fejét, hogy mér nem mossuk reggel-este, nem tud rajtuk javítani, tömni má nem lehet, nincs más, ki köll húzni, kérdezte, hogy kinek vótak ilyen rossz fogai a családi fölmenőkbe, mit tudjam én, nincsenek is fölmenők, csak a mamám vót, meg az anya, aha, és hát a férfiak, kérdezte a doktor Kemenes,

mire az anya is, hogy hát a férfiak, de ő egész más hangsúllyal, a fogdoktor nevetett, mi nem, mer igaza vót, a férfiak csak arra valók, hogy megkeserítsék az életünket, aztán fölszívódjanak, eltűnjenek a kurva nagy semmibe, ez van, kihullik az ember haja és foga, nekem sincs má sok, de bármit inkább, mint műfogsort, amennyit én eszek, ahhoz nem is köll, elmajszolgatom annyival, amennyim van, ajánlotta az elemes fogkefét a kopasz Kemenes, de abból meg mindig kifogy az elem, nem győzzük, van drótos is, bedugható az áramba, az meg olyan drága, hogy nem vettünk, bezzeg az én kedves kicsi mamámnak a koporsóba is világítottak a fogai, nyitva maradt a szája holtába résre, aszittem becsukják neki az izék, temetőiek, de nem, úgy látszik, így merevedett meg szegénykém, addig vót nekem jó, vagy legalábbis jobb, amíg ő vót a családfőnk, errefelé akkor is a legidősebb asszony a család feje, ha a férfiak még nem mentek el más nőhöz vagy a sírba, e kettő ugyanaz, nincs sok különbség, kihullik az ember szíve is, csak az nem látszik, hát, látszik azér, csak nem úgy, látszik rögtön a szembe, meg a tartásba, hogy ennek hullófélbe, annak meg má ki is hullott, és úgy kell élni tovább, ha nincs bátorság arra, hogy

Kár hogy az én kedves kicsi mamámból legtisztábban a temetésére emlékszek, sajnáltam akkor, hogy nem a kastélyba lesz az örök nyugodalma neki, mint a grófék őseinek, akiket a pindurka kápolnába búcsúztatott a házi papjuk, s onnét vitték a koporsót a libériánsok a vállukon, négyen cipelték, csikorgott a fényes fekete csizmájuk alatt a murvás ösvény, mintha az is jajgatna, pedig nem lehetett olyan nehéz, a kis mamám még annyira se, de őt egylovas szekér szállította, hosszú ám az út a domboldali temetőig, át az egész falun, a gróféknak vót saját kis temetőjük a rekettyés mögött, az alsó őrháznál, amit az én időmbe má szerszámosnak használtak, a közeli rokonokat a sírkamrába rakták be, olyan kőházacskába, mellette öt-hat rendes sír, széles kőlapokkal fedve, amik elzöldültek, hiába súrolták a takarító asszonyok, féltem arrafelé, pedig az anya megmondta, hogy a halottak nincsenek ott, mer azok elporladnak, aztán magába szívja őket az anyaföld, az ember porból lett és porrá lészen, biztos hallottam má a templomba, amikor a tisztelendő úr szentbeszédezik, hát én nem hallottam, mer a templomba is félek,

nem bírok odafigyelni a szavakra, vannak azok a képek, a szentek és a vértanúk lenéznek, mindig úgy éreztem, hogy pont rám, haragszanak a sanyarú sorsuk miatt, legjobban attól félek, amelyiknek az oldalából kiállnak a nyílvesszők, szent Sebestyén, legalábbis asziszem, őnála csak a mi Krisztus urunk rémítőbb, lóg a kereszten odaszögezve, folyik a vére érettünk, az egekbe néz a kifordult szemével, és plusz még a töviskoszorú a feje tetejébe döfve, jajistenem, de ő legalább fölfelé bámul, a szentek viszont mintha engemet hibáztatnának valamiért, pedig mit tehetnék én, egy porszem vagyok a világba

Amikor marsíroztunk a szegény kis mamám temetésére, az anya még fiatal vót és erős, alig bírtam tartani vele a lépést, hátra se fordult, csak tört előre, úgy tartva az arcát, mint Krisztus urunk a templomba, sokkal jobb vóna, ha a kastélyba kéne mennünk, ötvenhét lépés a boltozatos főkapuig, ahol régen a szekerek jártak be, ott vannak még a két fal sarkához dőlő kis kajla vasoszlopok, amik arra köllöttek, hogy a szekérkerekek le ne dúrják a falat, az anya szerint ezek a talabérok, nem hallottam soha senki mástól, persze az én időmbe má a hátulsó kocsibejárót használták, ott nincsen ilyesmi, igaz, hogy bekanyarodni se köll, ha lentről jön a szekér vagy az autó, egyenest hajthat be, szóval az elülső, a főkapu ötvenhét felnőtt lépés mitőlünk, sokszor leszámláltam, érdekes, hogy visszafelé néha eggyel-kettővel kevesebb, ami lehetetlenség, biztos örömömbe, hogy má lejárt a műszakom, nagyobbakat léptem, ötvenhét felnőttlépés, kábé hatvannyóc gyereklépés, attól függ, mekkora gyerekről van szó, ötvenhét felnőttlépés, mindössze ennyin múlik, hogy méltóságos grófnő légy, vagy konyhalány vagy kertész vagy más nyomorult, olyan nincstelen, amilyen az én kedves kis mamám vót, meg az anya, meg ugye én is, mer hiába tört ki a szociálizmus, és hiába mondták, hogy innestől a munkásparaszt az uralkodóosztály, mi aztán egyáltalába nem uralkodtunk, egészen mindegy vót, hogy a grófékat szolgáljuk, vagy a műv alapot, vagy azt az izét, egyesülést, sőt a Katinka méltósága sokkal jobban bánt a mamámmal és az anyával, mint utána a szociálizmus, igaz, hogy amikor a drága mamám meghalt, pont a grófék és a műv alap közti szünet vót, legalábbis asziszem, akkoriba a gazdaiskolába lett kisegítő a mamám

meg az anya is, de amellett köllött járniuk napszámba a téeszcsébe, a mamám végre beköltözött a házunkba a kastélyból, ahol addig vót egy kis szobája, hú de örültem, és dógozni kezdett a tejgazdaságba, de aztán hamar meghalt, isten nyugosztalja, az anya látástól mikulásig a szőllőkbe kínlódott, hogy megéljünk valahogy, kezdődött aztán a nagy átalakítás, és amikor kész lett, jöttek az úgynevezett írók, na azok vótak az uralkodóosztály, a seggüket köllött nyalni, az anya nem szerette őket, csupa zsidó, mondta, ha megjött a munkából fáradtan, elcsigázva, csupa büdös zsidó, má megint nekik megy jól, őket köll ajnározni, soha semmi nem változik, meglátod, Gizike, ilyen az élet, ezek állítólag dógoznak itten, de csak ülnek a szobákba, vagy a nagyteraszon, vagy a parkba lenn a padokon, jegyzőfüzettel, de csak bámulnak, nem írnak bele semmit, van az összes szobába irodai asztal, rajta írógép, a falba meg gránittal fedett kis beugrókat csináltattak nekik, azokba van az elektromos platni a kávéfőzővel, mer olyan az író, hogy beléjük megy a kávé fönt, és kijön az ujjaikból a művük lent, amiér jó pénzt kapnak az újságoktól meg a könyvkiadóktól, jártak ide olyanok, akik filmeket is írtak, és a többiek irigyelték őket, állítólag a filmgyárba lehet messze a legtöbbet keresni, és a zsidó mind irigy, szűzmáriám, állatira kényeztetni köll az úgynevezett írókat, ezt aztán én is tapasztalhattam, a műv alap parancsára a reggelit a szobájukba vittük, letettük a dohányzóasztalra, és amelyik nem akarta, hogy fölébresszük, az kulcsra zárta az ajtaját, annak oda köllött tenni a früstüköt a küszöbre, majd beveszi, amikor akarja, ha kihűl a teája vagy a tejeskávéja, hát vessen magára, kettőből lehetett választani reggelit, háromból ebédet, A menü, B menü, C menü, kettőből vacsorát, aztán má csak A és B menü vót, de amikor nyugdíjba küldtek, má nem lehetett választani, az egyesülésbél lett egy alap, és az nem kényezteti annyira az írókat, különben is csak kevesebben jönnek, nem tom, kevesebb lett az író, vagy kiszerettek ebből a kastélyból, vagy drága lett nekik, vagy most má nem az írók az uralkodóosztály, bánom is én, lehet hogy új urak vannak, ebbe az országba, lehet hogy a vikkendelők, akik mindent megvesznek, itt a faluba például az összes szőllőt, a régi majort, ami a téeszé vót, a

kikötőt, a mólót, mondják a népek, hogy valakik pedig alkudnak a kastélyra, többen, mit tudjam én, nekem má mindegy

Az én édes kicsi mamámból csak két fotó maradt nekem, ennyi van, töredezett, fekete-fehér képek, az egyiken a bérmálása, benn a kastélyba, a lenti kis kápolnába, néz maga elé a szép csipkeruhába, amit valamelyik méltósága adott neki, arra nem emlékszek, hogy melyik, az anya se tudja, vagy nem akarja mondani, hallgatás a válasza, Gábor bácsi szerint hallgatás: beleegyezés, de ez biztos nem így van az anyával, ő akkor hallgat, ha nem akar felelni, vagy nem akar beszélni, vagy egyszerűen csak levegőnek néz, a kis mamám mintha sírdogálna azon a képen, biztos a méltóságosék fényképésze csinálta, aki havonta bejött a kastélyba, vagy még amikor alkalom vót, születésnap, karácsony, fontos vendég, az anya szerint egyszer tette tiszteletét Horthy Miklós őfőméltósága kormányzó úr, de az anya nem mehetett közel a vendégséghez, annyi dóga vót másutt, egy hétig tartott a készülődés arra a vacsorára, őz vót a fő fogás, amit a nagyterasz előtt sütött az erre a célra szerződtetett városi szakács, a többit megcsinálták Rózsikáék, túrós csuszát, rántott halat, májpástétomot, többféle tésztát, meg amire nem emlékszek, az anya húszéves lehetett, szemrevaló lány, meg is akadt rajta a tekintete valami segédtisztnek, őróla csak annyit lehetett kihúzni az anyából, hogy tetszett neki a hófehér uniformisa, az anya nem mehetett be az étterembe, ahol huszonnégy főre terítettek aznap, és a szekerek meg az autók alig fértek el odakinn

Az én kis mamámból a másik fényképen az látszik, hogy mos valamit, talán a patakba, térdel benne, a fenekére földobott szoknyába, csillog a víz a combján, ami olyan izmosnak látszik, mint a karja, nem néz a gépbe, hanem valakit vagy valamit figyel, úgy oldalról, az arca elmosódott, nem tudom, hogy eleve, vagy csak a sok év alatt fakult ki, sírnivaló, hogy az elmosódott arca van a fejembe, ha gondolok őrá, erről a fényképről, a vonásai lágyak és bizonytalanok, keverednek avval, amit belegondolok abból, amit tudok róla, vagy tudni szeretnék, vagy mesélték, vagy csak úgy odaképzelek, és ez má így marad örökké, na de mi az az örökké, mennyi idő, hány év, hány hónap, csak isten a tudója

ÖTÖDIK

(az anya)

Egy az hogy Gizike, a leányom sajnos nem tudja, mi történik velem, őneki halvány gőze sincs, komolyan mondom, erről azér tehetek én is, nagyon sajnos, mer olyan banga vagyok, meg nem is beszélek neki, se erről, se másról, ami kapcsolatos a szerény személyemmel, nna ez a kettes méltóságának, a drága Szidi grófnőnek a szavajárása, amit Katinka méltósága is átvett, a leányok szeretik ismételgetni a mondásokat, amiket az édsanyjuktól hallanak, az én édsanyám például gyakran fújtatott, mire föl én is gyakran fújtatok, ha haragszok, ez nem mondás, csak szokás, de ha sok vót a dóga, hiába kértem bármit, azt felelte, most nem ér rá, mer viharlámpa lóg a tökén, nna ezt csak később értettem meg, gyerekkoromba fönnakadtam azon, hogy minekünk leányoknak s asszonyoknak nincsen tökünk, még nem tudtam, hogy ez szimbólium, ami meg Gábor bácsitól van, őneki a dógok jó része szimbólium, azaz képletes kifejezés, mind megtanultuk tőle a szimbóliumot, ami sose jár egyedül, mindig jön utána, hogy azaz képletes kifejezés, így öröklődnek az összes mondások, szájról szájra, mint a népdalok, szóval terjednek

Egy az hogy a Gizella leányomnak semmi ampátiája nincs, elképzelni se bírja, milyen az öregség, ez az igazi, amibe benne vagyok, szerinte ő is öreg má, szűzanyám, nna persze, viszont ő tud járni, úgy, ahogy, egész jól hall, látni is lát, igaz, ókuláréval, de az legyen a legnagyobb baja, jézusisten, én aztán tudom, hogy mi az ő legnagyobb baja, az ampátián kívül, de egy az hogy arról nem szabad beszélni, nem lehet, tilos, azzal megőrjítenénk mind a kettőnket, egy édsanya vállai gyöngék ahhoz, hogy elbírják a súlyt, amennyivel ez nyomja, se lenyelni, se kiköpni nem lehet, fujtogat, amíg élünk, ami má csak nem tart sokáig, remélem, egy az hogy gyűlölöm, hogy a leányomnak köll gondoskodnia rólam, tehetetlen vénség lett belőlem, én má nem ember vagyok, hanem csak egy élőlénynek a szimbóliuma, ha nem kísérget, jóformán ki se léphetek a szobámból, pedig hogy imádtam sétálni, egy az hogy szerettem lépkedni előre, mindig panaszkodtak, akik jöttek velem, hogy túl

gyorsan szaporázom, de énnekem úgy esett jól, boldogan bámészkodtam, figyeltem, hogyan nőnek a bimbók, sarjadnak a virágok, érik a termés, sárgára vált a szőllő, nna szóval én folyton olyan mehetnék vótam, hogy nem bírtak velem, az édsanyám mindenkinek panaszolta, nem fér a bőribe ez a büdös kölök, ez vótam én, a büdös kölök, a rossz csont, a szegény árvalány, akinek semmije nincs, annyira poletár, szóval nincstelen, és ez így is maradt egész idáig, csak a gyerekem van énnekem, a Gizella, apátlan félárva szegényke, de erről nem szabad, néha hangosan gondolkodok, vigyázni köll, nehogy meghallja

A leányomnak azt a nevet szerettem vóna, hogy Elizabet, az olyan királynős, úgy hívták Katinka méltóságának a testvérét, nővére vót, úgy emlékszek, de lehet, hogy húga, egy az hogy sokat köszönhetek Katinka méltóságának, el se lehet sorolni, mennyi mindent, amikor megszültem a kicsi lányomat, bent a kastélyba, odahívta a saját orvosukat, hogy levezesse a szülést, úgy érezhettem magamat, mintha én is a grófi családba vónék, nem pedig egy rongy poletár, nna annyira tiszta patyolat ágyba sose feküdtem, mint akkor az alagsorba, égtek a petróleumlámpák meg a vastag templomi gyertyák, pedig egy az hogy reggel vót, és akkor még nem vezették be a villanyosságot se a kastélyba, se máshová, vót a gróféknak egy villanycsináló masinájuk, de azt elcabcarálták az oroszok az ezüst asztalravalókkal, amit nem dugott el a személyzet, mer valamivel enni köll azér addig is, amíg újra visszajön a rendes élet, ami persze csak kicsit jött vissza, átmenetileg, szóval rendes vót a Katinka méltósága, még alig lett vége a háborúnak, kevés vót a kastélyba a dógozó, és a tűzifa is fogytán, de énnekem befűtöttek rendesen a dobkályhába, szakadt rólam a víz, nyugtatgatott a doktor úr a fehér köpenyébe, gumikesztyű vót a kezén, azzal simigatta a homlokom, nem kell félni, drága, fog ez menni, csak nyomja, drága, nyomja tiszta erővel, nna én erre nyomtam tiszta erővel egyet-kettőt, hopp, kicsusszant belőlem, mint egy tűzforró nedves hal, véresnek képzeltem, szóval nem is vót mit levezetni, csak el köllött kapni a gyerekemet, ez a bábaasszony dóga, lemosta tisztára, becsomagolta fehér törülközőbe vagy mibe, bőgött az én kisbabám, jól van, most má minden rendbe van, mondta az orvos, lehúzta a gumikesztyűt,

megpaskolta az arcom, csupa izzadság vót a keze, akkor behívták Katinka méltóságát, tapsikolt örömében, juj de édes csecsemőcske, juj de gyönyörű angyalka

Mi legyen a neve ennek a kis hercegnőnek, kérdezte Katinka méltósága, még alig szedtem össze magamat, szégyelltem, hogy lihegek, mondtam, hogy Elizabet, erre ő, hogy az nem lesz jó, mer mindig a testvérére emlékezteti, aki nem túlságosan szeretetreméltó, pedig ő szeretni akarja az én kicsinyemet, ahogy engemet is szeretett mindig, és gondoskodni fog a neveltetéséről, ahogyan rólam is gondoskodott, most ugyan nehéz időket élünk, de remélhetőleg jobbra fordul, ajánlja, hogy legyen a lánykám neve Gizella, én meg rábólintottam, legyen, gondoltam, csak egésséges legyen, mit tudtam én, hogy a Katinka méltósága a jótékony Gizella főhercegnő miatt akarta, aki egészen távoli rokona vót, de má rég meghalt, Ferenc József császárnak és királynak a lánya, őneki Sissi királyné vót az édsanyja, nna ezt a jótékony Gizella főhercegnőt a méltósága egy estén megmutatta valami nagy fekete könyvbe, nem ám akárki vót, hanem Habsburg–Lotaringiai Gizella Lujza Mária, nem elég, hogy osztrák főhercegnő, még magyar és cseh királyi hercegnő is, és Lipót bajor királyi herceggel kötött házassága miatt bajor hercegné, ez azér nem kevés, sőt nagyon sok, egy az hogy az egész életét a jósággal töltötte, a csillagkeresztes jótékonykodó rend védnökasszonyának nevezték ki, a palotájukba csinált egy hadikórházat a sebesülteknek az első nagy háború idejébe, szóval ő nagyon jó vót, hátha az én Gizellám is nagyon jó lesz, imádkoztam szűzanyámhoz érette eleget, de mégse vált valóra, lehet, azér nem, mer kezdettől Gizikének hívtam, nem tom, miért, ahogy nődögélt, má nem örült neki, áttértem a Gizire, erőlködnöm köllött, hogy ne mondjam, Gizike, elharaptam a végét, de a Gizi se vót kedvire, végül má az maradt, hogy leányom, az meg énnekem nem vót kedvemre, utána nemigen szólítottam sehogyse, így vagyunk egy ideje mi ketten, egy házba, egy csöndbe, egy elkeseredésbe, amiből én csak a sírba menekülhetek, be kell látnom, bele is törődtem, pedig egész életembe nagyon mehetnék vótam, szerettem vóna összebatyuzni azt a keveset, amim vót, s neki a világnak, sejtettem, hogy vannak szebb helyek, jobb helyek, sokkal jobb helyek, de ugye a leányom

miatt itt köllött maradnom, mer semmit se tudtam vóna biztosítani neki, még élést is alig, földönfutóként

Egy az hogy az én leányom asziszi, hogy nem hallok, nem látok, mer süket vagyok és hályogos a szemem, pedig az van, hogy nem akarok látni, nem akarok hallani, eleget láttam, hallottam, túl sokat is, szűzanyám, feledni szeretnék, nagyonnagyon, de ami fáj, azt nem bírom feledni, és az én leányom asziszi, folyton beszélek, nem veszi észre, hogy csak a szám jár, mint az üres daráló, pedig aki beszél, az mond is valamit, én meg semmit, nem vagyok képes kimondani, ami úgy fáj, a protkómat is azér nem teszem be, mer nem akarom, hogy értse a szókat, amik kijönnek a fogatlan számon, nna mer félek, valamit nem bírok visszafojtani, amivel az ő sebét is föltépem, amit láttam, hallottam, átéltem, megszenvedtem, megbűnhődtük má a magunkét, az úristen lehetne kegyes, ha má ránk zúdította onnét föntről a sok nehézséget, a sok szart, magyarán megmondva, akkor legalább intézze el, hogy azokat felejtsük el, nem pedig a gyógyszereket, hogy bevettem-e, pedig kaptam a doktornőtől, vagy nem tudom, lehet, hogy az én leányom szerezte a praktikus fehér dobozkát, három pici részre osztva, reggel, délbe, este, és az én leányom beleszámlálja az egész heti adagot, de ha nekem fogalmam sincs, reggel van-e, délbe vagy este, akkor ugye hiába a dobozka, összekeverem az egészet, má nem is érdekel, szart se érnek a pirulák, úgyse akarom hosszítani a kínlódásomat, ami az életem

Az én kisleányom apró gyerekkora óta jött velem a kastélyba, miótától meghalt az édsanyám, nem hagyhattam senkire, egyedül se maradhatott a házba, ahol lakhattunk, a Katinka méltósága jóvoltából, nna a háború után pedig édsanyám elintézte az orosz parancsnokságon, hogy megtarthassuk, mindegy, fő, hogy fedél vót a fejünk fölött, szóval hurcoltam az én kisleányomat magammal be a kastélyba, ötvenhét lépés oda, ötvenhét vissza, erről szólt az egész életem, mer ami még történt velem, arra minek emlékezni, minek fölemlegetni, régebben, amíg tudtam olvasni a hályogos szememmel, hozhattam haza a kastélykönyvtárból regényeket, ezt még Gabriella, a legújabb főnök is hagyta, vagy inkább elnézte, a műv alapos időkbe vót könyvtáros, a szigorú Jolán a koszorúkontyával, a vastag keretes ókuláréjától megnagyobbult a

kígyószeme, szóval ebédidő után mindig ott ült a kanapén a könyvtárba, amit most má letettek az alagsorba, megnövelték az ebédlőt, a szigorú Jolán trónolt a kanapén a kulcscsomóival, zárható ajtajú üveges könyvszekrények vótak, köllött a sok írónak, hogy legyen könyvtár, de be köllött zárni a szekrényeket, különben ellopták vóna a könyveket, szégyentelen alakok az írók, akkor is, amikor élnek, meg akkor is, amikor írnak, némelyiknek a regényét hazahoztam, hát, csak a szart látták ezek az életből, meg persze a kufircolást, nna pont erről a kettőről nem akartam én olvasni, sok könyvet hagytam félbe, vittem vissza Jolánnak, kérdezte, hogy tetszett, mondtam, egész jó, mer csak akkor köll igazat beszélni, ha van értelme

Az én leányomnak má bakfiskorába meggyűlt a baja a férfiakkal, mer olyan alakja vót, hogy mind rámászna, tudtam én, bármit teszek, hogy védelmezzem, úgyis megtörténik, egy az hogy ez a nőknek a sorsuk ebbe a világba, hogy a férfiak prédája legyünk, csak annyi a választásunk, hogy harcolva ellenkezünk, vagy összeszorított foggal hagyjuk, akár így, akár úgy, mindig ők győznek, nna szánalmas egy győzelem, hogy behatolnak az ember lányába pont ott, ahol a legsebezhetőbb, mér így alkotta a nőt az úristen, sose fogom megérteni, teremthette vóna azt a rést valami kényelmesebb helyre, mondjuk, valamék vállunkra, lehetne a jobbkezeseknek balra, a balkezeseknek jobbra, akkor könnyebb vóna a rohadt férfiaknak, és a nőknek se kéne hanyatt kínlódni, plusz egyszerűbben bírnánk kimosni a váladékukat, nehogy teherbe essünk attól, akit utálunk, gyűlölünk, akit megvetünk, és akitől semmi jóra nem számíthatunk, akkor se, ha megkér, és hozzámegyünk, mer az meg azt jelenti, hogy tűrhetjük egy életen át a szolgaságot, a pofonokat, a rúgásokat, az átkozódást

Az én leányomon má akkor erőszakot tettek suttyók, amikor még nem is vót nő, attól vérzett először odalenn, nem pedig a havi tisztulás végett, szűzanyám, sose mondta el, de én észrevettem, mer nekem viszont van ampátiám, tudom, amit tudok, asziszem, emiatt nem vót soha mellette férfi, taszították őt, válogatás nélkül mindegyik, azt szűrte le, ami az igasság, hogy nem kaphatunk mást tőlük, mint bántást, így telt az egész élete, nekem soha semmit nem

mesélt el, nem értem, mér nem, bízhatott vóna bennem, igaz, hogy én se meséltem rólam semmit az édsanyámnak, de egy az hogy ő nem vót annyira megértő, mint én, arról se hallottam Gizikémtől soha, ami a tizennyócas szobába történt vele, a kastélyba, akkor má harmincas éveibe járt, lehetett tudni, hogy őneki se férje nem lesz, se gyereke, ami azt jelenti, hogy énnekem meg unokám nem lesz, el is engedtem azt má, akkor még a műv alap vót, sokáig Ilonka vót a főnéni, és vitte be Gizikém a reggelit a tizennyócasba, pont az a dagadt író lakott benne, a nagyhangú részeges, általába a két másik dagadttal egyszerre jött a kastélyba, ki köllött küldeni értük a barkast a vasútállomásra, mer az ilyen dagadtak nem bírnak három kilométert gyalogolni, jó, a mikrobuszt minden turnus kezdetén kiküldték az állomásra, de egyre többen jöttek a saját kocsijukkal, az írókat jól fizették a műv alapos időkbe, na és az a rohadék dagadt pöcs beráncigálta a Gizit az ágyába, és az én leányom egy darabig küzdött, sikított is, de persze a személyzetből senki nem mert közbeavatkozni, szűzanyám, ne hagyj el, a végén Gábor zörgetett be az ablakon, mer kihallatszott, és még a rohadék dagadtnak állt följebb, mi köze hozzá, menjen a dógára, míg szépen mondom, talán részeg vót, bár még reggel vót, Gábor nem hagyta magát, belökte az ablakot, s fenyegetően állt ott, ökölbe szorított kézzel, csakhogy akkor má késő vót, az én leányom sírt, a rohadt dagadt pedig kiment a szobából a közös fürdőszobákba, és magára kulcsolta az ajtót, minden férfi olyan egy szemét, ez meg a főszemét, ez a tetves pókhasú részeg disznó, a kurva annyába penészedne meg, jajjaj, annyira bánom azóta mindig, még máma is, egy az hogy amikor Gábor szemlesütve egyik lábáról a másikra állva elmondta, nem rohantam a kertből azonnal a tizennyócasba, hogy kikaparjam a dagadt állatnak a szemit, letépjem a bűzlő tökeit, egyiket a másik után, és a tetves farkát is, hogy soha többé ne csinálhassa senkivel, de mire másnap rászántam magam, má pont elutaztak a dagadtak, kivitte őket a barkas az állomásra, és amikor hónapokkal később újra megjelentek, má lenyugodtam, amit tett, az nem gyógyítható a bosszúval, szóval csak azt értem vóna el, hogy Ilonka kirúg, ahogy sokakat a régiek közül, mer első ugye a vendég, a sok szarházi író, sajnos hogy nekem má túl közel vót a nyugdíj, befogtam

szégyenszemre, mi nők általába hallgatunk, szűzanyám, hogy szakadna ránk az ég, egy az hogy az úristen is hallgat, tűri, amit tesznek mivelünk, nem sújt le mennydörgéssel, villámcsapással

60dik

Az anya mindig azt mondta, mi tótok vagyunk, és nem azér, mer a vezetéknevünk Tóth, hanem tényleg, méghozzá tirpákok, akik a nyírségi tótok, hát nem tom, honnét a fészkes fenéből lehet ezt tudni, amikor az én drága kicsi mamám zabigyerek vót, az apja eltűnt az éji homályba, és az anyukája meg itthagyta, mint tót az oláhokat, hehe, az a férfi, aki nemzette, lehetett ugye bármi, magyar, román, horvát, neaggyisten zsidó vagy sváb, ha meg igaz, amit rebesgettek, akkor hagyjuk, Gábor bácsi szerint a mamám anyját hívták Tóth Marinak, aki megszökött egy lócsiszárral, azt meg úgy hívták, Nóti, Nóti Károly, ha nem csalódok, az a Tóth Mari nem törődött a lányával, az én drága mamámmal, aki balkezi gyerek vót, ugyanúgy zabi, ahogyan én, és az anyja vezetéknevét kapta, mer az nem valószínű, hogy az apját is Tóthnak hívták vóna, az a Tóth Mari a kislánnyal nem törődött, soha többé nem bukkant föl, itthagyta a nénjének, aki folyton verte, nem bánta vóna, ha elpusztul, úgyis csak púp a hátán, szerencsére Gitta grófnő, a kettes méltósága értesült erről, és amikor az én mamám kicsi korába ott sírdogált az út porába a kocsibehajtónál, magához vette, benn a kastélyba nevelgették a cselédlányok, az egyik, akinek kisbabája vót, szoptatta is, őtet az én mamám nagyon megimádta, de sajnos ráesett a malomkő és meghalt, a vízimolnár felesége vót, micsoda pech, hogy egy malomkő ráeshet az ember lányára, hirtelen, váratlanul, bumm, kész, így szakadt félbe a szoptatása a mamámnak, és az asszony saját gyerekének is, aki a szép Szabó Pista lett, és faluszerte rebesgették, hogy az anya szeretője vót, de az anya vadul tagadta, feszt állította, hogy csak a tejtestvérség miatt, barátilag, hát, a csuda tudja az igazat, ez se fog kiderülni soha, pláne hogy a szép Szabó Pistát én csak gyerekként ismertem, és lehet, hogy keverem egy másik Pistával, a kocsmárosék középső fiával, hogy is hívták, Stein Pista, fiatalon halt meg, az agyába lett neki egy nurizmatikája, olyan

megölős daganatja, sajnos hogy a szép Szabó Pista is időnek előtte halt meg, befulladt a tóba, éjnek évadján horgászott ladikon, kitört a vihar, jaj, tele vagyunk ilyen dógokkal, amikről nincsen bizonyosság, nem is lesz, el köll engedni a francba

Az anya szerint tirpákok vagyunk, nehéz elhinni, mer ami kevés tót él a falunkba, az a három család, abba a férfiak nem magasak, a nők pedig vaskosak, a combjuk mint az oszlop, vagy mint a zongoraláb, ahogy Katinka méltósága fejezte ki magát, amivel arra is célzott az ő finom módján, hogy elég piszkosak, miránk meg sok rosszat lehet pletykázni, de az biztos, hogy tiszták vagyunk, még a legnehezebb időkbe is mosakodtunk, ötvenhatba is, illetve ötvenhétbe, a rettentő hideg télbe, amikor nem használhattuk a kutat, mer először is befagyott, aztán meg egy ellenálló harcos ott akart elbújni, álldogálhatott a jégen, ami beszakadt, aztán nem bírta tartani magát a végtelenségig, biztos a kávaközbe kapaszkodott a tíz ujjával, mi nem láttuk, nem hallottuk, csak akkor vettük észre, amikor enyhült az idő, és húztunk vóna vizet a főzéshez, akkor is mindennap akartunk mosakodni, de ahhoz nem kútvizet használtunk, hanem a ciszternából, abba nem fagyott meg az összegyűlt esővíz, vagy csak vékonyan a tetején, amit be tudtunk törni ököllel, vittük a lavrot, mertünk bele, és aztán úgy mosakodtunk a konyhába, tetőtől talpig, egyszer olyan is vót, hogy lőttek, mint a fene, közeledett a házunk felé rettentő dübörgéssel három szovjet tank, darabokra zúzták az út burkolatját, mi meg az anyával futottunk a kastélyba be, hogy ott legyen menedékünk, csoda, hogy el nem vesztünk a golyózáporba, szerencsénk vót, a nagy lövegüket nem sütötték el, mer akkor a kastélynak annyi, kő kövön nem marad, soha olyan gyorsan nem tettük meg az ötvenhét felnőttlépést, mint akkor ötvenhatba, lehet, hogy csak ötvenhat lépés vót akkor, hehe, vagy ötvenöt, annyira rohantunk, mér fontos ez, nem tudom, nem fontos

Az anya szerint negyvennégybe és negyvenötbe is futni köllött velem a kastélyba, lehet, hogy zagyválja, mer azt is mesélte, hogy amikor megszült, a háborúnak má vége lett, ezt azér nem kéne elfelejtenie, ötvenhatba tényleg futni köllött, emlékszek rá, lehet, hogy a mamámmal köllött futnia negyvennégybe és negyvenötbe,

sőt a mamám futhatott má az első nagy háború idejébe is, addigra meglett neki az anya, talán ez vót, valakik mindig futottak a kastélyba a veszedelem elől, ötvenhét lépés, gyermekeknek több, az anya má összevissza keveri az időket, csúszkálnak a fejébe a dátumok, mostanába a nevek is, legutóbb, amikor bekéretőztünk a kastélyba, mer oda kívánt menni, alig akartak beengedni, minket, akik az egész életünket a kastélyba töltöttük, igen ám, de nagyjából mindenki elment má, akikkel együtt vótunk, vagy a temetőbe, vagy a nyugdíjba, ezek az újak meg szarnak a fejünkre, de mikor az anya rikácsolni kezdett, hogy ővele nem tehetik ezt, mer ő Katinka méltóságának az egyik liblingje, szóljanak azonnal a grófnőnek, hogy jöttem látogatóba, én, Tóth Évike, a kertészleány, néztek rá, kövesedő szemmel, s intettek, mehetünk, vezettem át az úgynevezett díszudvaron az épület főbejáratához, aztán le a főlépcsőházban az alsó szintre, ki a lenti nagy főteraszra, ott üldögéltek az egész új kerti üveges asztalok körül a hozzájuk tartozó karosszékeken az úgynevezett írók, vagy a franc tudja, kik, egyet se ismertünk, és ők se ismertek minket, lecsüccsentettem az anyát egy üres helyre, eltoltam előle a járókeretet, hadd gyönyörködjék az óriási kertbe, az úgynevezett ősparkba, ahol annyit dógozott, annyit gyomlált, ültetett, metszett, öntözött, gereblyézett, má azért sokkal elhanyagoltabb, mint a mi időnkbe, vagy sőt az ő idejébe, valaha mindegyik fa és bokor tövibe vótak kis fémrudakra erősített táblák, rajtuk a növényeknek a neve, magyarul és latinul, má csak itt-ott maradt egy-kettő, és ami a legnagyobb baj, ami onnét nem is látszott, hogy a műtavacska műszigetére vezető fahidat átfestették barnára, a padot pedig má elvitték, ki tudja, visszateszik-e még ebbe az életbe, nem az övükébe, hanem a mienkébe, az anyáéba vagy az enyimébe

Az anya csak erőltette a szemét, s fölkiáltott, vigyázat, jön a hintó, lépj hátrább, mer elüt, ajjaj, ideverik a kerekek a kavicsokat, de anya, milyen hintó, hol van hintó, ő meg intett a fejével balra, pedig onnast pont nem jöhet má semmi, zárva tartják azt a fakaput, kivéve ha a konyhára hoznak élelmiszereket, könnyebb behordani elölről, még ötvenhatba betörték a régi faragott kaput, de csináltatott a műv alap újat, persze nem sötétbarna keményfából, amilyen a régi vót, hanem világos fenyőlécekből, na ez se fog soká elállni, a fenyő nem jó arra,

hogy kerítés vagy kapu legyen belőle, tudja ezt mindenki, megmondta Kacsa asztalos, sajnos hogy má az összes vendég bennünket figyelt, hogy milyen ződségeket beszél az anya, nem baj, úgyse ismerünk senkit, és minket se ismernek, gondoljanak, amit akarnak, toll a fülükbe

Az anya csak mutogatta a hintót a horgas ujjával, régóta nem vágja a körmét, karmai vannak, mint a vad madaraknak, én vágom le neki néha, amikor hagyja, szóval az anya csak bökdösött előre, és rikácsolt, megjöttek a temetésről a méltóságáék, nna mostan kondolálni köll, mer illik, az Ödön bácsikájukat tették a fődbe Fehérvárt, aj, nagy kujon vót az Ödön bácsi, hált itt sokszor, nagy kultúrpakrióka is vót, adott pénzt, hogy kidíszítsék a kék kápolnát a hegyódalba, mindig föstményt hozott ajándékba Katinka méltóságának, annyira nagy kultúrpakrióka vót, színházbarát, azt mondják, azér inkább a színésznőket szerette, nem az előadásokat, annyi baj legyen, a színésznő az mind kúrva, jó, tudom, van kivétel, na eridjé, Gizike, és segítsed a méltóságos grófnőt kiszállni a hintóból, magas az a vaslétra, ferhérc vagy mi, eridjé, lódulj, jaj, anya, ne lökdössél, má mindenki idenéz, próbáltam elhúzódni, de amilyen erőszakos, megragadta a karomat, hogy fájt, úgy köllött kiszabadítani magamat, nincs itt semmiféle hintó, akartam mondani, és még csak gondoltam, amikor összerázkódtam, mer tényleg mintha recsegtek vóna a kavicsok a vasalt kerekek alatt, ezt végképp nem értettem, az utolsó hintó, a landau, gyerekkoromba sokáig ott porosodott a régi fészerbe, annak a kerekei gumirádlisak vótak, bár a gumi lassankint lefoszladozott róluk, és egy pillanatra má én is láttam a hintót, ez nem olyan vót, mint ami a fészerbe ment tönkre, aztán eltüzelték a darabjait, amik fából vótak, a nagykazánba, úgy látszik, több hintajuk van a grófékanak, de a vendégek mér nem látják, érthetetlen, a négy lóból egyik se vót ismerős, pedig gyerekkoromba még megvót kettő, addigra má a féderes kocsi előtt szolgáltak, avval hozták s vitték a grófékat, meg akit köllött, később a lovak is a téeszbe mentek, erősek vótak és almásderesek, ketten is elhúzták a hintót, most négyen úgy erőlködtek, majd beleszakadtak, remegtek az istenadták, legalábbis én aszittem, de láttam aztán, hogy a hintó ugyanúgy remeg, és a grófék is remegnek, valami fehér

felleg jött lefelé az égből, beborította a négy remegő lovat, a remegő hintót, a remegő gróf urat, aki pedig má annyira meghalt, hogy csak na, és a festményen látható, ami az irodába lógott még nemrég, azt is az Ödön bácsi rendelte meg, a nagy kultúrpakrióka, mint tudjuk, nade Katinka néni is rég meghalt, akkor a mennyekből jönnek a hintóval, ó, egek, mi van, mi van, nekem is kiesett egy sróf az agyamba, vagy én is má rég meghaltam, csak az anya él vígan és rendületlenül, igen, hazádnak rendületlenül légy híve ó magyar, hogy van tovább, mit tudjam én

Az anya ötvenhatba kitűzte a magyar nemzeti zászlót a házunkra, amiből kivágta a címert, honnét szerezte azt a zászlót, nem tudom, és ha kérdezem, csak cicceg, legyintget, milyen zászló, nem vót semmiféle zászló, összekeversz te má fazont a szezonnal, ütődött lettél, édes lányom Gizella, menjünk gyorsabb iramba, hahaha, és úgy kacag, hogy reszket tőle az összes csontomba a velő, állítja, hogy ő negyvenötbe tűzött ki zászlót, az oroszok tiszteletére, de az vörös vót, és nem is ő tűzte ki, hanem az édsanyja, az én mamám, na, őtőle ugye má nem kérdezősködhetek, a vörös zászlót a szovjetek adták, neki, vagy az édsanyjának, ami tök mindegy ma má, amikor sokan azt se tudják, hogy vót egy ilyen ribillió, egy ötvenhat, vót a második nagy háború, negyvenötbe lett vége, április négyről szójjon a nóta, fölszabadítónk hősi nevét, valahogy így, semmit se tudnak, azt se tudják, hogy vót itt a kastélyba egy gróf, meg egy grófnő, nem grófné, ahogy sokan rosszul mondják, mert az ő családja, amiből jött, az is grófi vót, szóval nem csak férjhez ment a gróf úrhoz, akinek piszok szerencséje vót, mer ő jóval azelőtt meghalt, és így nem lehetett kitenni őtet a kis házba, ami egy kutyaól vót a kastélyhoz képest, csak a sírját lehetett elhanyagolni, amíg azután lebontották a sírkamrát, elvitték a köveket, beszántották azt a területet a néhány sírhanttal együtt, ilyen az élet minálunk, sej, haj, babám

Az anya úgy bámult rám, mintha szégyenkezne miattam, ne röhögtessen, mer cserepes a szám, ő szégyenkezik, énmiattam, nem pedig fordítva, ez a hét vicce, de úgy látszik, dalolhattam, a hintót má elhúzta a négy almásderes paci, és a fölső teraszról egy kövér író bámult bennünket, visszanéztem, mi a túrót nézel, te dagadék, nem láttál még vénasszonyt, akkor jól nézzél meg minket, ittvagyunk,

nem olyan időket élünk többé, hogy a nép egyszerű gyermekei ne jöhetnének be ide, amikor a nyugatnémet turistákat is beeresztik, ha vesznek jegyet a recepcióba, oppardon, nyugatnémet má nincs is, keletnémet se nincs, magyar turisták is bejöhetnek, csehszlovákok is, de annak is vége, csehek és szlovákok, szerbek és horvátok, sőt franciák, angolok, akárki, csak azok ritkán vetődnek ide, na elég, fintorogtam a dagadék íróra, emlékeztetett arra a másikra, amék megragadta a karomat, cibált az ágyához, rángatta a szürke munkaköpenyemet, leszakadtak a fölső gombok, régóta fáj rád a fogam, szeretem a bögyösfaros tót lányokat, ne, ne, nenene, én nem vagyok bögyösfaros, az se biztos, hogy tót vagyok, csak Tóth, Tóth Gizella, engedjen el, ne tessék engem megbecsteleníteni, erre ő, hogy kuss, neked is jó lesz, ne kapálózzál, úgyis lenyomlak, némán birkóztunk, megragadta a mellem, az nagyon fájt, tessék hagyni engem békibe, mer sikítok, a számra tapasztotta a húsos tenyerét, beleharaptam, sós vót, lehet, hogy a könnyem, vagy az ő vére, pofán vágott odavissza, az ágyra lökött, rám ugrott, mázsás súly, aszittem, beszakad a bordám, szorította a torkom, mingyá megfúlok, sziszegtem, nem érdekelte, kérdezte, hány éves vagyok, nem feleltem, ötven, kérdezte, ráztam a fejem, amennyire tudtam, negyven, mutattam, hogy kábé, hát, az nem sok, én ezt a nem sokat egyáltalába nem értettem, később derült ki, hogy a három dagadt fogadást kötött egy láda sörbe, az nyer, aki idősebb nőt tud megbaszni, énvelem az a szemét alak nem bírt nyerni, mer ahhoz azér még nem vótam elég öregecske, öreg kecske, ahogy Katinka néni mondta vót, végre valami, amihez nem vagyok még elég vén, gondoltam, sovány vigasz

7edik

Az anya születésnapja van, közbe az anya nem tud róla, pedig mondtam neki tegnap este, hogy holnap lesz a nagy nap, csak nézett rám ütődötten, és amikor végre lesett neki, ja igen, de Gizikém, avval én má nem foglalkozok, na jó van, anya, nem is neked kell foglalkoznod vele, hanem minekünk, akik szeretünk, erre ő, hogy és ki az a minekünk, és nem szereti őtet má senki, hát anya, ez kedves

tőled, de akkor is szülinapod lesz, amire má nem válaszolt, most itt vagyunk, de megint nem tudja, nem érti, mit készülődök, régebben csinált tortát, ha nekem vót a napom, nem olyan igazit, fogott két tortalapot, kevert vaníliás krémet, mer nekem az jobban ízlik, mint a csokis, fene tudja, mér, talán mer a fehér szebb, mint a barna, szóval azt tette a tortalapok közé, meg kívülre is, oszt kész, belenyomta a gyertyákat, amíg kicsi vótam, annyit, ahányadik, aztán má csak kettőt a húszra, hármat a harmincra, satöbb-satöbb, én inkább vettem neki egy kis kerek tortát a Szarvas cukiból, aminek mindig más a neve, vót Kastély cukrászda is többek között, ami rongyrázás, semmi közük a kastélyhoz, diótortát vettem neki, mer ő meg azt szereti, az eszterháza tortát, gyertyáér a papírbótba köllött mennem, az ápiszba, régebben tartottak a cukiba, de újabban má nem, évekkel ezelőtt tévedésből olyan gyertyákat tettem a tortájára, amiket nem lehet elfújni, szóval el lehet, de mindig újra meggyúlnak, ez a vicc, nade én nem tudtam, csak azér vettem a papírbótba azokat, mer olyan véknyak vótak, és csillámosan színesek, elég vidám, aszittem az anyának is tetszik, viszont amikor elfújta, és örült, hogy sikerült, föllobbantak a lángok, újra elfújta, kiderült, hogy ezek ilyenek, örökké égni akarnak, az anya dührohamot kapott, Gizella, akkor hív így, amikor haragszik, Gizella, direkt szórakozol velem, kikapkodta a gyertyákat, bedobta a szemétvödörbe, az meg rögtön meggyúlt, égett, mint a fáklya, alig bírtam eloltani, az anya kiabált, hogy micsinálsz, leégeted nekem a házat, röhej, én égetem le, ő dobta a szemétbe az égő gyertyákat, és én égetem le, persze, mindig más a hibás, csak ő nem, soha

Az anya születésnapja van, de nem jut eszébe, má kétszer mondtam neki, meg egyszer tegnap is, hiába, fogalma sincs róla, lassan semmiről sincs neki fogalma, én meg vettem a tortát, a gyertyákat, az ajándékot, mindent titokba, ahogy köll, készülődök, mintha vóna értelme, pedig nincs, ha egyszer azt se tudja, hogy ma van a napja, vagy tudja, de nem érdekli, nevetséges vagyok, hogy erőlködök, kora reggel még az ágyba el is bizonytalanodtam, hányadika van ma, lehet, hogy holnap lesz, vagy ajjaj, tegnap vót, köllött erőlködve gondolkodnom, míg azér rájöttem, hogy nem, nem, ma van, hát, akkor is nevetséges vagyok, amikor nem

erőlködök, ez má ilyen, nem fog változni, sajnos hogy aki még nem próbált együttélni egy élőhalottal, az nem tudja, milyen, te is kezdesz élőhalott lenni, persze, lehet ám, hogy az anya nélkül is kezdenék élvehalni, jobb bele se gondolni, kíváncsi vagyok, mit szól az ajándékához, nem csodálkoznék, ha nem örülne neki, pedig sokszor emlegeti, hogy egy kis igazi, szabópistiféle méhpempő köllene őneki, attól föllábadna, mer az csodatévő szer, elő-elővezi a méhészcsontot, ami a Szabó Pistától maradt, valahogy az anyához került, mielőtt az a férfi befúlt a tóba, hiába kérdezem, hogy mi vót, az anya félrenéz, és nincs válasz, nem hinném, hogy ajándékba kapta, ronda nagy marhacsont, egy kürtő, a tetején pici lyukak, alul meg kihúzható falemez nyéllel, Bódog bácsi a legöregebb méhész az egész faluba, azok közül, akik még élnek, és nem hagyták abba, egyre nehezebb a permetezések és a légszennyezések és a kíméletlen fölvásárlók miatt, Bódog bácsi tudja csínját-bínját, neki is van egy méhészcsontja, mutatta, akkoriba használták, amikor még kaptárokat nem csináltak, hanem vadméheket fogtak el, ahova leszállott néhány, rájuk borította a méhész a csontot úgy, hogy kihúzta az alsó lemezt, aztán becsukta, foglyul estek a méhek, egyenkint erisztgette ki őket, elvezették a csekmetes erdőkbe a kashoz, ami egy fa odvába vót, onnét köllött kiszedni a mézet, így ment ez, Bódog bácsi szerint má a magyarok őshazájába is gyűjtötték a mézet az eleink, az okakáma folyónál, köllött, mer nem vót semmi más cukor, répát nem ültettek, a cukornád pedig még nem jött ide a Kubából vagy mit tudjam én, honnét

Az anya születésnapjára vettem neki méhpempőt, hátha tényleg föllábad tőle, persze nem szabópistifélét, olyan má nincsen, a felesége, akit ifjan taszított özvegységbe, megpróbálta vinni tovább a méhészkedést, akkor még lehetett sokat keresni vele, de a méhek másként gondolták, és hamar kihaltak neki, az üres kaptárok soká ott vótak az alsó kertjük végénél, a hegyódal tövibe, ahová az anya és az én mamám járogatott napszámba, a téeszcsé szőllőjébe, meg a dinnyeföldre, ha jól emlékszek, mesélte az anya gyerekkoromba, hogy aki nagyon izzad, arra támadnak a méhek, egyszer őt megrohamozta egy egész raj, hiába futott tőlük tiszta erőből, a végén hasra vetette magát, hogy legalább az arcát védje, pont arra

kódorgott Józsi, a bádogos cigány, aki a késeket is szokta élezni a biciklire szerelt köszörűjével, rádobta az anyára a sátorponyvát, amit a csomagtartón hordott összecsavarva, ő is aláugrott, így menekedtek meg, még soká köllött ott feküdni nekik, összeszorulva, és ahányszor a mama má előbújt vóna, mindig visszarántotta, mer még döngicséltek a méhek, egyre kevesebben, halkabban, soká tartott, amire elszállt az összes, mostan Bódog bácsitól akartam venni méhpempőt, de őneki nem vót, legalábbis azt mondta, kénytelen-kelletlen megkértem Gabriellát, az új főnénit, segítsen, vigyen el, ha megy a városba, ő ehelyett vásárolt nekem, sajnos hogy igen drágát, ezernégyszázba fájt az a kis üveg, igaz hogy ötven napig lehet szedni, két adag köll a pici adagolókanállal reggeli előtt félórával, száz gramm van az üvegbe, meglátjuk, jó lesz vagy se, kiderül, én megtettem a magamét, ha az anya ezek után se lábad föl, arról nem tehetek, félek, akármennyibe került, nem fog örülni az ajándékának, má egy ideje semminek nem örül, és beleköt az élőfába, azt mégse mondhatom meg neki, hogy ezernégyszáz ez a kis üveg, pedig akkor talán megbecsülné, mindegy, aki nem bírja megbecsülni a dógokat, vessen magára, fogadok, hogy azon fog sopánkodni, hogy ez nem a szabópistiféle, a csodatévő, pedig beírták az ismertetőbe, hogy serkenti az immunrendszert, és egy csomó betegségre jó, szabópistiféle má nincs, jelen időkbe ez van, ezt köll szeretni, és főleg nem elfelejteni, hogy fél órával reggeli előtt, két adagolókanállal

Az anya születésnapja délutánkor van, mer délután négykor született, legalábbis én asziszem, ő is asziszi, így hallotta az édsanyjától, az én kedves drága kis mamámtól, isten nyugosztalja őtet, kár hogy nem lehet itt velünk, én azér néha látom, hogy megjelenik a házba, üldögél a füles fotelba, akkor is, ha az anya pont ott kuporog, elférnek ketten, amilyen picike az én mamám, máskor meg a konyhába támasztja a falat, amit má ki kéne meszelnem, olyan koszos és foltos, itt-ott hulldogál a plafonról a vakolat, hát, majd, megterítettem az asztalt az ünnepi abrosszal, amibe a szűzanyát horgolták középre a kisdeddel, má nem emlékszek, honnét kaptam vagy vettem rája az átlátszó műanyagot, hogy ne legyen baj, ha leesszük, úgyis leesszük, remeg má a kezünk, neki nagyon, nekem

eléggé, halat rántottam, amit a tóból fogtak, legnagyobb ritkaság, inkább Lengyelországból hozzák be a halakat, a pontyot, a hekket, a pisztrángot, a fene se érti, régebben vót hal doszt, most meg a horgásztársaságtól lehet csak venni, majnem pult alól, drágáér, mindegy, amennyi nekünk kettőnknek köll, olyan kevés, hogy az ára se sok, raktam terítéket az én mamámnak is, születésnapon, karácsonykor, orgonanyíláskor szoktunk, mintha még itt volna velünk, én kezdtem ezt, iskoláskoromba, az anya kiabált, hogy ne csináljam, de aztán beletörődött, ragaszkodtam ehhez, pedig akkoriba még nem szoktam látni az édes drága mamámat, ez csak újabban van, és háromnak készítettem oda a lapos tányért, arra a mélyet, középre a süteményeset a tortának, meg az evőeszközöket, a kalocsai mintás szalvétakendőket, a poharakat, vizeset, borosat, rövidnek valót, sose lehet tudni előre, mit kér az anya, vagy inkább mit fogad el, ha kínálom, van borunk, veres, egy kis szilvapálinkánk, készítettem lemonádét, sok citromból, kevés mézzel, ő több mézzel inná, de árt neki, észre se vette a készülődésemet, míg a végén odadirigáltam az asztalhoz, má addigra lógott a szobába keresztbe a hepibörszdéj, vannak nekünk színes cukorspárgán ilyen betűk angolul, hogy boldog szülinapot, az anya azt se vette észre, vagy nem látta, és hiába tettem be kazettáról a halászjutkás boldog születésnapos dalt, azt nem hallotta, köllött kiabálnom, hogy isten éltessen sokáig, anya, lógjon a füled bokáig, és nyújtottam neki a rózsákkal díszített csomagolópapírba a méhpempőt, akkor végre leesett neki, hogy miről van szó, és morgott, az ajándék a gyertyafújás után jön, igaza vót, elszúrtam, hát, most má így alakult, bontsad ki, bontsad ki szépen, majd fújsz később

Az anya úgy fogta a születésnapi ajándékát, mintha nem tudná, mit köll csinálni, mutattam, hogy tépje föl a szép díszpapirost, amibe csomagoltam, akkor lehámozta, nézte az üveget, a méhpempőt, ami nekem ezernégyszázba fájt, s azt mondta, vagy inkább bődülte, hogy hát ez meg mi a szent szar, Gizikém, csak nem lekvár, tudod, hogy nem ehetek a cukrom miatt, tudom, anya, de ez méhpempő, amire vágytál, nem emlékszel, ugyan má édes Gizikém, hogyne emlékeznék, viszont a méhpempő, az nem ilyen, kaptam én Szabó Pistától, jaj, anya, hagyjuk Szabó Pistát, olyan rég befulladt a tóba, ez

viszont a legfinomabb méhpempő, amit kapni lehet, a legdrágább, oda van nyomtatva a címkére, hogy méhpempő, hiába, az anya má alig lát, alig hall, nem bírta elolvasni, így jártam, sebaj, hozom az ebédet, mi a menü, kérdezte, mintha étterembe vóna, borsóleves galuskával, ahogy szereted, utána rántott hal majonézzel, melléje túrós csusza zsidósosan, ahogy Katinka méltósága szerette, tepertővel és pici cukorral, neked a te cukrod lesz rajta, az a műcukor, hogy meg ne ártson, plusz a tortád, az is műcukorral, tessék, ennyi van, ez a menü

Az anya nem örült a méhpempőnek, hogy is lehettem olyan ostoba, aszittem, boldog lesz vele, nade ő má nem boldog semmitől, zsörtölődött, hogy a gyertya se jó, újabban mindig mást mond, hogy hány éves, szerinte rossz számot vettem, pedig én tudom a személyijéből a születését, abból ki lehet számolni, de annyira határozottan támadt rám, hogy hamarjába abba is elbizonytalanodtam, hányat írunk, pedig kilencszázkilencvennégybe vagyunk, szerintem, ez végett vettem egy nyócast meg egy nullást, ő meg, hogy ne öregítsem, mer csak még hetven, hát jó, felőlem annyi éves lehet, amennyi csak akar, de azér örülhetett vóna a méhpempőnek, amit direkte ő kért, és a díszebédnek, amit összehoztam, alig evett, néha picit csörömpöltem a késsel meg a villával, hogy ne legyünk annyira csöndbe borulva, mintha má meghaltunk vóna, és pont mikor erre gondoltam, az anya megszólalt, van énnekem egy ötletem, Gizikém, édes, engemet szépen eltemethetnél abba a félszekrénybe, az olyanforma, mint egy igazi koporsó, és akkor megspórolhatnánk az árát, szóval okosabb vóna, mint méregdrága koporsót rendelni a büdös cigánytól, aki egész elszemtelenedett, csillagos árakat kér, mer má ő a monopolista itt a faluba, közbe mégiscsak egy koszos cigány poletár az, jaj, anya, milyen cigány, ugyan, Gizella, hát a Kacsa asztalos, anya, figyelj ide, a Kacsa az sváb, kitelepítésből jött vissza Ausztriából, egyesegyedül, meghalt odaki a felesége és a két kislánya, el is temették őket, a Kacsa szervezte egy ideig, hogy hazahozassa a maradványukat, aztán nem tudom, mi lett, és újra akart nősülni, biztos emlékszel, engem is megkért, de én nem akartam sváb férjet magamnak, azok mind olyan rossz szagúak, tudom, anya a véleményed, emlékszek,

én még nem vagyok szenilis, az ég szerelmére, ne mondjad el megint, hallottam elégszer, toporzékoltál, hogy mér nem mindegy nekem a szaga, fogjam be azt a turcsi orrom, van szép nagy háza, jól menő szakmája, ő az egyetlen asztalos a környéken, mi a szent szart akarok, ahelyett, hogy boldog vónék, mer valaki megkér, pedig hozományom az ugye nincsen, má elég öregecske vagyok, öregkecske, és sajnos csúnyácska is, édesdrága Gizikém, hehehe, és röhögcséltél, olyan erőltetetten, olyan ordinárén, ahogy szoktál, má ne is haragudjál, hogy ezt mondom, jó, jó, pont a születésnapodon nem kéne, bocsássál meg, egyél még egy kis halat, olyan nehezen tudtam szerezni, majnem bonyolultabb vót, mint a méhpempő, ami azér lehet, hogy jót tesz neked, anya, ne most, hanem holnap kezdjed, reggeli előtt félórával, két gramm naponta, adtak hozzá pici adagolókanalat, ennyi pénzért még szép, mindegy, hozom a tortádat, diós, és ezt a gyertyát el fogod tudni fújni, ne aggódj

8adik

Egész életembe azt köllött hallgatnom, hogy az én édes drága mamám milyen gyönyörű vót, má akkor is, amikor a méltóságáék befogadták, világított a kék szeme, és má egész kislánykorába látszott, hogy olyan nő lesz, akire minden férfinak csurog a nyála, persze az akkori grófnak is tetszett, lovagoltatta a térdén, utasították a házitanítót, foglalkozzon vele, hogy tudjon írni, olvasni, addigra má nem volt kit házitanítani, a fiatal grófot Bécsbe küldték, csak látogatóba tolta haza a képét, a grófkisasszonyokból az egyik meghalt, a másik szanatóriumba vót, a gyönge tüdejével vagy szívével, az se tett jót neki, hiába kezelték a legjobb orvosok idehaza, utána meg Svájcba, pénz ugye nem számított, a méregdrága svájci kúrák és a magaslati levegő nem sokat javított az állapotán, csak meghalt szegényke, fémkoporsóba szállították vissza a kastélyba, fekete autóba, hogy idetemessék őtet a kastélyba a sírkamrába, a kettes méltósága, Gitta méltósága, a Katinka méltóságának az anyukája szerette mesélni, milyen jól eljátszódott az Iluska, az én mamám, meg a Grétike, az a grófkisasszony, aki má gyerekkorába meghalt, rajtakapták őket, hogy kiszöktek a tóhoz, ruhástul

fürdőztek, egyikük se tudott úszni, kicsin múlt, hogy nem fulladtak bele, szerencsére kimentette őket Volentik bácsi, nem a mi Volentik bácsink, hanem még az édsapja, aki halászattal foglalkozott, a kastélyba szerződtették, hogy legyen mindig friss haluk, a grófék csak erre használták a tavat, vót amelyik pecázott nagynéha, fürödni nem szerettek, pedig az ővüké vót egy jó nagy darab víz, halászati és nádvágási jogokkal, nádat se vágattak, de hagyták, hogy a falusiak kaszírnyázzanak maguknak, amennyit csak akarnak, a mi házunk tetejére is onnét került, meg arra is, amibe Katinka méltóságát betették a szociálizmusba, amikor ha pótlás köllött javításra vagy cserére, venni köllött a téesztől, utána meg a franc tudja, kitől, nekünk nincs szükségünk rá, ameddig még élünk, kitart, ami fönn van, utoljára Gábor bácsi reparálgatta, ahol beázott

Egész életembe azt köllött hallgatnom, hogy az én drága mamám kifejezett szépség vót, sorba álltak a legények, hogy megkérjék, mind kosarat kapott, kérdeztem az anyát, hogy miér, nincs válasz, Katinka méltósága talán tudta, de ő ugye meghalt, amikor még nem gondolkoztam ilyesmiken, az anya is szép vót valamennyire, annak láttam kiskoromba, de azér nem vót annyira, mint az édsanyja, az édes kis mamám, csak homályosan emlékszek rá, ez miatt sírok, egyre többet, pedig átalába a halottakat kezdjük ritkábban siratni és sajnálni, ahogy megy tovább az idő, legalábbis aszittem, mer így mondták, az anya is, de ő beszél igazat, hamisat összevissza, az anyát is megkérték többen, ő is kikosarazta mindet, ez valami családi átok lehet, mer engem ugyanúgy hiába kértek meg, igaz, csak hárman, hát egyáltalába nem ütöttem az anyára, még kevésbé a mamámra, nekem csak az alakom vót jó, legalábbis aszonták

Születésemtől fogva azt köllött hallgatnom, hogy a férfi mind állat, a nő sorsa az, hogy tűrje őket, tűrje balsorsát, az összes nyűgöt, bajt, csapást, zokszó nélkül, tegye szét a lábát, ha azt akarják tőle, szülje a gyerekeket, szoptasson, közbe főzzön, dógozzon a kertbe, gondozza a disznót és a baromfit, takarítson, gereblyézzen, tiszta udvar, rendes ház, kicsi asszony csókkal várjon, ezek vannak a két falvédőnkön a konyhába, amiket még az én kis mamám készített, fehér vászonra hímezte vörös szállal, a csókkal várást nem teljesítette se a mamám, se az anya, nem lett nekik férjük, akit várhattak vóna,

legföljebb titkos ügyeik, amikről csak találgathatok, nem mesélték el soha, pletykáztak róluk a faluba furtonfurt, leginkább az olyan nőszemélyek, akiknek még titkos ügyek se jutottak, persze ilyen porfészekbe nincsenek titkok, egymás pofájába élünk, ha akarjuk, ha nem, és aztán énnekem is hamar tapasztalnom köllött, hogy a férfi tényleg mind állat, má tízévesen elkaptak a stégnél, imádtam a tóba lubickolni, leszöktem, átalába alkonyatkor, s hogy az anya rá ne jöjjön, meztelenül fürödtem, egész a part mentén, mer csak kutyaúszást tudok, kilestek, elkaptak a stégen, négyen vótak, szétfeszítették a lábam, hogy megnézzék, ennek még kopasz, mondták megvetően, birizgálták, hánykolódtam, de sikítani nem mertem, nehogy lebukjak, szerencsére elengedtek, akkor még, én attól fogva máshová mentem lubickolni, ha ugyan egyáltalán, de az ember lányát mindenütt megtalálják a szemét hímek, a tűzkeresztségen is így estem át, többen vótak, ketten tartóztattak föl, amikor jöttem haza a szőllőből, átvágtam a domboldalon, hogy rövidítsem az utam, nem köllött vóna, utána annyira véreztem, hogy megijedtek, elszaladtak, sajnos, ez végett nem bírtam eltitkolni az anya előtt, semmit se kérdezett, adott vattát és tiszta rongyot, ami egy régi pelenkadarab vót, még csecsemőkoromból

Életembe mindig hallgatnom köllött arról, ami velem történik, amit a rohadék férfiak csináltak velem, mer kinek mondhattam vóna el, és ugyan mit segíthet, ha beszámolok róla, tűrni kell, ezt hajtogatták az idősebb nők, ők is tűrtek, tűrnek, mindig tűrni fognak, ez a világ sora, nincs mit tenni, és aki férjhez megy, nem azt kapja, amire megesketi a párt az atya a templomba, hogy jóba, rosszba, örök szeretetbe, hanem azt, hogy a férfi berúgja a kertkaput és az ajtót, zabál, aztán kedvét tölti a feleségén, annyiszor, ahányszor akarja, és úgy, ahogy neki köll, ha arra szottyan kedvük, benyomják a farkukat a nő szájába, némelyik odalövi a mocskát, fúj, az is van, hogy nem a hüvelybe, hanem a segglyukba préselik be, fújfújfúj, ha fáj a nőnek, annyi baj legyen, néha húzzák a haját, vagy harapják a vállát, a mellét is, némán köll elviselni, pláne ha vannak gyerekek, mer azok fölébrednének, és akkor mi lesz, egészen érdekes, hogy minekünk így köll élni, ebből nincs kiút, csak a tűrés, lehet összeszorítani a fogakat, egy asszony, akivel együtt dógoztam a

kastélyba, azt mondta, ő szépen számol magába százig, ha a végéig ért, akkor számol onnét visszafelé nulláig, az a nehezebb, egy lány pedig, aki a műv alap idejébe a portán vót, azt mesélte, hogy ő a kedvenc moziszínészét képzeli a drabális férje helyébe, az álen dölont, és kacsintott, minálunk lett mozi a szociálizmusba, de nem olyan igazi, vetítgettek a kultúrba, ha jött a vándormozis az oldalkocsis motorkerékpárján, aki a grófi időkbe is járt ide, az anya állítása szerint, akkor még a kocsmába mozizott, az oldalkocsiba ült a gépe és a kerek filmdobozok, amik hangosan zörögtek, abból lehetett tudni má messziről, amikor közeledett, Elemér vót a neve a vándormozisnak, ő is Tóth volt, ahogyan mi, de nem rokon

Mióta élek, folyton tartanom köll a szám, mer ha baj van, és mondom, attól egy még rosszabb lesz belőle, egy még nagyobb baj, de addig vénül az ember lánya, míg má ezzel se törődik, közbe viszont pont meghal mindenki, akinek még mondhatnád, vagy olyan züzü lesz, mint az anya, akinek csak néha forognak a kerekek az agyába, többször nem, mint igen, és ezt a kis maradvány életét átüldögéli kábán, isten fönn a magasságos égbe, ha tényleg vagy, ahogy az atyák állítják a templomba, szóval én istenem, jó istenem, add meg nekem, hogy ne kölljön úgy éldegélnem, mint az anyának, má csak azér se, mert engem nincs ki etessen, mosdasson, rám nincs ki bevásároljon, főzzön, ésatöbbi, velem a családunk, ha ugyan család ez egyáltalába, befejeződik, lezárul, elmúlik ebből a világból, nem tudom, bánjam-e, örüljek neki, vagy fütyüljek az egészre, ilyen kis semmi élet jutott nekünk, az anya legalább szült egyet, meg a mamám is, énnekem ez se sikerült, vótam teherbe háromszor, mindig elvetéltem, még mielőtt oda juthattam vóna, hogy akarom-e én azt a gyereket, azt a fiúcskát vagy kisleányt így egyedül, férj nélkül, őneki apa nélkül, elbírom-e a küszködést, ahogy az én mamám és az anya, egyszál magukba, szembeszélbe, fagyba, viharba, nyomorúságba, szenvedésbe, miközbe az egész falu szájára vette őket, bezzeg a szarzsák férfiakról, akik ebbe a helyzetbe csinálták őket, egy rossz szót se szólt senki, mer a férfit ilyennek teremtetted, isten az égbe, de mér, mér, azt szeretném én tudni, mér köll a férfiakat megérteni, mér köll a tetteik fölött szemet hunyni, a jó büdös kúrva anyját mindnek

Egész életembe a férfiak hozták rám a bajt, mindig tőlük féltem, kerültem őket, de hiába, mindig megtaláltak, még Didó is, aki olyan cingár, hogy hinnéd, ha hozzáérsz, hanyattesik, de amikor sötét van, elég erős ahhoz, hogy letépje rólad a ruhát a műhelye mögött a régi istállónál, szétfeszegesse a lábad, és addig döfölődjön, míg betalál, közbe fujtogatja a nyakad, pedig pontosan tudta, hogy a drágalátos Kacsa asztalos, az ő puszipajtása pont megkért, és én pont gondolkoztam, ne próbáljam-e túltenni magamat a szagán, hiába súgtam Didó fülibe, baj lesz ebből, nagy baj, ha a Kacsa megtudja, ő meg, hogy nem köll elmondani neki, nyughass má, még jobban szorongatta a nyakam, hát hagytam, gyorsabban szabadulok, ha nem ellenkezek, a francba, a Didó azér lett Didó, mer mindig égnek áll a haja, mint annak a figurának a rajzfilmbe, borzas, ami nekem még tetszene is, azt se bánom, hogy annyira vékony és kicsi, de mér köllött erővel, ha kedvesen kéri, az is lehet, hogy megteszem neki, úgyse akartam asztalosné lenni, azér az gond lett vóna, hogy a Kacsa meg a Didó puszipajtások, attól függetlenül, hogy rendszeresen összeverekszenek, amikor má tele vannak, és majnem minden nap leisszák magukat, férfiak, bah

Egész életembe erőszakoskodtak velem a férfiak, énnekem más nem jutott belőlük, még a Béla atya is, az új plébános, akit a Vilmos atya helyett küldtek, amikor őtet elhelyezték innet, senki se tudta, miért, a kastélyba rebesgették róla, hogy a kisfiúk bögyörőjével foglalkozgat a hittan után, behívja őket a kamrájába, ha ez igaz, akkor ezér nem foglalkozott velem, bezzeg a Béla atya, igen heves vót, ahhoz képest, hogy föleskübött az isten szolgálatjára, se szó, se beszéd, ránk zárta a kamrája ajtaját, és a dikón találtam magam hanyatt, a foltos lópokrócon, amin a Vilmos atya a kisfiúkkal csinálta, amit csinált, ha igaz, ez a Béla atya csöppet se vót szégyenlős, vadult, s mindent akart, olyasmit is, amiket én még soha, hagytam neki, má mindegy vót, legalábbis aszittem, kérdeztem tőle, mikor má kicsit megmosakodtam a falikútnál, hogy emiatt nem kerül-e a pokol gyehennatüzébe, mosolygott, de igen, csak az majd később lesz, meg kéne gyónnom, node kinek, mire kérdeztem, hogy én is meggyónjam szerinte, bólogatott, persze, nekem, ego te abszolvo, szóval hogy föloldoz, még szép

Egy se vót kivétel, mind rám akart mászni, még a Kacsa asztalos is, amikor pedig má kosarat kapott, valahogy tán mégis megtudta a Didót, mer az előtte vót, vagy utána, má nem is emlékszek, a kastély bejáratának a cirádás fekete vaskilincsét a Didó apja kovácsolta, lehet hogy még a nagyapja, bele van vésve, hogy A – sy 1915, akkor vót egy átépítés, a grófék neve túl hosszú, ennyi fért oda a cirádás kilincsre, látom, akárhányszor bemegyek vagy kijövök, má csak ritkán, lehet hogy soha nem is többé

9edik

Hová lettek a libák, az itt a kérdés, régebben annyi vót ebbe a faluba, mint a nyű, csapatokba marsíroztak az úton, le a mezőre, ahová aztán játszóteret csináltak, úgyhogy most má nem legelészhetnének arrafele, az anya terelgette őket oda kiskorába, annak előtte az édes mamám is, én zártam a sort, süldőlányként nekem köllött, mi libás gyereklányok vótunk mind a hárman, az anya utálta csinálni, a mamámról nem tudom, én viszont nagyon szerettem a libákra vigyázni, néha úgy mondták minálunk, hogy ludak, Gizike, te vagy a soros, vigyed a ludakat kifele a rétre, nem nagy kunct, mer a liba összetart, társas lény, szereti a többi libát, meg az embert is, úgy hívtak engemet akkoriba, hogy Ludas Gizi, a Ludas Matyi után, a libákba sose csalódtam, mindig megismertek, ha adtam nekik magot, ettek a tenyeremből, a szoknyám szélit bekapták, húzkodtak magukhoz, hogy simogassam őket, jó vót érezni, hogy valakinek szüksége van rám, sokáig álmodoztam arról, hogy legyen házi ludam, az anya nem engedte, egy az hogy a liba egyedül nem szeret, mondta az anya, meg hogy folyósat kakál, amitől minden tönkre megy a kertbe, ez végett sose lehetett nekem egy saját libám, amit neveltem vóna napos korától, mindegy, lenn a mezőn vigyáztam rájuk, nem nagyon köllött, mer a liba harcias ám, megvédi magát, jó tolvajelzavarók, bírnak sziszegni vadul, a gúnárok támadnak, ha köll, harapnak a csőrükkel, odasóznak a szárnyukkal, ami tud fájni, de akit ismernek, azt nem bántják, könnyű vót velük, kibattyogtak az udvarokból, ahol laktak, csatlakoztak a nagyobb csapathoz, a kastély libáihoz, vonultak fórsrittosan lefele, nem mondom, hogy libasorba, mer inkább négyesével-ötösével egymás mellett, és amikor jöttünk visszafele, mind megállt a porta előtt, ahová tartoztak, csak a kerti kaput köllött kinyitnom nekik, mer arra nem vótak képesek, hát, én nem emlékszek, mikor tűntek el a libák, mér maradt abba ez a vonulásuk le a rétre meg vissza, má mintha egy szál se vóna ebbe a faluba, gágogást nem hallani, nem értem, kihaltak a libák, igaz, emberekből is alig van, akik idevalók vótak, lassacskán kihalunk mind, veszik a

házakat a gazdag idegenek megfele, drága pénzen, nem köszönnek, építkeznek, mint a bolond, ész nélkül, ledúrják az istállót, az ólat, a fészert, vagy átcsinálják vendégszobának, annyi a pénzük, mint a pelyva, messziről látszik, hogy városiak, nem tesznek ám egy lépést se gyalog, veszprémiek, győriek, satöbbi, meg egy csomó külföldi, osztrákok, németek, de még angolok is, mostanába egy csomó orosz vagy ukrán vagy szerb, mit tudjam én, tele a falu olyan autókkal, amilyet csak filmeken látni, ló sincs, tehén sincs, disznót is csak itt-ott hizlalnak, főleg azér, mer az idegeneknek futja rá, hogy hizlaltassanak, sokszor a vágásra se jönnek el, kifizetik, be köll csomagolni nekik hentespapírba mindent, oszt annyi

Hova lett az a sok liba, mér nincs belőlük az udvarokon, persze kacsa, tyúk, kakas is csak mutatóba, autó viszont doszt, meg az a sok dübörgő motor, szerencséje van az anyának, őt má nem zavarja a fülsértő robajlás, száguldoznak ide-oda, lett egy banda, féltucat böszme srác, fekete bőrbe tetőtől talpig, nagy motrokkal korzóznak föl-le, föl-le, ha nem ugrok félre, elütnek, panaszolta Juliska néni, a postás, ő szegény zöld szolgálati kerékpáron közlekedik, ami lenek könnyebb, mint fönek, egyre kevesebbet köll neki, má csak reglámok és számlák jönnek a postán, a reglámokat be se adja, dobja rögtön kifele a szemétbe, ő mondta, hogy ezek a motrosok is külföldiek, idegen a rendszámuk, szemét banda, azzal szórakoznak, hogy föl-le, föl-le, gomolyog a benzingőz utcahosszat, meg köll fulladni, a csukott ablakon is beszivárog, igaz is, mi vóna a libákkal, ha még marsíroznának a rétre, s utána haza, szétrebbennének, vagy rájuk támadnának, azt megnézném, amikor a gúnárok összecsipkedik őket, persze a méregdrága bőrruhájukba talán föl se vennék, de ha öten-hatan nekik ugranának, kemény szárnycsapásokkal, azt azér megéreznék, hátha fölburulnának a nagy motrokkal, jó muri vóna, de ugye libák má sehol, szóval álmodik a nyomor, s fölébredek, hogy bilibe lóg a kezem, marad a borzasztó dübörgés naphosszat, néha sötét éjszaka is, versenyeznek, hogy pusztulnának el mind, legalábbis innet, olyan azér van, hogy kinézek az ablakon a sötétségbe, és látom a ludak vonulását, aztán hol az anya terelgeti őket kislányruhába, hol az én drága mamám, ő is gyerekként, ebből lassan rá szoktam jönni, hogy nem lehet valóság, pláne ha ők ketten

együtt, mindig az anya megy elöl, mögötte az édes kicsi mamám, ó de hiányzik néha, hát, sokszor, jó vóna tudni, hogy az anyának is hiányzik-e, megkérdezem, majd egyszer

Nem emlékszek, hogy amikor a libákat nem engedték ki, vagy má hazajöttek, hol tartották őket a kastélyba, hátul az üvegházaknál vótak a baromfiketrecek, meg egy kis elkerített homokos terület, ahol kapirgálhattak, de pont a libákra nem emlékszek, vót rengeteg csirke, gyöngytyúk, pulyka, kacsa, és a kacsáknak csináltak direkt pocsétát, hogy fürödhessenek, biztos, hogy vótak ludak, talán azért nem emlékszek, mer a kacsák közt elvegyültek, ők is szeretik a vizet, hápogásra emlékszek, de gágogásra nem, ez azér elég furcsa, most jut eszembe, hogy az anya szerint Katinka méltósága állítólag kifejezetten utálta a libahúst, túl száraz, azt mondta, mire Rózsika a konyhán kijelentette, hogy csak akkor száraz, ha nem ő készíti, töröm a fejem, ettem-e én a Rózsika libasültjéből, de nem bírom fölidézni, vesztem el az emlékeimet is, ez a legnagyobb baj, meg az, hogy akármennyit gürcöltem, izzadtam és szenvedtem a kastélyba, mégis oda vágyok, sokat álmodok róla, pedig azér nem vót túl jó nekem ott, sose szerettem a konyhai munkát, megcsináltam, beletanultam, de nem szerettem, a műv alapos időkben a sok úgynevezett írónak köllött főzni, nagyon válogatósak vótak, és udvariatlanok, hálátlanok, meg erőszakosak, tisztelet a kivételnek, ha van, az anya szerencsésebb, mer ő boldog vót, hogy szabadtéren dógozhat, sok időt tölthet az imádott fái közelébe, tudtam, hogy röhögnek rajta a háta mögött a kastélybéliek, nézd má, az Évike ölelgeti a platánt meg az öreg jegenyét, elmentek neki otthonról, hihihi, hehehe, nade azok, akik így kibeszélték, nem ölelgettek senkit, se embert, se fát, addigra divat lett, hogy a férjek gondoltak egyet, és elhagyták a megunt feleséget, a kastélyba dógozók közül má alig akadt, akinek vót még férje odahaza, az is divat lett, hogy az asszonyok hipp-hopp kidobták az urukat, eridjé, részeg disznó, soha többé ne merészeljé hazajönni, vagy ők maguk hurculkodtak el a gyerekekkel és a bútorokkal, jó, az én drága mamámnak az édsanyja is elszökött, de neki nem vót férje egyáltalába, most kérdés, hogy az jobb-e, rosszabb-e, azér hívom én anyának az édsanyámat, mert ő emlegeti úgy a saját anyját, hogy édsanya, azt meghagyom őneki

Idegesít, hogy tippem sincs, mi történt a libákkal, az anyát kár kérdeznem, úgyse hallja, azér főleg azt nem hallja, amit nem akar, amit én beszélek, annak a többsége ilyen neki, ffffff, fognom kéne magamat, összebatyuzni, és hurculkodni innet, má én is mehetnék vagyok, az anya szavával, igen, de hová, hát, mindegy hová, csak el, el, el, legyek ffffff, földönfutó poletár, ahogy ő mondja, csak kiszakadhassak ebből a nyomorúságból, ahol minden az anyáról szól, az anya etetéséről, az anya mosdatásáról, az anya romló egésségéről, a má szinte nem létező hallásáról és látásáról, a receptjeiről, a piruláiról, a kísérgetéséről, a fingásáról, mer ez a legújabb, hogy teleffffff, telefingja a szobát, és az rém büdös, ami belőle jön ki, éjszaka pedig horkol, hhhrrr, mint a kombájn, olyan hangos, nagypárna alá dugom a fejem, de úgy is hallom, rosszabb, mint a motrok dübörgése, lehet hogy nem rosszabb, de majnem, menekülnöm kéne innet, amerre a szemem lát, ahová a lábam visz, az anya meg oldja meg magának, hhhhhhh, hát, ilyen dührohamomba azér mindig rájövök, mennyire szerettem én az anyát, amikor kicsi vótam, hová lett az az érzésem, ugyanúgy nem tudom, mint azt, hogy mi lett a ludakkal, kertek alatt a ludaim megfagynak, ssssss, süss fel nap, telistele van a fejem régi képekkel, látom az anyát, és az én édes kicsi mamámat is, bent a kastélyba, a mama a szobalányok öltözetébe, pedig az sose lehetett, szürke buggyos ujjú vászonruha, habos fehér köténykével és bóbitával, meg az ő híres mosolyával, amiről Katinka méltósága má Katinka néni korába azt mondta, hogy az Iluska mosolya úgy világított, mint a holdfény, egy holdfényszonáta, esküszöm

A libákat csak elképzelni bírom má, halványulnak a képek, totyognak a lábak, halkan csattognak vagy verdesnek a szárnyak, anélkül, hogy fölemelnék őket, az anyát viszont tisztán látom a régi időkbe, adott a műv alap a kerti lányoknak és asszonyoknak olyan szalmakalapokat, mint a vietnámi nőké a rizsföldeken, tányér alakúak, csak hegybe végződnek, mutatták a híradóba, néztük azér az anyával régen, folyton mutatták, ahogy a törékeny vietnámi nők azokba a kalapokba hajlonganak, bokáig a vízbe, a rizsföldeket elárasztják, most má nálunk is van rizsföld így elárasztva, szegény Gábor bácsi mesélte, a mostani Gábor édsapja, isten nyugosztalja,

hogy az egyik Ausztriából idejött gazdagembernek biokacsatelepei vannak a hegyódalon túl, ez neki a biznisze, és a biohús egyre drágább, úgyhogy még gazdagabb lesz, a kutya is oda szarik, ahol má van, mindig így vót ez, mindig így lesz, hát, Gábor bácsi, most aztán jól megvigasztaltál, bocs, Gizike, nincs mit tenni, na isten álgyon, átölelt, az nem esett jól, és ellovagolt, vagyis dehogy, biciklivel, illetve mégis lovon, hányba lehettünk, fene tudja

Olyan is vót, hogy egy orosz tiszt akart egy kacsát, és a kardjával vágta el a nyakát annak, amelyiket kiszemelte magának, a szegény jószág feje lefittyedt, úgy szaladt messzire porba lógó fejjel, csakhogy a tiszt kacsát akart, közbe meg libát kaszabolt le, és mikor elétették, jó ropogósra sütve, nem ízlett neki, handabandázott a maga nyelvén, hogy eto nye útka, valaki értette, ez nem kacsa, nem is, hanem liba, tetszett vóna kacsát választani a tiszt úrnak, jó, de ez akkor lehetett, amikor a háborúnak vége lett, vagy má majnem, amikor ideért az orosz katonaság, viszont én akkoriba születtem, szóval érthetetlen, hogy mégis egész tisztán látom magam előtt, ahogy a lúd elszalad, panyókára vetett nyakkal, szívósak ám, lehet azér, hogy ötvenhatba vót, amikor visszajöttek a ruszkik, négy tank állt a főtéren, elfoglalva a három összefolyó utat, másra nem tudok gondolni, azér a liba szerintem is száraz, akármilyen ügyesen csinálja meg a szakácsnő, valamelyik a jobbak közül, akik itt vótak a kastélyba

Nincsenek má libák, se kacsák, eltűntek a baromfiúk, meg az emberfiúk, meg a férfinép, meg az asszonyok és lányok, akiket ismertünk, tényleg csak mi tartjuk a frontot az anyával, de ő nem is tartja, dumál összevissza, úgy meséli a históriákat, mintha az összes egyszerre történt vóna, pedig az ugye lehetetlenség, az anya szerint a tanácselnök, aki má polgármester, hintón jön a kastélyba, pedig hol vannak má a hintók, az utolsó az vót, ami gyerekkoromba sokáig ott rohadt a régi fészerbe, a kerekei gumirádlisak vótak, bár a gumi lassankint lefoszladozott róluk, aztán a régi fészert is lebontották a műv alap idejébe, nem tudom, hányba, ezt se tudom má, kezd agyamra menni az egész mindenség, talán az anyával is ez van, agyára ment az élet, de ő azér sose vót teljesen rendbe, mindig úgy kezdi, hogy egy az hogy, de kettő az hogy sose jön, hanem megint

csak egy az hogy, és van még a beakadása a fákkal, gúnyolták furtonfurt, amiér ölelgeti a fákat, és a kedvenceinek nevet ád, csak egyedül Katinka méltósága vót megértő, Évikét ne csúfoljátok, igaza van, a fák igenis megbízhatóbbak, mint az emberek, kiváltképp a tölgyek, egyébként a tölgyeknek öt fajtája van nekünk itt az uradalom parkjába, ő mondja mindig így, a Katinka méltósága, szeretek vele társalogni, és én is így mondom, van nekünk itt kocsányos, szürke, dárdás, erdélyi és vörös tölgyünk, de sajnos nincsen olasz, magyal, cser és amerikai, és azt tudod-e, Gizike, hogy a tölgy a bükkfafélékhez tartozik, nem tudtam, aztán utánanéztem, a nagy fahatározó könyvbe, valamelyik Gábor bácsitól kaptam, iskoláskoromba, vagy később, vagy mindegy, mikor

TIZEDIK

(a mama)

és attól, hogy rég meghaltam, és bétettek a koporsóba, hogy hömbölögjek ottan mozdulatlan, úgy értve, hogy a tetemem, és osztán szétporladtam, azér még rajtuk tartom a szemem, ők a véreim, az én Évike leányom és a Gizike onokám, és szerettem őket nagyon, csak amíg éltem, mégse nem bírtam kimutatni, se eztet, se mást, és hát, én a kimutatásba sose vótam jó, legalábbis beszédbe, mer a csinálás az ment nékem, mindég szaladtam oda ahhoz, akit szerettem, és majd földüntöttem, példának okáért a drága Gitta grófnőt, a kettes méltóságát, akinek akkora szíve vót, mint a templomtorony, és néki köszönhettem erre föl, hogy túléltem, amikor édsanyám elszökött innet a szeretőjével, magyarán megmondva, oszt a nagynénémre hagyott, akinek nem köllöttem, és bezzeg a drága Gitta méltósága gondoskodott rólam, és idevett a kastélyba, taníttatott, munkát adott, és szállást is kaptam a cselédek fertályán, és seholse másutt nem éreztem magam olyan fölségesen, mint abba a csöpp kamarába, ahová egy másik lánnyal együvé tettek be, két ágy, két nahkaszli, meg az akasztós félszekrény, és ennyi elég vót ahhoz, hogy ne grófnőnek, hanem mingyá királynőnek gondoljam magamat, még két korunkbeli lány lakott is vélünk, szóval mellettünk, ketten-ketten egy-egy kamarába, és mi vótunk a

négy árva, nékünk adta az okítást a házitanító, aki az akkori grófcsemetéknek is, de ők osztán elküldődtek, ki Budapestre, ki Bécsbe, ki Párizsba, nem emlékszek, és iparkodtam tanulni rendesen, mer aki pipál, köp is, aki tanul, tud is, ezt a házitanítótól hallottuk, és ha valamelyikőnk rosszul felelt, és úgy védekezett, hogy tanító úr kérem, én tanultam, erre föl bumm, má kapta is a körmöst, és a leszidást a pipálással, szóval ha tanulok eleget, viszem is valamire, aszittem, így lesz, de nem vittem semmire, igaz hogy a fejem nem fogott túl jól, és nékem ötször köllött megjegyezni, amit vettünk, hogy egyszer emlékezzek rá, és ne kapjak szekundát, osztán hamar elfeledtem, nem lett talpazata a tudásomnak, és ezér dűlt össze mindég újra meg újra és rajtuk tartom a szemem innét a valahonnét, ahová kerültem, és kár hogy ez se segít rajtuk, ahogy az se segített, amit csináltam nékik, amíg éltem, és rajtam se bírt segíteni az égvilágon senki, hiába tett sok jót vélem a kettes méltósága, a jószívű Gitta grófnő, mindég így emlegették faluszerte, az a drága lélek, és amikor má belső cseléd lehettem, kaptam Gitta méltóságától egy húszkoronás aranyat, ami tíz forint ugye, egész vagyon, mégis nékem adta, és én sose költöttem el, tartogattam a rosszabb időkre, és osztán amikor az első háborúba jött a mozgalom, hogy aranyat vasért, fogtam magamat, és beadtam a húszkoronás aranyamat a haza üdvére, és aszittem, erre föl büszke lesz rám a Gitta méltósága, de csak kinevetett, persze szeretettel, hogy énnékem nagyobb szükségem vóna arra a pénzre, mint a hazának, és igaza vót néki, de akkor nem értettem, má cselédleány vótam, egy belső cselédnek a segítője, fél kommencióval, amennyit a kisbéresek kapnak, a felit annak, mint akik lovakkal, öszvérekkel dógoznak, vagy akik kinn a fődeken végzik a nehéz munkákat, és én azér tudtam, hogy Gitta méltóságának se fenékig tejföl, vót szenvedésben része bőven, amíg a férjét, szóval a kettes gróf urat el nem vitte a vérbaj, amit a méltóságára is ráragasztott, ez vót az egyetlen ok, amiér veszekedett a férjeurával, kihallgattam, úgy értve nem szánt szándékkal, hanem véletlenül, mer a sifonérba köllött hajtogatnom befele a frissen mosott és a napon megszáradt fehér ruhákat, mind a méltóságos gróf úrét, mind pedig a méltóságáét, és az övé majnem hogy tiszta vót a mosás előtt is, bezzeg a gróf úré, mintha a kutya szájából

húzták vóna ki, a sok finom ing csupa fót a bortól és az ételtől, ráadásul teli lyukkal a szivarhamutól, és köztünk szólva a gatyák feneke tája szaros, mer annyi fáradságot se vett, hogy rendesen kitörülje magának, megoldja a személyzet, ez vót az elképzelés, és én mindent megcsinálok, de a szaros gatyákat csak facsipesszel dobtam a teknőbe, és hagytam ázni harmadóráig mosószappanos vízbe, mielőtt hozzájuk nyúltam vóna, és amint elég nagy lettem, a mosásokat köllött végeznem, a vasalást a szobatársam, Elvira csinálta, az a csöpp leány úgy lengette a vasalót a cérna karjával, hogy öröm vót nézni, erre föl sose hunyt ki néki a parázs és mindég elképzeltem az én szökevény édsanyámat, aki elszelelt, és nem tudom megérteni, hogy itthagyta a tulajdon gyermekét, osztán sose kaptam semmi hírt felőle, és még azt se tudhattam, hogy él-e, hal-e, és merre vetődött az országba, vagy kiment külfődre, és kérdem én, ő vajon rajtam tartja-e a szemét azér mégis valahonnét, és látta-e, amikor begyüttek az oroszok az alsó kapun, szállást és élést követeltek a maguk karattya nyelvén, és szerencsére a házitanító értette kissé a szavukat, Gábor fogadta őket, az öreg Gábor, Gitta méltósága szerencsére nem érte meg ezeket a borzalmas időket, és Katinka méltósága viszont kimenekült innet, Ausztriába, ha jól emlékszek, csak később visszatért, de minek, és az oroszok betódultak a kastélyba, és erre föl az összes fiatal lányokat és asszonyokat elbújtatták a Gáborék, legtöbbüket fölküldték a szőllőbe, húzzák meg magukat a présházakba, egy présházba mindég akad rejtekhely a nagyhordók mögött, és olyan is van, hogy be lehet mászni az egyikbe, amelyik üres, mer kénezni fogják, de addig oldaltra fordítják, ezeknek a fiataloknak szerencséjük lett, nem görbült hajuk szála se, és én azér megkérdezném a két Gábort, hogy az édes Évike lányomra mér nem gondoltak, mer igaz hogy nem vót má pendelyes, hanem felnőtt nő, de attól hogy pártába maradt, még igen szemrevaló, és nemcsak én mondom, hanem sokan a kastélyba és a faluba, erre föl leküldtem a parkba az üvegházakhoz, mondtam, hogy ne bújjék elő, míg érte nem üzenek, sajnos hogy a kertészek véle küldték föl a kertből a konyhára a káposztát, ami köllött az ebédhez, és éngem utasított az öreg Gábor, hogy szolgáljam ki a ruszki tiszteket meg a bakákat, négy tiszt és hat baka foglalta el az

ebédlőt, a tisztek még csak-csak viselkedtek, de a bakák fölrakták a mocskos csizmájukat a faragott lábú székekre, rá a bordó kárpitra, amit szinte naponta keféltünk tisztára, és két pofára zabálták a töltött káposztát, és csurgott a barna lé le az állukon, osztán a középen horgolt damasztabroszba törülték a kezüket, és versenyt böfögtek, inni fehér bort kaptak, de pálinkát követeltek, és eztet tudták magyarul, pálinká, pálinká, cserisnye, szííííva, és hiába mutattam, hogy nincsen, erősködtek, belecsíptek a faromba, és nem is akartam visszamenni, és panaszkodtam Gábornak, kértem, csináljon valamit, erre föl azt mondta, Iluskám, végy erőt magadon, és légy hős, mint a mesebeli Iluska, tűrj, magadért és érettünk, vigyed be nékik szépen a süteményt, ami csak bögrés mákos vót, és hát bevittem, má addigra a tisztek elmentek szobát keresni maguknak, és a bakák repetát akartak, dobogtak a lábukkal a padlón, erre föl vittem nékik, és amikor má eleget zabáltak, kimentek a konyhába széjjelnézni, és félrelökték az apa Gábort, mer nem akarta beengedni őket, és leütötték a fia Gábort, mer védeni próbálta az apját, és feküdtek mind a ketten a kőpadlón a vérükbe, éngemet pedig taszigáltak, miközbe törtek-zúztak, és találtak lekvárt, és beszakították a cellofánt, a kismerőkalállal ették, és az én Évikém a hűtőszobába bújt előlük, puskatussal verték be az ajtót, én meg a partvissal hadonásztam, erre föl állon vágtak, összecsuklottam és sose tudtam megbocsátani magamnak, hogy hiába tartottam a szememet mindég az Évike leányomon, osztán később a Gizike kisonokámon, megóvni őket nem tudtam egyátalába semmitől, és amikor magamhoz jöttem, a hűtőszoba előtti folyosón hevertem, a nagy barna kockaköveken, és akkor má három baka tette az erőszakot Évikén, és meredezett a pucér farkuk, azóta se bírtam elfeledni, milyen sötétbarna vót a farkuk, mint a kőpadló, és a negyedik baka má az én lábamat feszegette széjjel, és ellenkeztem, de ő vót az erősebb, osztán föladtam, és hagytam, és ó egek, a tulajdon lányom végignézte, hogy megbasz az a tatár kutya, éngemet, egy ilyen koros asszonyt, és az se zavarta, hogy má az ötvenedikbe vótam, nem tudtam, hogy van oroszul az ötven, vagy az, hogy irgalom, kegyelem katona urak, én má rég kiszáradtam, mer nehéz elhinni, de a kettes gróf vót az utolsó férfi, aki örömét lelte bennem, és mikor vót az má, akkoriba szobákat

takarítottam, oszt jött az intéző ellenőrizni, még nem ez a Gábor, az apa, hanem az elődje, az is Gábor vót, ebbe az intéző családjába mindenki Gábor, és az a legelső, akiről beszélek, nemsoká fölakasztotta magát az ököristállóba, mer mifelénk a férfiak fölakasztják magukat, a lányok-asszonyok meg kútba ugranak, és kérdezte az intéző úr, tudok-e varrni, hát varrni mindenki tud, akkor jelentkezzek este az irodába, és mentem, bevezettek az alsó szinten a leghátsó vendégszobába, amit pont délelőtt tettem rendbe, az ágyat is elkészítettem tiszta ropogós huzatokkal, ahogy köll, beléjük vót horgolva a grófi címer a koronával meg a vadállatokkal, és ez a kastélyon is ott van, mindenütt ott van, osztán az intéző úr magamra hagyott, és nemsoká belépett a gróf úr, erre föl fejet hajtottam, és kérdeztem, mit köll varrni, mire ő, hogy nem arról van szó, csak legyek véle kedves, és nekivetkőzött, sípszájú ingbe vót, meg hosszú alsóba, azokon is láttam a címert, és kivette a farkát a gatya résén, az övé sápadt vót, petyhüdten lógott, rám parancsolt, fogjam meg, erőlködtem, hogy fölállítsam néki, és igyekeztem nem arra gondolni, mennyi jót tett vélem a méltósága, az ő hites felesége, jaj istenem, szégyenteljes, hogy nékem ezt köll csinálnom a hites férjével, és végre kicsit megkeményedett a méltóságos hímvessző, úgy nézett ki, mint egy kalapos gomba, jézusisten, belém fogja dugni ezt a húsgombát, csak osztán ki is tudja húzni, nehogy a kalap miatt bennszoruljon, és hátulról akarta, nyakamba dobta a szoknyám és az alsószoknyám, bugyit mi szegény lányok nem hordtunk, és döfölni kezdett, és húzta a két copfomat, csak azon imádkoztam, nehogy Gitta méltósága fülébe jusson ez, mer annyi jót tett énnékem, és ez a hála, de parancsra csinálom, azzal mentegettem magamat, meg azzal, hogy mindenki tudja, vannak bejáró lányok a faluból, meg a kastély belső cselédségéből, akiknek ezt köll csinálni, hát ne lógassad a fejed, mint a szotyola, tűrj, aki szegénynek születik, annak ez jut, istennek hála elég gyorsan elkészült a méltóságos gróf úr, mire megfordultam, ki is ment, és az a vicc, hogy a mosdóállványra pont én készítettem oda a porcellán lavrot délelőtt, tele tiszta vízzel, aszittem vendég érkezik, azér köll rendbe tenni, és még a lavruk is címeres, minden címeres, raktam melléje egy kis szappant és egy paraszttörülközőt, most hasznát vettem és máig se tudom

megbocsátani magamnak, hogy ennyire tehetetlen vótam, amikor a mocskos tatárok nékünk estek, legalább egy kést hozhattam vóna a konyháról, kár, hogy egyedül futottam az Évike után, mér is nem hívtam magammal néhány férficselédet, persze úgyse akartak vóna, gyávák, mint a nyulak, és az intézők a legnyulabbak, csak az alájuk rendeltekkel olyan nagy a szájuk, és a tetves tatár pont olyan gyorsan végzett vélem, mint régebben a gróf úr szokott, amíg meg nem unt, és erre föl kikerültem a bejárósok közül, nem bántam, de nem is örültem, mer addig kaptam kedvezéseket az intézőtől, könnyebb beosztást, ételcsomagot, és a többi lány irigyelt, nem olyan nehéz munka tűrni, hogy a méltóságos rád mászik, van annál fárasztóbb, kevésre rá az a gróf meg is halt, oszt annyi, és az orosz baka rosszabb vót, mer az nagyon fájt, amíg végre lekászálódott rólam, néki bezzeg újra fölállt a sötétbarna farka, erre föl odaugrott az én drága Évikémhez, aki má nem vót se eleven, se hót, és őt is megbaszta, negyedikként, és nékem végig köllött néznem, és nem tudom, hogyan vagy mér, de má nem is sírtam, nem bírtam sírni, csak karmoltam magam, míg a két alkaromból kiserkedt a vér, és akartam ordítani, de nem gyütt hang, és haraptam a saját számba, míg abból is folyt a vér, és az oldalamra fordultam, hogy ne lássam az Évikét, úgy éreztem, belehalok a pillantásába, osztán ő is az ellenkező oldalára fordult, hogy én se lássam a tekintetét, és otthagytak bennünket a hideg kőpadlón a kegyetlen állatok, és ziháltunk, majnem ugyanúgy, osztán amikor lett annyi erőnk, megmosakodtunk a kővályúnál, és az életbe soha egyetlen árva szót se beszéltünk erről, pedig nem lehetett eltitkolni, mer az én Évikém úgy maradt, és az onokámnak az az átokverte tatár az apja, és látszik is a szemin, meg a csúcsos fejformáján, istenem, bár égne szénné az a gonosztevő a gyehenna tüzébe, Iván, úgy hitták, Szibériába való, onnét jött ide, bár ne jött vóna, bár ne láttuk vóna soha, Iván, ennyit tudunk belőle, és sluksz paksz, és az a legérthetetlenebb, hogy Katinka méltósága, aki pedig jóindulattal vót irántunk, mér nem kérdezte meg sohase, hogy ugyan ki vóna Gizike nemzőapja, szerintem sejtette, bizony, tudták mindannyian, hogy érettük senyvedtünk, egész életünkbe mindég a kastélybeliek helyett senyvedtünk, és dógoztunk rájuk, és verítékeztünk nékik, és

fáradtunk érettük, ez a mi sorsunk, de mér van mindig így, haló poromba is csak töprenghetek rajt, és igazán lehetett vóna egyszer, legalább egyetlenegyszer fordítva, megérdemelnénk, hogy egy hónapra, egy napra, egy órára fordítva vóna, hallod, isten, hallasz engem, és ha igen, adjál jelet, nagyon szépen kérem, ha nem nékem, akkor az édesdrága leányomnak, Évikémnek, vagy a kedves kis onokámnak, Gizikének, hallod, ugye, én szólok hozzád, innet a közeledből, mer fölrendeltél a mennyekbe, de mégse mutatkoztál meg soha nékem, pedig vóna mondandóm hozzád, hallod, vagy nem hallod, látsz, vagy nem látsz, néked beszélek, itt vagyok, én, Tóth Iluska néni, a kis Magyarországból, illetve fölüle, a magyar mennyekből, ahová föl köllött má gyünnöm, tudod jól, te akartad így, és ne tégy úgy, mintha süket vónál, és

11edik

Sose szerettem én főzni, nem is tudtam túl jól, pedig köllött kotyvasztanom mindig, mer hiába kaptunk ebédet a kastélyba a grófok korszakába, és később a műv alaptól is, addigra a konyha mellett kialakítottak egy új személyzeti étkező szobát, pihenőnek hívták, abba vót a nagy unipress elektromos kávéfőző, amivel csináltuk a feketét a vendégeknek, az úgynevezett íróknak, akiket elláttunk itten, mer tagok vótak a műv alapba, aminek a vezetői is lejártak, mindig az elnöki lakosztályba kaptak helyet, az vót a méltóságák és méltóságosok nappali szobája, hol közös, hol csak a grófnőé, a legdrágább süppedős szőnyegekkel, bécsi mintás függönyökkel vót berendezve, egészen anti bútorokkal, némelyik annyira anti vót, hogy háromszáz éves, ami sokat ér, az anyától tudom ezt, mire én kezdtem rendesen dógozni a kastélyba, má a műv alap vót az úr, vagy a tulajdonos, vagy mi a lófranc, és főztük az A menüt meg a B menüt meg a C menüt, hogy az úgynevezett írók választhassanak és zabálhassanak, Zsuzsika meséli, aki még besegít nyugdíjasként, valószínű nem sokáig, hogy nincs most má elég pénz, semmire sincs, a melegházak fele üres, baromfiakból még mutatóba sincsen, úgy szállítják ide a húst teherautón, rosseb tudja, honnét, Zsuzsika szerint egyre gyöngébb az alapanyag, mer ami jó,

az sose olcsó, ezér kéne tyúk, kakas, liba, kacsa, pulyka a baromfiudvarba, néhány malac az ólba, mint régen, a konyhakertet is teli lehetne ültetni mindennel, ami csak köll, a grófi időkbe termesztettek itt sokfélét, még csombort is, Rózsika szerint erdélyi fűszer, minden káposztás ételbe való, másik neve borsikafű, Zsuzsika meg úgy mondja, bécsi bazsalikom, de időtlen idők ótától nincs a kastély konyhakertjébe má szinte semmi, csak paprika és paradicska, egy kis retek, valamicske gyökér petruskával, és sárgarépa, az ölég ízetlen, viszont ezek a mai úgynevezett írók tömnek magukba mindent zokszó nélkül, örülnek, hogy luk van a seggükön, meséli Zsuzsika, attól félnek, hogy elveszik tőlük ezt a lehetőséget, nem jöhetnek majd ide, mer a kastélyt előbb-utóbb biztos privatizálják a nem tom, kicsodák, bánom is én, felőlem lophassák, amennyi hasznom énnekem van még belőle, szívest-örömest nekik adom

Az anya szerint az ő édsanyja, a drága kis mamám prímán főzött, még a silány alapanyagokból is finomat varázsolt, példának okáért a főtt krumpli lehámozott haját egybegyúrta, lisztbe forgatta, aztán kisütötte, fasírt módjára, abból még ettem, emlékszek, sose gondoltam vóna, hogy a krumpli hajából csinálta, aludttejbe fürösztve adta, valóságos csemege, de vendéget sose kínált vele, ahhoz szegényesnek hitte, pedig mér baj az, szegény ember vízzel főz, úgy mondják, pedig ugye a gazdag ember is vízzel főz, szerintem, igaz, lehet tejjel és borral, de azér nem mindent, a káposztalé se rossz, használ sok ételnek, csak tudni kell, mibe, mikor, mennyit, na ezek azok a dógok, amiket én csak vaktába, sose érdekelt annyira, hogy kinyissak egy szakácskönyvet, pedig van nekünk, kettő, a Komsa lányoké, meg az Erdélyi ízek, sokan asziszik, hogy Erdélyországba főznek a legjobban, és ottanfele beszélik a legszebben a magyart, nem tudom, sose jártam arra, igazából sehol se jártam, alig tettem ki a lábamat innet, leéltem az egész életemet a kastélyba meg a nádfödeles házba, ami van nekünk, bementem, ötvenhét lépés, vagy kijöttem, ötvenhét lépés, kifele lehet kevesebb, meg akkor is, ha futni köll

Az anya utált főzni, néha hozott inkább ételt a kastélyból a piros lábosba, aminek csavaró tartja a födőjét, a tetején van egy fogantyú,

hogy könnyű legyen vinni, az anya útilábosnak hívja, vagyis hívta, amikor még sűrűn be-bement a kastélyba, mostanába má csak fecseg róla, szereti az emlékeit elsorolni újra meg újra, hallgatom, nem szólok közbe, jártassa a száját, ha öröm neki, énnekem meg mindegy, tudok úgy töprenkedni, hogy ne is halljam, mit beszél, ő észre se veszi, elegendő, ha időnként hümmögök vagy bólingatok vagy aházok, tisztára mintha saját magának mondaná ezeket a dógokat, amiket pedig jól tud, mer ezek az ő emlékei, az élete történetei, és lehet, hogy azér ismételgeti, hogy el ne felejtse végleg, engem nem zavar, én viszont nem szeretek beszélni, magamról kifejezetten utálok, nem emlékszek, miótától, de így van, őt kell kérdezni, ha rólunk akarsz megtudni valamit, azér nem árt az óvatosság, az anya sokszor meséli el ugyanazt, csakhogy sose ugyanúgy, kicsit hozzátesz, kicsit elhagy, néha belekölt ezt-azt, nincs, aki helyreigazítsa, mer má csak ketten vagyunk itt egymásnak, és ezt-azt inkább a kis mamámtól kéne megkérdezni, nade ő nyugszik a csöndes temetőbe, szemét lezárta a halál, ahogy a nótába van, a nyugvás nem igaz, mióta az út túlsó felére sporttelepet csináltak, ordítoznak a focisták meg a teniszesek, még a futók a legjobbak, azok némán gyötrik magukat, legföljebb, hát a kkkkkk

Az anyának nem a főzés az erőssége, bezzeg az édsanyja, az én drága kis mamám egy konyhamester vót, egy konyhamesternő, dicséretit zengte a fél falu, akik ettek nála, kifejezetten magasztalták, nem sokan vótak, állítja az anya, inkább kevesen, megtiszteltetésnek számított, ha vendégül hívott valakit, persze az utolsó időkig nem is itt lakott, hanem bent a kastélyba, vót hogy elhívták a faluba a módosabbak főzni, lakodalomba, születésnapra, torba, ment ő, szívességből, pénzt ezér sose fogadott el, néha köllött neki főznie odabenn a kastélyba is, a méltóságák alatt kevesebbszer, azoknak olyan kifinomult gyomruk vót, hogy a falusi kajákat nem akarták, az úgynevezett fénykorba Bécsből szegődtettek séfet, aki csak dirigál meg fűszerez, de a háború kezdetekor ez abbamaradt, az itteni asszonyok dógoztak a konyhába, állítólag a kettes méltósága, Gitta grófnő még belebeszélt, Katinka méltósága má ritkábban, a műv alap idejébe meg az Ilonka állította össze az étrendet, ő úgy mondta, menüsort, szóval hogy mi legyen a reggeli, ebéd vacsora, A, B, C

menü, amíg még vót, és lehetett választani, de mindenki tudta a kastély konyhájának a környékén, hogy attól függ, mennyire sikerül az étel, hogy milyen a hús, a ződség, mennyire friss, és honnét szállítják, a nagyüzemi baromfi és disznó, az rossz, a csirkéknek sokszor hal ízük van, mer halliszttel etetik azokat a szerencsétlen párákat, akik napfényt sose látnak, többemeletes ketrecekben élik le az életüket, fölgyorsítva, az ipari malacok vasrudakkal lezárt szűk helyekbe tenyésztődnek, félhomályba, hogy a legkevesebbet mozogjanak, és gyorsabban hízzanak, ettől viszont zsíros lesz a húsuk, sebaj, jó az az úgynevezett íróknak, állítólag tisztelni köll őket, de én ha akarnám se bírnám tisztelni ezeket, túl sokat érintkeztem velük, jó, hogy má nem köll, nekem lassan má semmit se köll, csak az anyát etetni, itatni, tartani, öltöztetni, időnként füröszteni, má a haját és a körmit is én vágom, amikor hagyja egyáltalán, napról napra, hétről hétre akaratosabb

Óriási különbség, hogy egynek, kettőnek, háromnak főzöl, vagy tizenkettőnek, vagy egész regimentnek, mer a zsámolyrezsón az ötvenliteres nagyfazékba ha nem számolod ki pontosan a mennyiségeket, az alaplé vagy a fűszer adagolását, akkor menet közbe marha nehéz módosítani, odahaza a sparherdon csak belelöttyintesz még egy kis vizet, oszt sluksz paksz, de az ötvenliteresbe minden íz elromlik, ha utólag kell variálni, ebbe sose lettem jó, nem csoda, ha az előmenetelem rosszul sikerült, maradtam olyan rongy poletár, amilyen mindig vótam, má ezt se bánom, nem bánok semmit se, vagyis csak egyet, amiről nem szívesen beszélek, sose mondom senkinek, azér jó lett vóna szerelmesnek lenni, elolvadni egy ffffff, hát, egy férfitól, ahogy az anya a Szabó Pistitől, ha igaz, és nem csak pletykázás, nekem gyanús, mer ha igaz lett vóna, az anya biztos elnevez őróla is egy szép fát, de Pisti nevű fáról nem hallottam tőle, azér lehet, hogy elnevezett, csak titkolja, nem tudom, most má minek titkolná, főleg előttem, én ugye mégiscsak a lánya vagyok, átéltünk együtt sok mindent, vannak titkaink, és közös titkaink is, amikről árva szót se, mer szégyellni köll, ne szólj szám, de pedig fáj a fejem, jaj

Azér a jó tót ételeket tudom készíteni, mint a túrólevest, a kicsi mamám úgy hívta, demikát, vagy úgy, hogy tvarohova polievka, ha

jól emlékszek, de az akkor is csak túrósleves, Katinka méltósága szerint, isten nyugosztalja, ez olyan híres nevezetes, hogy a Mikszát nevű író beleírta valamelyik könyvbe, mer szerette, Katinka méltósága is szerette, és amíg élt, má itt a szomszédba, a házikóba, ahová betették őtet a szociálizmusba, csináltam neki néha, hogy örüljön, köll hozzá tehéntúró, ami mindig van, fél vaj, egy kis szárazkenyér, legjobb a komiszkenyér, ezeket összedógozni közepes lábosba, vízzel és krumpli vagy tészta főzőlevével, bele ekkis reszelt hagyma, köménymag és pirospaprika, oszt annyi, lehet rá szórni a kenyérkockákat, kész, s ha má főztünk krumplit, csinálhatunk mingyá egy jó sztrapacskát, ami a tótoknak a legfontosabb ételük, mer olcsó, de laktató, a káposztás fajtát szoktuk, amit a kicsi mamám úgy hívott, hogy kapusztove sztrapacski, mer ő tudta a tót beszédet valamennyire, a galuskát mindig halucskizta, szóval köll négy maréknyi burgonyát főzni, meghámozni, szétnyomni, belekavarni két tojást, meg annyi liszttel, amennyit fölvesz, utána ekkis sót bele, közbe galuskát szaggatunk, amikor följött mind a forró víz tetejére, szűrővel kihalásszuk, hagyjuk lecsöpögni, rá két kanál zsírt, közbe féltenyérnyi szalonnát apróra vagdalva kisütünk, dobunk hozzá maréknyi savanyúkapusztát, hagyjuk párolódni, összekavarjuk a hármat, és megvagyunk, lehet enni, előtte azér érdemes fölhajtani egy kupica gorelkát, konty alá, mondaná az anya, ezt a gorelkát nem tom, miből készítik, pálinkaféle, csak gorelka a neve, biztos tótul, az én drága mamám szerette, az anya mesélte, hogy amikor ő sírós-picsogós kisbaba vót, a mamám ekkis kenyérbélt mártott gorelkába, azt adta neki, attól hamar megnyugodott, el is aludt, viszont amikor az anya engemet akart lecsítitani evvel, nyomba kiköptem, és még jobban sivalkodtam, szóval rajtam nem ssssss, nem segített, amin nem csodálkozok, mer énrajtam soha semmi nem szokott segíteni

Katinka még a bagolytüdőt szerette, egy süteményt, nem tudom, milyen, csak az anya mondja, és az ő meséi néha tévednek, Ilonka, akinek vót szlovák rokonsága a férje oldalán, azt állította, hogy nem is igaz, bagolytüdőnek az aszalt szilvát hívják arrafele, hát énnekem mindegy, az aszalt szilvát ki nem állhatom, főleg ha pálinkával ízesítik, érdekes, mer a szilvát viszont szeretem, legalábbis nyersen, énnekem semmit se csináljanak vele, csak adják oda, sose ment tőle a

hasam, hiába ijesztgetett vele az anya, hogy baj lesz, amikor másztam a kastély szilvafáira, és tömtem magamba, szerintem inkább azér nem akarta, mer leköpdöstem a magokat, ami a kertészek szemébe rendbontás, és a fák ugye a gróféké vótak, engedély nélkül nem szabad szedni róluk, most má ez se probléma, a szép gyümölcsfák többsége kiszáradt, betegségük lett, amit a műv alap kertészei nem bírtak kikúrálni, lehet, nem is akarták, minél kevesebb a ffffff, a fa, annál kevesebb a dóguk

12edik

A férfiakról megvan a véleményem, és azt nem teszik ki az ablakba, az én sanyarú állapotom is miattuk lett, főleg egy miatt, de a férfi az mind egyforma, mind barommállat, eszük nincs, csak farkuk, az vezérli őket, semmi más, a nők pontosan tudják ezt, amelyik nem, az is tapasztalja, má süldőlánykorába, állítom, hogy bármelyik nő okosabb, mint bármelyik férfi, mégis a férfiak parancsolnak, ők a vezetők, ők csinálják a törvényeket, ők ülnek az élen, a kormányba, a parlamentbe, az enszbe, a varsói szövetségbe, de nem, az most má megszűnt, és a nőket legázolják, megpofozzák, csizmával rugdossák, amikor beisznak, vagy bármi hasfájásuk van, nem elég meleg a vacsora, nem elég gondos a kapálás, mer a rögök összetapadva maradtak, vagy ilyenek, és mégis, a nők pont abba versenyeznek, hogy ki megy férjhez hamarább, ki dugja be a fejit a járomba gyorsabban, pedig tudják, mennyi kín és szenvedés vár rájuk, ha bekötik a fejüket, hiába, örömünnep a lakodalom, gratulálni kell az új asszonynak, hogy bement a rabságba, a házasság börtönébe, ahol kuss lesz a neve, beszélő szerszámmá válik, szülőszerszámmá, mosószerszámmá, takarítószerszámmá, állatgondozó szerszámmá, főzőszerszámmá, és fölösleges panaszkodni az anyáknak, mamáknak, nagynéniknek, mer az a válasz, hogy ez a világ sora, nincs mit tenni, meg hogy tűrj békességgel, mást úgyse tehetsz

Sokáig búsított, hogy férjre sose tettem szert, vénlány maradtam, így mondják, az anya is ezt hajtogatta, amikor valamék férfi megkért, s én kosarat adtam, aggszűz maradt szegény Gizike, ezt beszélték a hátam megett, pedig ha valami, hát ez nem igaz, de

minek odaállni a főtér közepire, világgá kiáltani a szégyenedet, mind az összeset, mer azér mindenkinek van, jobb arról hallgatni, a locsogás úgyse segít, attól csak még rosszabb lesz, így is szájára vesz a falu mindenkit, még azokat is, akik igazából bűntelenek, ahogy a templomba mondta Vilmos atya gyerekkoromba, utána meg Béla atya, aki mmmmmm, isten szolgája létére, a szemérmetlen, utána föloldozott, őt ugyan ki oldozta föl, ego te abszolvo, és Vilmos atyát, aki még előtte vót a pap a templomunkba, őtet ki oldozta föl, amiér kisfiúkon lelte örömét, erről az egész falu tudott, mégse csinált senki soha semmit, a bátor, erős, dölyfös férfiak, egyúttal azoknak a kisfiúknak az édesatyjai, azok se szóltak Vilmos atyának, nem fenyegették, nem tiltakoztak, megsüvegelték, és vetették a keresztet, majd intézkedik az isten, az a mestersége, közbe az úristen egész mással van elfoglalva, hogy mivel, mit tudjam én, de félrefordította a fejét, amikor Béla atya paráználkodott velem, lehet, hogy más nővel is, beszélték, hogy a gyóntatófülkébe folyton a paráználkodást kérdezte, és amék fehércseléd megtetszett neki, elhívta a paplakba, hogy mosni kéne rája, pénzt ígért, de sose fizette ki, én se kaptam egy kanyi fillért se, a méltóságos urakhoz varrni köllött menni, Béla atyához meg mosni, csak az a különbség, hogy a Béla atyánál, miután kedvit tette rajtad, tényleg köllött mosni, meg kiteregetni a paplak udvarán a kötélre, mindenki látta, melyik asszony vacakol ott a vizes ágyneműkkel és ruhákkal, szájról szájra járt, hogy ki tereget most a tisztelendő úrnál, de a bátor, büszke, erős férfiak, akik minden szombat este összeverekedtek a kocsma mögött, emiatt se szóltak, továbbra is megsüvegelték a papunkat, és hányták a keresztet, no persze, ők is neki gyónták meg a bűneiket, ha ugyan meggyónták

Én má inkább úgy gondolom, szerencsém vót, hogy nem köllött egy férj rabságába töltenem az életemet, sőt semennyi időt se, anélkül is elég sok nehézségbe vót részem, és még mindig itt vagyok, élek, mer a szar élet is élet, annál azér jobb, mint a halál, bár arról nincs tudás, sajnos hogy harmincéves korom óta sántítok, sokáig csak bottal bírtam járni, csigalassúsággal, mégse lógattam a fejem, mint a szotyola, a bal lábam elromlása is egy rohadt férfinak köszönhető, Gábor bácsinak az öccse, Gyula, a mi Gábor bácsink

testvére támadt rám a kastély parkjának az aljába, ahol sarlóztam a füvet a nyulaknak, mer vót néhány nyúl, amiket húsvétra vettek az úgynevezett írók gyerekeinek, akiket lehoztak magukkal, akkor szabad vót gyerekkel jönni a kastélyba a két nyári hónapon kívül is, ha adott engedélyt a műv alap odafönn Budapesten, ott van a székhely őnekik, valami mécsesnél, ami mindig ég a hősöknek, mesélte az anya, vót egyszer fönn, magával vitte az Ilonka, mer sok cipelnivalóval mentek, régi iratokkal, meg az elavult pöcséteket is le köllött adni, elég az hozzá, Gábor bácsi öccse, Gyula, akit Gyufának hív az egész falu, nekem akart esni, hátulról, hajlongtam a sarlóval, nem vettem észre, hogy közelít, megragadta a fenekem, lerántotta a szoknyámat a bugyogómmal együtt, halálra rémültem, és ahogy megfordultam, a lendülettől beleállt a sarló hegye a vállába a

Gyufának, erre fölüvöltött, akkorát taszított rajtam, hogy belezuhantam a patakba fejjel, elvesztettem az eszméletem, csak arra jöttem magamhoz, hogy pppppp, pofozgat, meg spricceli a vizet az arcomba, s szólongat, Gizi, Gizike, az isten szerelmére, élsz, nehogy má meghaljál itt nekem, bocsáss meg, nem akartam, ugye élsz, jaj, na hálisten, Gizi, Gizike, de én újra elvesztettem az eszméletem, aztán mikor a kertészek segítségével fölvittek a nagyteraszra, lefektettek a padra, nagyjából észre tértem, de nem láttam, csak hallottam, ahogy zihάltak és fújtattak velem rohanás közbe, addigra odaért az anya, sikítozott, édes lányom, drága Gizikém, mi van veled, ő is pofozgatott, hülyék ezek, gondoltam, mire jó, hogy csapkodják az arcom, adnának inkább egy korty vizet, olyan szomjúság jött rám, a látás lassan visszatért, előbb homályosan, aztán mintha muslincák röpködnének a szemembe keresztül-kassul, a fejem vérzett a tetején és hátul, nagyobb baj, hogy a bal lábam nem bírtam mozdítani, lebénult, a doktor úr, mer akkor egy férfi vót a körzeti, megvizsgált, szerinte a lábamba nincs se törés, se sérülés, valószínűleg az agyamba lett valami gubanc, beküldött a városba, utalót adott, hogy rögönyözzék meg, a szolgálati Volgával vittek, az jött ki, hogy vérömleny a tarkónál, úgy látszik, annyira beütöttem valamelyik kőbe, a kastély patakja teli van nagy tojás formájú kövekkel, amikről az egyik úgynevezett író, aki mostanába vett házat a faluba, annyira szeret itt lenni, méghozzá pont azt a házikót, amibe a Katinka

méltósága töltötte az öregségét, amikor má nem méltósága vót, hanem csak néni, a háza nem köllött az örököseinek, má mind külföldön éltek, Ausztriába meg Svédországba, szóval az az író azt mondta az anyának, hogy azok a kövek olyanok, mintha őskori hüllők tojásai vónának, és ő ezt egy regénybe olvasta, hát nem tom, ki írna regényt a kastély patakjáról, mindegy, a vérömlenyt bekaptam, hiába szedtem rá gyógyszert, hiába tornáztattam, sose múlt el teljesen, máig húzom a lábam, Gyufa jött egy nagy bukétával, de az anya nem engedte, hogy belépjen a verőcén, én a kertbe ültem, fölpolcolt lábbal, odakiáltottam neki, vigyed a feleségednek, te szerencsétlen, elkotródott, attól fogva nem is köszönt, pedig ez azér má nagyon régen vót, tavaly pedig meghalt, vagy tavalyelőtt, vvvvvv

A férfiak csak egyet tudnak, amire semmi szükség, hacsak azér nem, hogy gyerek szülessék, azt azér nem bánnám, ha vóna egy kislányom, kisfiú nem köll, mer abból is egy nagy buta, büdös, részeges férfi lesz előbb-utóbb, de úgy nem szeretnék, ahogy én lettem, olyan valakitől, aki nincs, és az anya sose vót hajlandó elárulni, ki az én apám, ki nemzett éngemet, pedig ennyit azér megérdemelnék, most má késő, az nem valószínű, hogy az anya se emlékszik rá, mer olyan régen vót, á, valamiér titkolja, biztos szégyellnivaló rongy ember, aki csinált, Katinka méltóságát is kérdeztem, má néni korába, de csak vonogatta a vállát, néha az az érzésem, hogy a faluba azér tudták, de sose mondta senki, és akik tán tudták, má ők is mind meghaltak, a vérömleny arra jó vót, hogy évekig tartó huzavona után leszázalékoltak, előbb félig, aztán teljesen, ezt a Stark doktornő intézte el, örök hálám őneki, akkortól rokkantnyugdíjba tettek, de még azér jártam be a kastélyba, mint az anya, amíg hívtak, most má nem hívnak

Soha örömöm nem vót a férfiakba, ennyit róluk, még az apámból se jutott énnekem semmi, Borika az egyetlen, aki mesélt róla valami picit, de ő is csak úgy hallotta, Borika lett az asszisztens az egésségházba, amikor a régi asszisztensnő, a kedves drága Erzsike sajnos kórházba került trombózissal, nem is jött vissza, kitették az egésségházra a fekete lobogót, egy darabig sose vették föl a telefont, Borika az óvodába dógozott, amíg megszűnt, gyerekhiány végett,

lassan minden megszűnik itten, csoda, hogy a kastély még tartja magát, ez a falu má halálra van ítélve, a házakat megveszik a vikkendelők, jönnek Budapestről, Győrből, Veszprémből, de még Ausztriából is, télen alig látni fényt a spaletták mögött, kevesen maradtunk a régiekből, akiknek még ez az otthonunk, nemcsak nyári szórakozás nekünk ez a hely, hanem itt születtünk, itt dógoztunk, itt szenvedtük át az éveket, itt is kaparnak minket a földbe, engem ugyan nem, én azt akarom, hogy égessenek el, mer a hamvasztás olcsóbb, mint a koporsó és a rendes temetés, a hamvaimat pedig valaki szórja szét, ez most úgyis divatba jött, ha lehet, a kastély tavába szeretném, ha nem, akkor a kertünkbe, elöl a Béla fánál, a kőrisnél, vagy hátul a Gabi fánál, a villás nyírnél, jó vóna tudni, ki lesz, aki túlél és megteszi, az anyára nem számíthatok, őt biztos nekem köll eltemettetnem, persze nem abba a félszekrénybe fogom, hiába hajtogatja, hogy az neki megfelel, talán Borikát kéne megkérnem, ő mér ne élne túl engemet, olyan egésséges, amióta végre otthagyta a férjét a két kislányával együtt, kisimult az arca, és minden rendben van vele, a férje jóval idősbb nála, Csanda

Géza, tejbegyűjtő vót a háború után, aztán sofőr lett a tészcsébe, mostanába meg szőllőkbe dógozik napszámba, és a keresetét mind elissza, tartozik fűnek-fának, nappal is dülöngél, mer má délelőtt tele van, amikor berúgott, ostorral verte Borikát és a két kislányt, pedig milyen édesek, barna a szemük, és ha félnek, úgy pislognak, mint a kisegerek, nem egyszer megesett, hogy éjnek évadján átmenekültek hozzánk, és az anya becsületére legyen mondva, odaadta az ágyát a lányoknak, ő kiment a nyári konyhába, én meg magam mellett szorítottam helyet a Bbbbbb

A férfiak mindig cigaretta, alkohol és szar szagúak, kicsit vagy nagyon, Borikának viszont finom az illata, amiről nem tudtam, hogy kölnitől van, mutatta aztán, egy számot írtak az üvegre, négyjegyűt, de má elfelejtettem, négyessel kezdődött, és vót benne hetes, a következő születésnapomra kaptam tőle egy olyat, akkoriba én is azt a tiszta, fanyar szagot árasztottam, még az anyának is tetszett, az ő születésnapjára pedig én vettem neki, illetve hozattam a városból, ő mégse használta, végül nekem adta, szóval amíg a két üveg tartott,

egyformán illatoztunk Borikával, és az a tttttt, az én titkom, csak szemem lesütve árulhatnám el, hogy egyszer, amikor feküdtünk az ágyamba, Borika simogatta a hajamat, a fülembe súgta, hogy milyen fényes és hullámos, pedig nem is láthatta a sötétségbe, adott puszikat az arcomra, nem értettem, mér esik annyira jól, sose éreztem, hogy jó is lehet valaki másnak az érintése, az oldalamon hevertem, vele szembe, hirtelen átnyúlt, a hátam cirógatta, zsibongni kezdtem, és remegni, a fejem búbjától a talpamig, Borika mosolygott, a mellem a tenyerébe fogta, egészen óvatosan, megcsókolta a bimbót, egyiket, másikat, egyiket, és így tovább, akkor má úgy reszkettem, mintha rázna a hideg, de inkább a meleg rázott, mi ez, mi ez, vonakodtam, súgtam, hogy nem szabad, nem erőltette, viszont mégse akartam, hogy abbamaradjon, Borika a kezembe adta az ő mellét, ami nagyobb az enyiménél, formára mint az érett körte, a bimbója is erősebb, úgy meredezett, mintha ki akarna szakadni onnét, csókolóztunk, utána az ujjai lesiklottak oda, a combom közibe, nem szabad, nem szabad, ismételgettem, mégis hagytam, mer nem bírtam nem hagyni, addig jártatta rajtam az ujjait, míg rázkódni kezdtem, kiabálnom köllött, a hüvelykembe haraptam, hogy csöndbe bírjak maradni, Borika mosolygott, úgy éreztem a bal kezemmel, mer azt bekapta a szájába, ráharapott, kicsit fájt, de az is jólesett, a rángás csak nem akart abbamaradni, igazából nem is szerettem vóna, hogy vége szakadjék, jajongtam suttogva, megijedt, ő is súgva, hogy fáj-e, dehogy, nagyon jó, ő meg, hogy ez ilyen, hallgattam, féltem mondani, hogy ssssss, én még soha de soha, hát, ööö, ééé

A férfiak közül egy se kérdezte, fáj-e, nem érdekelte őket, mit érzek, csak a saját elsülésük, amitől ragacsos lettem, álmomba se gondoltam, hogy ilyesmi létezik, amit Borikával, és ő is velem, megtanított, mit csináljak neki, mesélte, hogy ő azér el tudott menni férfival is, kivéve az urát, Csanda Gézát, ez vót vele a másik baj a részegségen és a verekedésen túl, tátva maradt a szám, te megcsaltad, Borika nevetett, többször, különben vót dógom néhánnyal őelőtte is, egyikőjükkel se olyan jó, mint veled, azér egy nő mindig jobban tudja, hogy mi kell egy másik nőnek, mer neki is olyanja van, mint nekem, ezen aztán nagyon nevettünk, annyira

sajnálom, hogy Borikával mindössze háromnegyed év jutott nekünk, mer akkor az unokahúga áthívta Ausztriába, röhejes, hogy pont azt kérdezte tőle, Bori, tudsz varrni, de nem azt jelentette, mint a grófék idejébe a kastélyba, amikor az intéző kérdezte, hanem tényleg varrni köllött Barndorfba vagy Parndorfba, ami akkora falu, mint a mienké, de sokkal rendesebb, mesélte Borika, egyszer-kétszer még visszajött, meglátogatott, csak napközben tudtunk összefutni, még rendes állásba vótam a műv alapnál a kastélyba, aztán Borika eladta a házát egy veszprémi földrajztanárnak, és sluksz paksz, ennyi jutott nekem egész életembe abból, amit nem is tudok minek nevezni, én nem bírtam találni más nőt, aki, és nem vót többé soha semmi abból, ami, úúúúúú, szóval ami úgy, de úgy, de úgyúgyúgy

13adik

Az anya mindig kitalál valamit, amivel idegesítsen, most búcsúzkodik, makacsul, újra meg újra, hogy őneki fölmutatták a számát, szóval okosabb, ha rákészül, és pont azér szól, hogy engem se érjen készületlenül, na jó, szól, szól, rendbe van, de mér ilyen sokszor, megint végig kellett mennünk az egész listán, hogy merre akar nyugszani a temetőbe, mintha ez így menne, a mi kis temetőnk a domboldalba lényegében majnem megtelt, csak olyan helyek vannak, ahol má vót halott, csak má eltelt az idő, ötven évre adják el a sírokat, ennyi az örökkévalóság ebbe a faluba, nem tudom, másutt mennyi, de itt ötven, ha utána rokonság nincs életbe, vagy nem szúrja le újra a pénzt, akkor a temetőiek nekiállnak, átforgatják a talajt, hogyha találnának még valami deszkamaradékot vagy csontokat, kidobhassák onnét, és újra eladják a sírhelyet, hát, a halottak nyugalma is véges, a kerítés mentén lehet azér kapni helyeket, de azok olyan szűkek, hogy oda se pad, se semmi nem fér, a sírra a fedőkő csak a legkisebb lehet, és annyira közel van az ösvény, hogy én nem akarom betenni az anyát egy ilyen maradék helybe, mindig arról ábrándozott, hogy legyen jó darab rendes fődje valamerre a sík részen, akár a falun kívül, amit művelhet, legyen belőle élésünk, ez a vágya se teljesült, átalába a mi vágyaink sose valósulnak meg, isten valahogy nem akarja, az is biztos, hogy én a

mamát nem fogom berakni se szekrényből ácsolt ládába, se rendes koporsóba, akármit beszél összevissza, nem kötöm az orrára, hogy a tervem a hamvasztás, aztán a szétszórás, visszafelé szedné a levegőt, ha megtudná, Gáspár atya, az új tisztelendő úr nem helyesli a hamvasztást, mer ha majd megfújják azt a bizonyos kürtöt, hogy kezdődjék a föltámadás, honnét lesz teste annak, akit hamvasztottak, különben én nem értem, nem is értettem soha, akkor az összes ember lelke, akik meghaltak, erre vár valahol fönn vagy lenn, s a trombitálásra visszaszállnak a testükhöz, amik má nincsenek is meg, ha elég rég vót a temetés, ötven év múlva alig lelnek belőle valamit a sírásók, akkor hogyan, vagy a föltámadottnak nem köll test, ha így van, semmi baj a hamvasztással, nem értem én ezt, megkérdezhetném Gáspár atyát, de most menjek a temploma ez miatt, én az iskolába se mertem kérdezni soha, pont a templomba merészeljek, má rég jártam misén, letolna a tisztelendő úr a sok hiányzás miatt, ahelyett hogy megdicsérne, amér végre odadugtam a képem, az iskolába is így vót

Most az anya fejébe vette, hogy el akar búcsúzni a falutól, értve ezalatt az embereket, akiket ismer, de egy az hogy szerintem nem tudja, má lámpással köll keresni azokat, akiket ismer, szép csöndbe meghaltak, s odakinn vannak a temetőbe, elfoglalták az utolsó jó helyeket, sebaj, és el akar búcsúzni a falutól abba az értelembe is, hogy a házaktól, a tóparttól, ahova mi jártunk fürödni, meg a strandtól, ahová a vikkendelők, akik kifizetik a beléptijegyet, meg a mólótól, ahol régen a halászok csónakjai himbálóztak a vízen, meg a király szakállától, ami egy erdő, meg a királykisasszony kötényétől, ami egy szőllőföld, meg a többi résztől, ami még van itt nekünk, sajnos hogy a régi szép házakat ledúrták vagy átalakították, szemétbe dobták a nádtetőket, becserepezés lett, nem bánnám, ha szép piros cserepeket tennének föl, de a mélybarna modern vastag izék, amik újabban vannak, hát, ki köll mondani, hogy tisztára olyan a színük, mint a szar, az állott szar, néha érzem is az orromba a szagot, pedig kizárt, hogy a tetőkről, jaj, meg vagyok má bolondulva én is, elvesztem az eszemet, azt a csöppet, ami egyáltalába vót nekem, köllene szólnom az anyának, hogy számítson a változásokra, másképp vannak a dógok, példának okáért Katinka házába

beköltözött egy úgynevezett író, faházat tett a kertbe, majnem a felét elfoglalja, hallottam a bótba, hogy szaunát csináltatott bele, oszt ül a forróságba elégedetten, ő is leszedette a tetőt, de ő friss nádfödelet rakatott föl, ez azér tetszett, nincsen ám semmi baj a náddal, ha szépen megdrótozzák, lehet belocsolni egy folyadékkal gyulladás ellen, attól biztonságos lesz, és jól szigetel, télen benntartja a meleget, nyáron a hideget, hát, annyira, amennyire, a mienké má ócska, nem javíttattuk a drótozást, és nem cseréltük a szétcsúszó kévéket, erre a kis időre má jó lesz, mondja a mama, egyet tudok érteni vele, ami ritkaság

Búcsúzkodni akar az anya, vigyem ki a tópartra, ahol régebben fürödtünk, de közbe azt rég elkerítették, a külső részére vikkendházakat építettek, egész csomót, azoknak lett saját partjuk, a belső részt viszont a fizetős strandhoz csatolták, má a móló mellett se lehet a tóhoz menni, jachtkikötőt csináltak, a király szakállán nem lehet sétálni, mer az erdőgazdaság nem engedi, magánterület, tilos az átjárás, a királyné kötényét meg a két új borászat kerítette be, az is tilos az átjárás lett, vót a kispostán túl az étterem, az most történelmi italok névvel buszos turistákat fogad csak, aranyáron adják el a tíz-húszéves borokat, cirádás palackba, fönn a várrom is pénzt kér, ha meg akarod nézni, gyerekkoromba sokat játszódtunk ott, az vót nekünk, falusi gyerekeknek az izé, a romantika, a fiúk állandóan háborúsdiztak, csináltak maguknak kardot, pisztolyt, puskát hullott faágból, a lányok meg főzőcskéztek és babáztak az öreg diófa alatt, amit én neveztem el Ferinek, az anyától tudtam, hogy szabad a fáknak nevet adni, Balog Feri igen tetszett, biztosra vettem, hogy ő lesz a férjem, szülöm majd a gyerekeket rakásra, hiába mondta az egyik lány, hogy a Balog Feri az cigány, engem az se tántorított el, aztán a Balog Feriék családjába lett nagy összeveszés, amit csak úgy emlegettek utána, hogy a balogháború, hatalmas verekedés a kocsma mögött, Balog Feri apját úgy leszúrták, hogy bele is halt, Balog Kálmán bácsi meg, aki az ellencsapatba vót, annyira megnyomorodott, hogy utána csak egy kis aparáttal bírt beszélni, amit a nyakához köllött szorítania, nem is beszélt, inkább zizegett, lehetett azér érteni valamennyire, az én Balog Ferim is a vádlottak padjára került, amilyen peches vót, egy hónapja lett nagykorú a

balogháború idejébe, erre börtönbe csukták, többé soha az életbe nem láttam, jött a hír, hogy elemésztődött a cellába, mások meg úgy mondták, amint szabadult, kiszökött Ausztriába vagy Németországba, mit tudjam én, sajnos kevéssel arra rá, hogy elvitték a rendőrök a bűnös Balogokat, a Feri diófát kivágták, amikor a várat tatarozták, és ahol mi játszódtunk, oda büféket csináltak, köllött a hely, ez van, mindent kivágnak, elvesznek, bekerítenek, ami a mienké vót, má úgy értve, hogy sose vót a miénk, de lehettünk ott, játszhattunk, dógozhattunk, élhettünk, most meg lassan má mindenütt tilos az átjárás

A mama persze főleg a kastélytól akar búcsúzkodni, érthető, ideje javát odabe töltötte, a baj az, hogy Katinka méltóságától is el akar búcsúzni, pedig ő milyen régen meghalt, a külföldi rokonsága el akarta vitetni a tetemét, hogy odaki legyen, a családi sírboltjukba valahol, jutott vóna neki hely abba, de a fia, aki Svédországba lakik, megkutyálta magát, ha egyszer az édsanyja azt kívánta, hogy ide temessék a mi kis domboldali temetőnkbe, akkor legyen így, hát, majd megmutatom az anyának Katinka sírját, jó nagy, központi helyet kapott, mindig szépen rendbe tartják, pönget ezér a fia Svédországból, rendes gyerek, énutánam a kutya se fog fizetni, bánom is én, az anya nyughelyét, ha lesz neki, vagy azt a kis részt, ahol szétszóratjuk, rendbe fogom tartani, amíg élek, lehet, hogy most má át köllene térnem arra, hogy úgy szólítsam, ahogy mindig szerette vóna, s ahogy illenék, kedves édsanyám, drága édsanyám, nnnnnn, na igen, de ssssss, sajnos én mindig úgy hívom, az anya, aminek az az oka, hogy amikor kicsi vótam, kérte, sőt követelte, hogy édsanyának szólítsam, nade ő az én drága mamámat hívta édsanyának, hát összezavarodtam, édsanya csak egy van, legalábbis én aszittem, elmagyarázták, de csökönyös vótam, bosszantásul mondtam neki, hogy anya, és amikor veszekedett, aj, sokat veszekedett, mindig rászóltam, hogy az anya megnyugszik, valami filmbe láttam, amit még a vándormozis vetített, hogy az orvos a bolondokházába így beszélt egy eszelőshöz, hogy a beteg megnyugszik, erről az anya nem tudott, szerintem, arra nem emlékszek, ott vót-e azon a vetítésen a kultúrba, mer átalába együtt mentünk, de amikor nagyobb lettem, néha csak én, bolondja vótam a

filmeknek, sokszor álmodtam, hogy filmszínésznő vagyok, engemet vetítenek, az egész falu csodálkozik és büszke rám, amire ugye igazándiból nem adtam okot, hacsak avval nem, hogy sose hazudtam, sose csaltam, mindig csináltam, amit köllött, zokszó nélkül, húztam az igát, mint a barom

Elvittem az anyát a kastélyba, bekönyörögtem magunkat, má alig ismerek valakit, az anya talán senkit se, de mindenkinek köszönt, azzal az alázatoskodó mosolyával, amit akkor vet be, ha bizonytalan, az is lehet, hogy má annyira rosszul lát, csináltatnék neki új szemüveget, de ahhoz be köll menni a városba, nem hajlandó, a szemdoktor szerint hályogja van, az egy kis operáció, elaltatással lehet csak, az anyát pedig nem szabad ebbe a korba, a szíve végett, nem bírná, ott maradna a műtőasztalon, akkor mi legyen, kérdeztem mérgesen, ne lásson az anya, a szemdoki megharagudott rám, akkor mi legyen, ne éljen az édesanyja, hhhhhh, hát, erre mit lehet, Gizikém, én nem hallom ám, miről beszéltek tik, morogta az anya, persze a füle se a régi, füldokihoz köllene vinnem, biztos fülhályogja is van, be vagyunk kerítve, sluksz paksz, a kastélyba nem vót kit megkeresni a régiek közül, mentünk a kertbe, az ősparkba, sorra vonszolódtunk az anya kedves fáihoz, kezdtük Ivánnal, a szibériai jegenyefenyővel, az anya odaállt szorosan melléje, próbálta átkarolni, nade a szibériai jegenyefenyőnek a törzsét hárman se érnénk körül, az anya úgy szorította, mintha meg akarná fujtani, picit lihegett is, mi a fenét csinál, kiesett egy kereke, azaz még egy kereke, franc tudja, hány maradt neki, szégyenkeztem, szerencsére nem járt arra senki, az úgynevezett írók ilyenkor a strandon süttetik a hasukat a nappal, azután menni köllött Elemérhez, a nagy platánhoz a tavacska szigetére, ott is ugyanez a cirkusz, átkarolás, lihegés, a könnye is kicsordult, ó egek, eddig sose jutott eszembe, pedig adja magát, hogy az anya talán olyan emberekről keresztelte el a fákat, akiket szeretett, ez csak azér nem valószínű, mer csupa férfi, s a férfiakat ki nem állhatta ő se, jellemző, hogy énrólam, az egyetlen lányáról nincs fa, kicsoda lehetett az Elemér, aki ennyire fontos vót neki, csak egyetlen Elemér jut eszembe, az is a régmúltból, a Tóth Elemér, a vándormozis, milyen nyüzüge emberke vót, az egyik lábfejét levágták, cukorbetegség végett, azután nem is jött többet,

mer pont megszűnt a mozi hosszabb időre, emiatt maradt el, legalábbis aszittem, most viszont arra jutok, hogy talán sírba vitte a cukorbaj meg a sok tütü, amibe töméntelen férfi halt bele ebbe a faluba is, halálra isszák magukat a baromállatjai, viszont ha minden fanév egy férfi, aki az anyával kapcsolatba vót, akkor biztos a kettő, aki a házunk udvarába áll, fontosabb a többinél, Béla, a kőris, ugye, ki van itt Béla minekünk, hát, csak nem Béla atya, még jó, hogy nem maradtam úgy tőle, mer vigyázatlan vót, az anyja szemit, pap létére, prédikálta a vizet, és itta a bort, állandóan vörös vót az orra, látszottak az erek, kora reggeltől, na pont őt is a piázás vitte a sírba, igen, de kiről lett Gabi a villás nyírfánk, nem tudom, az például lehetett nő, á, nem, vagy tttttt, de nem, ezen még majd gondolkodni köll

Az anya hamar elfáradt a kastélyba a sok jövés-menéstől a trabanttal, sajnos hogy az is annyira rozoga, hogy aggódok, nehogy szétessen, az anya kérte, menjünk most má, ledőlne kicsit, kérdezte, mi lesz az ebéd, mondtam, hogy tojásos lecsó, ennek örült, szereti, megígértette, hogy folytatjuk a búcsúzkodást holnap, hát rendbe van, kicsi ez a falu, de azér lehet benne gyalogolni hosszan, ami a járókerettel nem egyszerű, Katinka méltósága mindig úgy fejezte ki magát, hogy U alakú település ez, az egyik száránál található a kastély, az alsó kanyarulatba a strand és a móló, megjegyzem, a legrégebbi időkbe vót a kastélynak saját partja, fahíd vitt át a patakon, onnét kis gyaloglás a nádasba, ahol a grófék stégje vót, mer a kettes méltóságos úr szeretett pecázni, szóval az U másik szára pedig a hatalmas pincészetnél van, a szőllők lábánál, mind az egész ugyanúgy a grófék birtokához tartozott, saját szeszfőzdéjük is vót, kék zsalugáterekkel, az anya szerint ott lakott mellette a drótos tót, igen, drótos tótnak lennie köll egy faluba, de itt má nincs, az sincs, semmi nincs, és ami a gróféké vót, mind az államé lett, most meg elég zavaros, hogy mi kié, néhány éve vót az a privatizálás, még most is tart, rászálltak az újgazdagok az összes földre és minden másra, az az egy viszont biztos, hogy semmi nem az enyém, semmi nem a mienké, legföljebb a kis ház, és a krumpli meg a ződségek a konyhakertbe, mer a tótoknak olyan a krumpli, mint a magyaroknak a, nem is tudom, mit mondjak, szóval az a fő eleség, tót étel talán

nem is létezik krumpli nélkül, ha más nincs idehaza, mindig lehet csinálni lepcsankát, magyarul megmondva tócsnit, mer azér ekkis hagyma csak akad, végül a miénk lesz még az a darabka föld, amibe temetnek, de az anyát én szóratom, ezt eltökéltem, szeretném, ha engem is szórnának, kérdés, kire bízzam ezt, kire bízhatnám, istenem, semmi ötletem, segítsél, úristen, ki fönn vagy a magasságba, segítsél, jézuskrisztus, segíts, égi szentek, tündérek, segítsetek, bárhol vagytok, ha vagytok, eddig fikarcnyit se törődtetek vélünk, igazán itt az ideje

14edik

Ma reggel arra ébredtem, hogy valami fujtogat, fel köllött ülnöm, és az a kemény izé tényleg a gigámban vót, majnem elájultam, hiába nyeldekeltem, fú, bbbbbb, ez meg má micsoda, akkor jöttem rá, hogy nincs meg a fogsorom, a fölső, ami egy nagy híd, alig bírták berögzíteni egy fog csonkjára meg az utolsóra, ami fent elöl vót még nekem, és az egész híd leszakadt, a számba lötyögött, kiköptem, de az utolsó fogam nem jött vele, te atyaúristen, kiesett az utolsó jó fogam, és el se hiszem, lenyeltem, tragedosz, mi lesz most, nekem is protkó köll, megőrülök, nincs arra pénzem, kedvem se, erőm se, hogy járkáljak Fehérvárra átszállással a fogorvoshoz, akihez a harmadik szomszéd ajánlott be, őnekik távoli rokonuk, de az anya protkójának a baráti árát is csak két részletbe tudtam kifizetni, közbe meg az anya átalába be se teszi magának, az arca tisztára olyan, mintha má meghalt vóna, pedig még él, fölkeltem, a foghidamat vittem a fürdőszobába, hogy megmossam, jajjaj, láttam a tükörbe, hogy az én arcom is majnem olyan, mintha meghaltam vóna, szerencsére alul maradt még három rossz fogam, lyukasak, az egyik csak fél, ezektől az ajkam lent nem huppad úgy be, mint fönt, jaj, tragedosz, csak ez hiányzott, meg a hagyattesés, próbáltam visszailleszteni a nagy hidat a helyire, de hiába, nem olyan, mint a gyerekek legója, hogy bepattanjon, vége van, mint a botnak, tragedosz, mi jöhet még

Ma reggel lenyeltem az egyetlen jó fogamat, ami végeredményben mindegy, mer ha nem nyelem le, akkor se vagyok

kinn az összes vizekből, tisztára mostam a hidamat, úgy néz ki, mint egy fél protkó, becsavartam egy kis vécépapírba, és a tükrös szekrényke tetejére raktam, hogy az anya ne vegye észre, gondolkodtam, mossak-e fogat, ettől röhögnöm kellett, ballagtam a konyhába, egy kis kávé jól esne ebbe a tragedoszba, Mariska, a szomszéd, akinek a rokona a fogorvos, ő mondja így a bajt, hogy tragedosz, Mariska még nálam is jobban szereti a kávét, ő a három az egybent issza, pici zacskókba van, csak be kell szórni forró vízbe, nekünk az túl flancos, vagyis drága, ahogy mentem a konyha fele, odaláttam a nyitott ajtón át az anya ágyára, csücsöri szájjal feküdt, a szeme nyitva, szóval ébren, jó reggelt, anya, nem felelt, oda se fordult, direkt bosszant, mindegy, anya, kérsz kávét, vagy a teádat inkább, iszogat egy gyógyteát, azt is Mariska ajánlotta neki, hát, ha arra se veszi a fáradságot, hogy választ adjon, akkor nem főzök neki se kávét, se teát, csináltam magamnak a kotyogóba, jó erőset, kell az énnekem most, hogy magamhoz jöjjek ebbe a sokkba, hogy az egyetlen jó fogam sincs má, benne van a gyomromba, kíváncsi vagyok, széteszik-e a savak, vagy kijön majd, de úgyse fogok kotorászni a szarba ez végett, láttam, hétágra süt a nap, nyitottam a bejárat reteszét, vittem magammal a kávét, leültem odaki a kis rozoga falócára, amit még a középső Gábor ácsolt nekünk, nem biztos, hogy emlékszek erre, talán csak az anya mesélte, vagy még az én drága kis mamám gyerekkoromba, élveztem a napsugarakat, átfűtöttek, az ujjaimat pedig a kis csuprom melengette, amiből a kávét szoktam inni, szia, napocska, de jó, hogy itt vagy, simogassál csak minket, gyarló embereket, és főleg asszonyokat, ránk fér

Gyászoltam az utolsó jó fogamat a kislócán, na Gizella, ez azér korai, az anyának ebbe a korába még vót néhány ép foga, el bírta csócsálni az ételt, te meg így jártál, egészen vénasszony lettél, bámultam magam elé a napsütésbe, hirtelen lezúdult a motros banda, dübörgés, füst, bűz, pedig ilyen korán sose szoktak, rögtön utána meg a libák marsíroztak fölfele, hogy a túróba, mi ez, mi történik, a nap égő korongja mintha közeledne, mi ez, itt a vvvvvv, a világvége, nem hiszem el, uramisten, ne hagyj el, félek, és ebbe a pillanatba jöttem rá, hogy nemcsak félek, hanem dddddd, jaj, dadogok is, miótától van ez, torkomba ugrott a szívem dobogni,

gondolkoztam, kivel beszéltem az utóbbi időkbe, egy az hogy Mariskával, a kerítésen át, ő biztos észrevette, aztán amikor a közértbe mentem, Gáborral, s még másokkal, akikre nem emlékszek, ők mind hallhatták, hogy én dddddd, de egyikőjük se mondta, nem figyelmeztettek, ezt a szégyent, ez az igazi tragedosz, kérdés, hogy eztán mindig így lesz-e, mer akkor inkább hallgatok, hallgatnom köll, mi a helyzet az anyával, ő biztos észrevette, vele folyton beszélek, ha figyel rám, ha nem, má azér föl szokott kelni ilyenkorra

Búsultam a kiesett jó fogam és a dddddd miatt, nem tudtam, hogy az igazi nagy tragedosz odabenn vár, mer ma tényleg meghalt az anya, amire olyan rég fölkészültem a lelkembe, olyan sokszor elképzeltem, olyan sokszor álmodtam vele, de nem úgy lett, ahogy képzeltem, az anya minden csindaratta nélkül csak belealudta magát a semmibe, nyitott szemmel, csücsöri szájjal, le akartam zárni neki a szemét, és fölnyomni az állát, ne úgy nézzen ki, mint aki horkol, egyik se sikerült, má megmerevedett, biztos régebbben történt vele ez, késő este, vagy kora hajnalba, talán a hullamosóknak van trükkjük, hogy megcsinálják, fogalmam se vót, kit köll hívni, orvost nemigen, talán mentőt, rosseb tudja, tessék, bekövetkezett, és én semmit se érzek, hihetetlen, kifordultam a házból, visszaültem a kislócára, még mindig a kezembe vót a kávéscsuprom, félig tele, má kihűlt, megittam azér apró kortyokba, hogy tovább tartson, addig se kell cselekednem a súlyos helyzetbe, amibe kerültem, próbáltam az anyára gondolni erőssen, az én édsanyámra, aki magára hagyott ebbe a világba, de nem sikerült sírnom, egy-két gyászkönnyem kicsurranhatna, közbe szomorú se lettem, nem olyan nagyon

Erőltettem a gyászhangulatot, az járt a fejembe, hogy megbeszéltük, ma reggel levágom a szakállát, mer nőnek a sörték az állán körbe, régebbben beretvával csináltam, de öregkorára úgy megerősödtek, hogy a körömollóval köllött, utáltam, mindig összerezdültem a kemény kis roppanástól, ami hallatszott, amikor levágtam egyet, idegesített az is, hogy hova esnek, nem látok olyan jól, hogy megtaláljam, amikor porszívózok az etával, és a gondolattól, hogy ottmaradnak a rongyszőnyegbe örökre, hideglelést kaptam, nem tudom, mér, úgyse járkálok meztillább, legföljebb a papucs talpára kerülhetnek, olyan mindegy, meghalt az

anya, az édsanya, ismételgettem, hátha így átérzem, meghalt az, anya, anyám, édsanyám

Meghalt az anya, nincs mese, a kis kerek tükröt odatartottam a szájához többször is, semmi pára, tehát bevégeztetett, neki most má kiderül, hova jut, föl a mennyekbe, vagy le a pokolba, engem erről nem bír értesíteni, várnom köll, míg énértem is eljön a kaszás, talán nemsokára, meglátom, vagy pont az, hogy nem, látjuk-e, amikor vége az életnek, senki se tudja, legalábbis asziszem, mer amit Gáspár atya prédikál a templomba, azt nem bírom elhinni, pedig szeretném, pont ugyanazt hirdette Béla atya, s annak előtte Vilmos atya, hiába, túl szép, mint egy mese, és a mesék sose olyanok, mint az életünk, vagy az életünk nem olyan, mint a mesék, nincs máig is boldogan élnek, ha meg nem haltak, nincs három kívánság, s ha vóna, nem teljesíti se király, se béka, se isten, amit te megcsinálsz, annyi jut, ezt azér be kell látni így a vége felé, szegény édsanyám a példa, őneki kevés boldogsága vót, emberekkel szinte semmi, talán csak a fákkal, az ő kedves fáival, annyi, amennyi

Motyogok itt a lócán, mint egy süsü, azon kapom magamat, hogy valamiér nem dadogok, lehet, hogy az egészet csak képzeltem, má a dadogást, úgy látszik, megy el az eszem, de az tényvalóság, hogy fekszik az anya meghalva odabe, többször ellenőriztem, köllene mosdatni, aztán lehúzni róla a hálóruhát, ráadni a halottit, amit gondosan benájlonoztatott velem, lóg a félszekrénybe, csupa naftalinba, nehogy megegye a moly, alatta másik zacskóba ott a halotti cipő, szóval minden összekészítve, csak csupán én nem vagyok összekészítve erre az egészre, ülök bénultságba a napon, má izzadok, le se törlöm, ha föl bírok állni, annyi dógom lesz, hogy estig se jutok a végére, mindennek előtte köll hívni a mentőt vagy a hullaszállítót, nem is tudom, meg köll kérdenem Mariskát, ő szokta tudni a hivatalos dógokat, egyelőre nem bírok moccanni innet, bámulom a kastélyt, a hosszú kőkerítést, ami a közepén leomlott, amikor még kicsi vótam, Gábor bácsi, a mostani Gáborunk apja kivezényelte az embereket, egykettőre visszaépítették, sötétebb lett a többi résznél, sokáig látszott, a Gáborok abba különböznek a többi férfitól, hogy ők azér megoldottak ezt-azt, főleg mikor intéző urak vótak a grófi időkbe, a kastély most halványsárga, befesttette a műv

alap, vagy ami utána lett, Katinka méltósága korába mélyebb sárga vót, olyan udvarházi sárga, amilyenre a nádfödeles házunkat szerettem vóna, de az mindig piszkosfehér maradt, csak úgy rámeszeltem néhány évenként, ahogy a többi asszonytól tanultam, korongecsettel, amit kölcsönkértem

Fekszik az édsanyám kiterülve az ágyán, és a dadogás elmúlt, vót nincs, fene bánja, elvitte a kánya, nem akarózik közel mennem a meghalt anyához, pont elég vót, amikor akartam lecsukni a szemit és bezárni a száját, hideg és merev, tudtam, hogy ilyen a halott, de aszittem, nem ennyire, mászkáltam a konyhába, céltalanul és oktalanul, valahogy az a gondolatom támadt, hogy előkeressem a papírokat, az anya személyijét tudom, nahtkaszlifiók, az alsó, a temetéspénzt is tudom, a vésztartalékot és az ékszereket is, de az anyakönyves kivonatot nem, turkáltam mindenfele, míg eszembe jutott, hogy talán fönn a padon, ott vannak a régi papírosok, behoztam a falétrát, fölmásztam, fú, mennyi lom, egy élet hordaléka, sőt három életé, mer ami az édes kis mamámtól maradt, az is idefönn van a padon, meg ugye még az én mindenfélém, száll a por a fénypászmába, ami a szögletes ablakrésen jön be kívülről, biztos ott is ugyanígy száll, ahol sötét van, elfelejtettem fölhozni lámpát, de anélkül is megtaláltam a vulkánfíbert, ami még a mamámé vót, abba tarjuk a fontos, de ritka szükségű papírosokat, meg a régi fényképeket, és a valamiér eltett újságokat, lecipeltem, törülgettem róla a piszkot, az egyik székre raktam, odaültem a másikra, fölnyitottam, belül is csupa por, húha, mi minden, itt az anya cselédkönyve, alatta meg a mamámé, szolgálati cselédkönyv, születési év, vallás, családi állapot, állandó lakhely, ide mindkettejüknek a kastély vót beírva, fekete téntával, avval a régi zsinórírással, amit én má nem tanultam, jobbra dűlnek a betűk, termet, azt írták mind a kettőbe, hogy közepes, pedig mennyivel kicsibb volt az én mamám a lányánál, arc, azt írták, hosszúkás, ez meglep, szem, barna, barna, igaz, száj, a mamámnak vékony, az anyának rendes, szakáll, bajusz, semmi, semmi, pedig ezen azér lehetne vitatkozni az anya esetébe, de akkor nyilván még nem nőtt neki, különös ismertetőjel, semmi, semmi, nekem ugye az lehetne, hogy sánta, húzza a lábát, de énnekem nem adtak szolgálati

cselédkönyvet, munkakönyvem lett, az nincs meg, a nyugdíjintézéskor elkérte Stark doktornő, sose kaptam vissza

Meghalt az én édsanyám, s elmúlott a dadogásom, ülök főbekólintva, ahelyett hogy intézkedném, turkálok a vulkánfíberbe, kék könyvecske, ÁLTALÁNOS BALESETELHÁRÍTÓ ÉS EGÉSZSÉGVÉDŐ ÓVÓRENDSZABÁLY, ez meg mi a szent szar, a Szakszervezetek Országos Tanácsának 1965 (XII. 7.) SZOT számú szabályzata, Táncsics kiadó, aha, ki tartotta be, ne kérdezzük, úgyis megpenészedett, sok poros papiros, na, ez ismerős, HÁZIREND, 1970-ből, sokáig be köllött rakni minden szobába, kérjük kedves vendégeinket, fölöslegesen ne folyassák a vízcsapokat, távozáskor a szobákban, a társalgóban és a mellékhelyiségekben ne hagyják égve a villanyt, kapcsolják ki a televíziót és a rádiót, igen, a szobák számozott nyugágyaiért a beutaltak felelősek, de azán má nem is vótak nyugágyak, pingpongozni 22 óráig lehet, ebédhez és vacsorához feketekávé, kristályvíz és palackozott bor a felszolgálóknál igényelhető, na persze, az étkezés rendje: reggeli 8.00–8.30, ebéd: 13.00, vacsora 19.00, hát, nem érdekes, gépelt levelek, ezeket mér hozta haza, feljegyzés, a központból érkezett 40 kilogramm burgonyából 17 kilogramm rohadtat találtunk, ki kellett dobni, gazdasági vezető, kriszkrasz aláírás, legalul golyós tollal: Rendben, leírható, még kriszkraszosabb aláírás, kik lehettek ezek, nem tudom, most komolyan, mindegy ez má, van itt néhány öreg kalendárium a grófi időkből, utána néha adott a műv alap, az anya szerette ráírni a nevét a borítóra, Tóth Éva tulajdona, belül meg jegyzeteket írt, a keresetét például havonta, korona, forint, pengő, milpengő, új forint, nyomorúságos összegek, aztán májusnál ezt körmölte a halvány vonalazásra: Amikor a magyarok begyöttek Pannóniába, az egyik megbotlott egy tehénlepénybe, hopp, kiugrott abból egy bocskoros tót, és így kiáltott: toty, ami annyit tesz tótul, hogy íme, és ebből lett a nevük, a tót, írta az anya, jé, ezt én nem is tudtam, toty, toty, toty, júniusnál meg azt jegyezte be: Adjál szállást a tótnak, kiver a házadból, ami viszont egyáltalába nem igaz, mi kedves, vendégszeretők vagyunk, és ha bennünket fogadnak, illedelmesek, távozunk, amikor itt az ideje, inkább kicsivel előbb, mint később, jajistenem, ki köll derítenem a hamvasztást és a szórást,

minél előbb, annál inkább, szegény anya fekszik holtan az ágyába, bevégezte földi életét, ezér most nekem köll, rám marad, énrám marad az egész minden

TIZENÖTÖDIK

(a méltósága)

On ne peut fair rien ici que rechercher les temps perdus. Jó érzés, hogy itt fönn találhatok megfelelő partnert társalgásra, olyat is, akivel lehet franciául. Módfelett sajnálatos, hogy csak rövid időre fékezhetünk le valakinél, *cercle* nem alakulhat ki. Rozsdásodik a nyelvtudás, ha nem használjuk. Emlékszem, gyermekkoromban mindennap volt franciaóra Madame Garyval, aki elvárta, hogy magázzuk, nem hívhattuk Lucie-nek. Németóra is volt, heti háromszor, Herr Beckenbauerral, akit viszont csak Klausnak szólíthattunk, és tegezni kellett. *Klaus, bitte sehr. Danke sehr, Klaus, danke viehlmals. Sei so liebenswürdig, Klaus*. Herr Beckenbauer Köpenickből származott, a gé-ket há-nak ejtette. *Berliner Dialekt.* Mi, gyerekek is há-nak ejtettük, míg az édes jó atyám kijavított, maradjunk a *Hochdeutsch*nál. Ez nagyon elegánsan hangzott. Érdekes módon Klaus, csakúgy, mint Lucie, azzal kezdte, hogy meg kellett tanulnunk az időjárásra vonatkozó összes idiómát. Mintha a nyelvtudás non plus ultrája az volna, hogy ilyenkor minálunk rendszerint sokat esik az eső, vagy hétágra süt a nap, vagy kezdődnek a talaj menti fagyok, vagy nagy pelyhekben hull a hó. Nem emlékszem, hogy valaha is elsüthettem ezeket az ép és egészséges francia és német mondatokat másutt, mint az ő óráikon. Ám úgy belénk verték, hogy álmomból keltve is tarthatnék meteorológiai jelentést franciáknak és angoloknak. *Magnifique*. Igazi szegénység az, ha az ember nem tud visszavonulni a kultúrája mentsvárába a való élet gyötrelmeiből, mondta édesatyánk. Enyhén raccsolt, de az is jól állt neki. A férfiak a mi családunkban raccsolni szoktak. Tóth Iluska, akit annyira szerettem, mintha tulajdon nővérem volna, ennek hallatán elkezdett raccsolni. Érdeklődtem, ugyan miért affektál, azt válaszolta, tanulom a gjófi beszédmodojt. Ezzel azután többször sikert arattam estélyeken és kártyapartikon,

ha elmeséltem, amikor úgyse lehet értelmes eszmecserét folytatni. Tóth Iluskát voltaképp nemcsak azért éreztem közel magamhoz, mert jó atyámra ismertem a vonásaiban, hanem mert fönntartás nélkül szeretett. Hálás volt jó anyámnak, s ez áttevődött reám is. Soha nem beszéltük meg származása titkát, hallgattunk róla, elsősorban jó anyám miatt, ámbár attól tartok, ő is tisztában volt vele. Jó atyánk minden fehérszemélyre rávetette magát, ennél fogva születhettek neki balkézi gyermekei a cselédlányoktól, meg más nőszemélyektől, akik hajlandósággal voltak, vagy akiket egyszerűen kényszerített, élen a kastélybeli női személyzet fiatalabb tagjaival. Így folyt az élet a nemesi kúriákban, ergo csak az vessen követ édes jó atyámra, aki még nem vétkezett. Különben ő mindig meggyónta a házi papunknak. Legalábbis ezt állította. Idefönn szerettem volna tereferélni vele a régi dolgokról, ámde minthogy odalenn elvesztette az emberi beszéd képességét a gégefekélyek miatt, hozta magával a némaságot. Aki belép a sötét ajtón, a lenti veszteségeit nem kaphatja vissza, a sebek se gyógyulnak be, csak nem vérzenek többé, sem reálisan, sem pedig szimbolikusan.

Il ne faut pas se déboutonner. Íme, ez úgyszintén édesatyám gyakran hangoztatott szentenciái közül való. Szó szerint: Nem kell kigombolkozni. Értelme szerint: Az ember ne engedje túl közel a többieket, tartsa meg magának a titkait és a három méter távolságot, mert minden, amit elárul, támadási felület. Nagyon igaz. Ennek megfelelően éltem odalenn, persze, vétettem hibákat. Csak az nem hibázik, aki nem dolgozik, eme mondás viszont valamelyik Gábortól származik, hárman voltak, apa, fiú, unoka, intézőként dolgoztak nálunk, amíg meg nem szűnt a grófi lét. Nekem a magam jogán is járt a grófi cím, szépapám öröksége, ő II. József idején a bécsi udvarban szolgált, a testőrség magas rangú tisztjeként. Két festményen is látható, a Kunsthistorisches Museumban lógnak, Wienben. Többször megtekintettük férjemurammal, először a nászutunkon, ami Veneziában kezdődött, s Wienben végződött. Az utolsó előtti állomás a Semmeringen volt, ahol még lehetett kicsit síelni. Ami azt illeti, már akkor toporzékolhattam volna, amiért flörtölt a szobalánnyal, ám én csak kiveszekedtem magam, s követtem engedelmesen, a Hotel Imperialban várt a lefoglalt

lakosztályunk. Nem örültem, hogy a férjem szakasztott olyan, mint amilyen az atyám volt. *Hélas!* Férfiak, bah.

Aujourd'hui Eva Toth est morte aussi. Fekete nap ez a mai. Belépett a sötét ajtón Tóth Évike is. Álmában érte utol mindannyiunk elkerülhetetlen végzete. Balsorsú családi hármasukból már kizárólag a leányka, Tóth Gizella maradt odalent, ő túl fiatal még ehhez, éljen csak, ameddig van reá módja. Reménykedem, hogy előbb vagy utóbb találkozhatom Évikével, amiként az anyjával, Tóth Iluskával sikerült, habár csak egyetlenegyszer. Akkora sokaság kavarog idefent, hogy isteni gondviselés szükséges ahhoz, ha szeretteidet látni kívánod. Ellenben akire nem tartasz igényt, az bezzeg rád bukkan a kelleténél többször. Férjemuram például szinte oktrojálná a társaságát, ám nekem elég volt belőle odalenn, ahol eskü kötelezett rá, hogy jóban, rosszban, *et cetera*. Ő bezzeg soha nem törődött Iluskával, pedig neki sem lehetett kétsége afelől, hogy grófi vér csörgedez a kislány ereiben, ami egyébként az én drágalátos apámuramat se érdekelte, egy kicsit sem. Semmi nem moccant a szívében, ha látta, mennyire hajaz reá a leányka? Visszatekintvén, ez felettébb érthetetlen. Reám hárult a feladat, hogy gondoskodjam róla. Iparkodnom kellett, hogy ne tegyem túlságost feltűnően, mert azért mégis, a hozzánk hasonló főnemesi famíliákban első a látszat, *nicht war?* A második pediglen a pénz, csakhogy ezt nem verjük nagydobra. Ezt sem. Meg azt sem, hogy életünk csalások veretes sorozatával telt a kastély falai között. A gróf urak nagyatyámtól fogva olyannyira rettegtek a behatolóktól, hogy népes őrséget toboroztak sok pénzért. A fegyveresek úgy strázsáltak a stratégiai pontokon, ahogyan ez a nagyatyám mondotta volt, mintha erődítményben élnénk, nem kastélyban. Kuvaszokat tartottak láncon mind a két nagykapunál, s ezeket a hatalmas dögöket csupán setétedéskor engedte szabadon a kutyafelügyelő, mert olyan is volt. Attól fogva bárkire rátámadtak, akár közülünk is, csak az udvarosokat nem bántották, akiket megszoktak már. Nyolcszáznegyvennyolcban állítólag helybéli parasztok kiegyenesítették a kaszát, s rátámadtak az akkori grófra az ősparkban. Ha jól számolom, az ükapám lehetett, vagy a déd. Végül nem bántották, de megfenyegették, mire ő fölemelte a kommenciót.

Miután a lázadók csapatát szétverték, újra béke lett, visszatért a régi világ. Ám attól fogva a csendőrök naponta befordultak a kastélyba ellenőrizni. Biztosítottak nekik egy kis helyiséget a főbejárat mellett, ott pihentek meg falubeli körjáratukon, kaptak enni-inni. Ez az én időmben is így volt. Vallatószobának hívtuk, tudniillik ha eltűnt valami a kastélyban, avagy más bűnesetre gyanakodtunk, nyomban kihallgatták a vélt vagy tényleges deliquenseket. Ilyesmi ritkán történt. Én ragaszkodtam hozzá, hogy emberségesen bánjunk a személyzettel, esetenként generózusan. Hiszen ők is emberek.

On ne peut pas annuler l'inégalité parmi les hommes. Ha én találhattam volna ki a világot, nem volnának benne sem osztálykülönbségek, sem rangok. Hiszek az egyenlőségben. Kitüntetett figyelemmel olvastam fiatal lányként Jean-Jacques Rousseau *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes* című örökbecsű vitairatát. 1754-ben adta ki, ha nem csalódom. Mint a francia felvilágosodás egyik főalakja. Az ő munkája a *Társadalmi szerződés* is, *Le Contrat Social,* de azt nem olvashattam, édesatyám fölforgató műnek nyilvánította, s eltávolíttatta a könyvtárunkból. Bevitte az úgynevezett dolgozószobájába, a kulcsra zárható üveges szekrénybe. Gyakran játszotta a szigorú cenzor szerepét. Mikoron vége szakadt a mi világunknak, kezdődött az *égalité* szovjet módra, engem kipateroltak a kastélyból, kaptam egy zsúpfödeles házat, negyvenöt lépésre a kastélytól, amint azt Évike megállapította, ők pedig ötvenhét felnőttlépésnyire, ugyanis az övék kettővel odébb helyezkedik el. A nagy egyenlőségben kiemelkedően szegénnyé váltam. Abban bíztam, hogy a titokban kilopott értékekből majd fenntarthatom magamat gondok nélkül, sosem voltam túlságosan nagyigényű. Ez súlyos tévedésnek bizonyult. Tudni való, hogy a grófi időkben értékeinket a titkos páncélfülkében tartottuk, aminek a kulcsait pedig a szekreter alsó fiókjába rejtette a férjemuram. Előlem dugta oda. Arra nem számított, hogy ennél valószínűbb rejtekhely nincs. A bécsi társaságnál biztosítottuk vagyontárgyainkat, amelyik udvari szállító volt, ergo bizonyára korrekt és szolid. Ha kivittünk valamit a kastélyból, extra *Versicherung* kellett, extra fizetségért. Példának okáért amikor estélyre, bálba vagy operába készültünk, és fölvettem

antik ékszereimet. Némelyik még a lotharingiai udvarból, egy kevés pediglen a spanyol hercegi őseimtől való, pontos eredetükről nincsen tudomásom, örököltem. Az ékszergarnitúrák és a nagyobb darabok, mint a madridi diadém, a násfák és a súlyosabb karkötők díszes fadobozzal rendelkeztek. Egész készletemet több mint egymillióra becsülték, tüzetes vizsgálatot követően. Férjemuram is rendelkezett néhány antik gyűrűvel, lánccal, két, gyémántokkal ékesített arany cigarettatárcával, meg a híres díszkarddal, mely a családi legenda szerint Ferenc Károly főhercegé volt hajdanán. Amit lehetett ebből, azt az ostrom alatt befalaztuk az alagsorban, hogy majd kivesszük, ha eltakarodnak az oroszok. Ám azok maradtak, és nem állt módunkban ezekhez hozzájutni. A szociálizmusnak nevezett rablóvilágban találták meg, amikor csőrepedés miatt törték át a falat. Ha jól vagyok értesülve, kincseink javát betették a múzeumba.

Plus de raison que de force. Nagyanyám kedves mondása. Magyarul is jól hangzik, többet ésszel, mint erővel. Így igaz. A kisebb méretű, ám sokat érő ékszereimből annyit, amennyi belefért az acélkazettámba, saját kezűleg ástam el az ősparkban, annak a vadgesztenyefának a tövében, amit Évike Pistinek hívott. De csitt, ez az ő titka. Azt hiszem, rajtam kívül nem árulta el senkinek. Tudniillik azt az egy férfit, a tragikus sorsú szép Szabó Pistit imádta, szerelmes volt beléje, tetőtől talpig, szívből, igazán. Erre Szabó Pisti fogta magát, s belefúlt a tóba. Minő ostobaság. Évike attól fogva jobban szerette a fákat, ápolta őket, gondozta, ölelgette. Nevet adott nékik. Csak azt tartotta meg magának, hogy a vadgesztenyefa Pisti lett, a többit nem titkolta. Tudhatták a kastélybéliek, példának okáért, hogy a jegenyefenyő Iván, a nagy platán pediglen Elemér, gyanúm szerint a vándormozis miatt. Évike kamaszleány lehetett, amikor Elemér járni kezdett a faluba, tartott vetítéseket a korcsmában. Néha behívtuk a kastélyba, hogy mi is megtekintsük a mozgóképeket. Még csupán rövidebbek készültek, hét-nyolc percesek. Évike az egyetlen, akit kértem, segédkezzék a kazetta elásásában, pedig nem nőknek való munka. Ki másban bízhattam volna? A kazetta később annak-rendje s módja szerint megkerült, Évike ásta elő, éjnek évadján, ugyancsak a legnagyobb titokban.

Akkoriban még a kastélyban lakhattam, de már csak két szobát hagytak meg nekem. Bíztam a kazetta tartalmában. Igen ám, csakhogy miként bocsássam áruba? Nem közönséges ékszerek, könnyen lebukhatom vélük. Gábor, az utolsó intézőnk segített, valamilyen úton-módon értesítette a bécsi biztosítót, még épp működött a budapesti irodájuk az Anker közben. Utána bezárni kénytelenedtek. Leutaztak hozzám *incognito*. Évike házában találkoztunk, esti sötétségben. Reájuk bíztam az értékesítést, kezdve a gyémántokkal és rubintokkal ékesített gyöngyfüzérrel. Hamar kiderült a turpisság. Az ékkövek egyike sem valódi. Drágakövek ugyan, de a legközönségesebb fajtából. Igen szofisztikált hamisítványok. Fejemet tenném rá, hogy csak a biztosítósok cserélhették ki, valamelyik úgynevezett tüzetes vizsgálatkor. Félnapokig üldögéltek, zárt szobában, szemükön a lupéval, senki nem ellenőrizte őket. Elvégre megbízható udvari szállítók. Így jártam a kazetta teljes tartalmával. Valamiképpen túltettem magam rajta, Évike azonban fájdalmasan zokogott, sehogyan sem tudta abbahagyni, még én voltam kénytelen vigasztalni. Mondtam neki, hogy több is veszett Mohácsnál, erre még hangosan bőgött. Csitítottam, nehogy fölébredjen Gizike, vagy meghallják a szomszédok. A felháborító csalásnak köszönhetően átélhettem, milyen az igazi szegénység. Hála istennek, már életem végén jártam, kevés maradt hátra. Évikének teljességgel igaza van, negyvenöt felnőttlépésen múlik a sorsunk, avagy az ő házuktól ötvenhét. Őbenne joggal bíztam, soha nem tudódott ki a kazetta ügye. Amelyben már csak két láncot és három gyűrűt tartottam, azokból az egyiket néki akartam adni, de nem fogadta el. Igaz, akkor még nem tudtuk, hogy ezek is hamisítványok. Az összes többit lassacskán eladtam, felettébb nyomott áron vették meg ékszerészek, különböző városokban. Gábor intézte, ügyesen. Némelyikre zálogosoknál kapott kölcsönt, mi persze tudtuk, hogy soha nem váltjuk ki. Egyet-egyet a frissen nyílt állami bizományi üzletekben értékesített. A nehéz időkben Évike és Gábor bizonyult a legodaadóbbnak, a leghűségesebbnek. Idefenn vannak. Annyira szeretném látni őket. Iluskával összetalálkoztam, ám csupán szemvillanásnyi időre, hamar tovább sodorta a kavargás. Rémítő ez

a hullámzó tumultus. Belesajdul a szív s az agy. Abba is, hogy ez immár maga a végtelen. Földi életünkben mindig a végétől rettegünk, nem tudjuk, mennyivel ijesztőbb, ha soha nincs vége annak, amiben vagyunk. Majdnem azt mondtam, élünk, pedig ez nem élet. Hanem micsoda? Bár tudnám. Olyan, mint egy végtelenített film. Villódzóan színes. Ami még félelmetesebbé teszi.

Peu importe combien ça change, c'est toujours la même merde. Újabb örökbecsű bölcsesség jó atyámtól. Mindegy, mennyire változnak a dolgok, ugyanolyan kaka marad az egész, már elnézést a pórias kifejezésééért, de így van franciául, sőt még durvábban. Úgy érzem, itt nagyobb otrombaság káromkodni, mint a lenti világban. Pedig adódnék rá ok bőven. Vetítődik a földi élet összes jelenete újra meg újra, s egyre több hibát, vétket és bűnt kell átélned megint. Talán éppen ez a cél. Soha nem bolyongtam annyit a kastélyban, mint amióta egész nap néznem kell lenti mindennapjaim örökös ismétlődését. Gyakorta utazom a nagy hintónkban, gyerekként, újdonsült feleségként, megfáradt asszonyként. Nyitható tetejű úti hintó volt. Évike mesélte, hogy szétrohadt a fészerben, amikor már rég befellegzett grófi életünknek. Ha a hurkákba hajló vastag bőrfedelet hátra tolta a kocsis, maradt azért széltől s esőtől védett rész az elején, igaz, aki ott ült, háttal a tájnak utazott. Nékem attól mindig összekavarodott a gyomrom. Gyerekkoromban, amikor sokan voltunk, olykor odaparancsoltak. Pedig én a hátulsó helyeket szerettem. Csöppet sem zavart, hogy belekapott a szél a hajamba, cirógatásnak vettem, s élveztem a hátrafelé futó táj gyönyörűségeit. A természet mindent makulátlanra formált a maga erejéből, az ember csak rontani tud a világon, s e téren meglehetősen szorgalmas. Az ilyesféle úti hintónak *Landauer* a neve, érthető okból. Ebből azután mindközönségesen *landau* lett. Évike úgy mondta, *lontau*. Máig sajnálom, hogy kinevettem. Attól fogva inkább hintónak emlegette, némi áhítattal a hangsúlyában.

Oh mon Dieu! Elle est arrivée! Évike! Látom! Jön, jön! Ide, ide! Fékezz, *ma chérie!* Ó. De kár.

Tizenhatodik
(finálé)

Mikor múlik má el a bénultság, abba vagyok, mióta az anya, az édsanyám itthagyott, magamra maradtam, alig bírom elhinni, hogy többé szólnom sincs kihez, nem tudom, mennyi ideje ülök a fal tövébe, nézem az anyát, mintha csak aludna mélyen, sose láttam ilyen nyugodtnak, és igen, szépnek, lehet, hogy az állandó dühöngés csúnyította meg, hát, ez azér nem valószínű, odaképzelem magamat a helyébe furtonfurt, úgy, hogy én legyek a halott, és ő a túlélő, a gyászoló, a sírórívó, közbe igazándiból az van, hogy én nem is sírok, nem is rívok, viszont mindig erősségem vót az elképzelésem, ha beleélem magamat, hogy én fekszek kiterítve, azon nyomba hűlni kezd a bőröm, merevednek a végtagjaim, nyomódik be a fejem a nyakamba, és mérget vennék rá, hogy a szemem kezd kővé válni, és hogyha nem próbálok kicsit mocorogni, lehet, hogy tényleg a halálomba taszajtom magamat, ami azért ijesztő vóna, de ha igaz, akkor az se kizárt, hogy a haldoklásból meg vissza bírok táncolni abba az életbe, ami van nekem még, nem akarom kipróbálni, melengetem a két kezem a leheletemmel, mély levegőket veszek, odakinn zendülnek a fák, sokféle dallammal ölelik a szeleket, amíg hallom, nem köll beszarni, édsanyám itthagyott, én viszont még nem pusztultam vele, pedig mennyire aszittem, hogy megöl az örökös szekálással, amit túlontúl a szívemre vettem, nem köllött vóna, ő is csak egy ember, egy élőlény, egy poletár asszony, aki folyton mehetnék vót, mégse indult sehova, kíváncsiságból se, próbaképpen se, csak a kastélyba vágyakozott, mintha odabenn vóna a kánaán, pedig csak dógozás vót, kínlódás, megalázás, verejték és könnyek, minekünk nincs kánaán, nem vót, nem is lesz ebbe a büdös életbe

Engem má nem lehet öregségembe meglepni, mégis tátva maradt a fogatlan szám, mer egy az hogy aztat látom, hogy lett egy nagy sötét ajtó a tisztaszoba fehérre meszelt falának a kellős közepén, vasajtónak néztem a sötétségbe, olyan, mint a pincéé a kastélyba, megesküszök bármire, ami szent, kivéve Gizike leányom életét, hogy sose volt ajtó a fal közepén, biztos csak álmodom ezt álmomba,

sokszor nehéz má nekem különbséget tenni, hogy még ébren vagyok-e, vagy má alszok, hát,

Gizike hol lehet, á, kinn a konyhába, besüt onnét a fény, de mintha nem a lámpa égne, hanem a hold fönt a magas égbe, sápatag fehérség, szűzanyám, mi ez a durva csikorgás, ah, nyílik a sötét vasajtó, mögötte villámlások, mennydörgés nincs, helyette sűrű füst kavarog, orrfacsaró szaggal, mintha hordókat kéneznének odabenn, hívást érzek, erősset, hív az izé, tudom is én, valami, engedelmeskednem köll, szokatlanul könnyen tápázok föl, nem értem, mér nem félek, hogy belém csap a ménkű, lépkedek előre, míg beérek az istentüzekbe, nna nekem má nyóc, visszanézek félutamból, jézusisten, látom, hogy az ágyon is ott fekszek mozdulatlanul, alszok, közbe meg má ideát vagyok, hát mi a rossz nyavalya történik, kapizsgálni kezdtem, hogy az, szóval, AZ, egy az hogy vége, átlendültem a felvilágba a lentiből, ez nem szimbólium, hanem tényleg, hol a szentpéter a nagy kúccsal, majcsak előtámít valahonnat, nna akkor most lesz nekem jó, mer tényleg, tudok járni, látok, hallok, és semmi de semmi se fáj és hát, mindennek eljő az ideje, Évike leányom is átlépett a sötét ajtón, erre föl má csak csupán Gizike, oppardon, nem szereti, ha így hívják, Gizella unokám van még odale a fődön egyedül, osztán ha ő is átlép egyszer, írmagunk se marad a lenti világba, kipusztulunk onnat, eltűnünk örökre, és nemsoká a kutya se fog emlékezni, hogy vót egyszer egy szegény leány, Tóth Iluska, nem köllött se az apjának, se az anyjának, erre föl a méltóságáék befogadták, és született néki egy Évikéje, és őnéki pedig egy Gizikéje, oppardon, Gizellája, és semmi különös nem történt vélük, három szegény apátlan nő, egészen egyszerű emberek, és éltek, míg élhettek, itt a vége, fuss el véle, kend a vajas kenyérre, három leány, három nő, három asszony, és osztán három vénasszony lett belőlük, és a végén meg a nagy büdös semmi, és az omladozó nádfödeles ház, ami az övüké vót, mit tudjam én, kié lesz, a helytartóságé, akarom mondani, a tanácsé, szóval az önkormányé, valaki majd beléhurcolkodik, és kár vóna, ha kivágnák a két régi fát az udvaron, a Béla kőrist meg a Gabi nyírfát, Évike biztos kétségbe zuhanna, mer szép fák, és igen kedvesek az ő szívének, én osztán fütyülök a fákra, annyira mindegy az egész fődi vircsaft, annak

számunkra vége, és itt a fényes semmibe lebegünk a magasságba, hiába nevezik az angyalok mennyországnak, és

Je pense, donc, je suis. Mennyire boldoggá tett, ha franciául cseveghettem, kiváltképp, ha olyasvalakivel, aki felettébb jól tudott. Olvasni is franciául akartam, persze, nem mindig volt megfelelő könyvem. Jó atyám beszerezte a fölvilágosodás híres szerzőinek munkáit, Voltaire, Diderot, Rousseau, Descartes, de némelyiket felforgatónak minősítette, azokat nem vehettem a kezembe. René Descartes inkább az előfutáruk, 1650-ben hunyt el. Francia körutazásunkon megtekintettük a sírhelyét, a nagy fekete márványtáblát a Saint-Germain-des-Prés-i apátságban. Férjemuram határozott kívánságára, ő karteziánusnak vallotta magát. *Cogito, ergo sum,* ezt mindig latinul idézte. Pedig Descartes, mint tudjuk, francia. Volt. Gondolkodom, tehát vagyok. Minő tévedés! Én példának okáért mást sem csinálok, amióta átléptem a sötét ajtón, csak gondolkozom, éjjel és nappal, ami idefönn egészen összekeveredik, mégsem lehet azt állítani, hogy vagyok. Sokkalta inkább, hogy nem vagyok, ez viszont örökké fog tartani. Férjemuram azt is nagy előszeretettel hangoztatta, hogy René Descartes szívesen utazgatott, egyebek közt Lengyelországban, Magyarországon és Csehországban is járt. Mit láthatott nálunk? Erről nem tudok. Annyira ráérek, hogy utánaolvashatnék, könyvek azonban nincsenek idefönn. Itt csak emlékezni lehet. Könyvtárunkban megvolt egy műve magyarul, *Értekezés az értelem helyes használatának módszeréről.* Olvastam, de nem vagyok képes fölidézni. Azt tudom, hogy fordította Alexander Bernát. Furcsa név. Illik Descartes-hoz. Évike és Gizike örökké emlegette, hogy ötvenhét lépés a táv a kastély és a kunyhójuk között, de a távolság szimbolikus értelemben több száz kilométernyi. Ők úgy mondták: szimbólium. Valóban. Ám azért óvatosan fölvetem, vajon a mi életünk volt-e boldogabb, akik beleszülettünk a kastélyba, a vagyonba, a grófi címbe, vagy az övéké, akiktől mindezt nem vehette el senki, tekintettel arra, hogy nem rendelkeztek velük. Akit nem hajíthatnak ki a vagyonból és a kiváltságaiból, annak esetleg kevésbé fáj, ha nincs semmije, és sosem volt. Beéri azzal, ha ehet, ihat, jut neki ruha és szeretet, többre nem vágyik, mert eszébe se jut,

hogy vágyhatna. Fogós kérdés. Cserélnék-e bármelyikükkel, ha valamely csoda folytán újrakezdhetném? Még fogósabb.

▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪

Készültem rá, hogy tegyem a dógom, tudtam, hogy köllene, mégse szántam rá magam, halogattam, hogy elvitessem az anyát, olyan szépen feküdt az ágyán, néztem bávatagon, fogalmam sincs, mit köll csinálni a hamvasztás végett, hogy lehessen azután szóratás, amit má jó régen kiterveltem, csak az a baj, hogy akkor fejfája se lehet, vagy mégis, meg köll kérdeznem valakitől, de kitől, majd belevésem a nevét a két kedves fájából az egyikbe, talán Gabi nyírfába, az a terebélyesebb, Tóth Éva, alája köll a két évszám, hogy született ekkor, meghalt akkor, de most nem jut eszembe egyik se, vagy lehetne úgy, hogy Tóth Éva, élt nyócvan évet, sőt inkább nyócvanegyet, emlékét őrizzük kegyelettel, á, nem jó, mer csak én őrzöm egyedül, addig, amíg, vagy azt is lehet, Tóth Éva, évszámok, nyugodjék békébe, hát, majd meglátjuk, addig-addig húztam az időt bénultságomba, folyattam a napokat, nem ettem, mer bótba se mentem, csak kuporogtam a falnál, egészen addig, amíg bezörgettek az ajtón, ki az és mit akar, erre hogy rendőrség, tessék szépen kinyitni, jóvan, megyek má, nem engedelmeskedtek a lábaim, megmacskásodtak, négykézláb másztam oda, ezek addigra berúgták az ajtót, kiszakadt a zsanér, és tényleg rendőrök voltak, nem ismertem őket, betrappogtak, elemlámpával világítottak a szemembe, az egyik fölhúzott, hogy álljak, de visszahuppantam, villogtak a fénypászmák, gomolygott a porszemeknek a serege, ki az ott az ágyon, kérdezte valamelyik, hát az én mamám, meghalt szegényke, egy pillanatra tényleg úgy láttam, mintha a mamám feküdne a halottas ágyán, jaj nem, hanem az anya, az édsanyám, ő halt meg mostan, a rendőrök szigorúak vótak, akkor a mamája vagy az anyja, ne tessék viccelni, bocsánat, nehéz a fejem, hamarjába nem tudtam, ki halt meg, úgy éreztem, hogy én, hálisten, ezt nem mondtam ki, igyekeztem összeszedni magam, az anya fekszik ottan, igen, az édsanyám, az én szegény édsanyám, mondtam nekik, kiderült, hogy a hátsó szomszéd hívta ide őket, följelentettek a szag végett, én nem is éreztem, ami azér furcsa, hogy mér nem

Egy az hogy mi az istennyilát keresnek a csendőrök odale a házamba, a házunkba, esti sötétségbe, és ha már, akkor Gizike mér nem gyújt villanyt, minek ül a hideg kövön a konyhába, míg a csendőrök, jobban mondva rendőrök elemlámpáznak a tisztaszobába, a holttestem körött, lehetne bennük annyi ampátia, hogy nem zavarják a leányomat a gyászába, amikor pont meghalt neki az anyja, azér az nem mindennap van, egyáltalába mit akarnak tőle, ha lehetne kiáltani innet, hogy meghallják odale, bizisten rájuk ordítanék, Gizike leányom nagyon odavan, mennyit veszekedtem szegénykével az utolsó időkbe, öregkoromra rémes vénasszony lettem, sokkal rosszabb, mint amilyen az én édsanyám vót, az a drága lélek, mindenki imádta, ő csak elszótlanodott, amikor közelgett az idő, hogy által köll lépnie a sötét ajtón, a csöndbe húzta bele magát, a szemét is alig nyitogatta, de azér összeszedte magát és engedelmesen dógozott a kastélyba, ha adtak neki tennivalókat, odabe múlt el jóformán az egész élete, ott is halt meg, összerogyott némán a tavacska hídján, má úgy emlékszek rája, ahogy hever, ponyvával betakarva, sírtam, én mindenesetre aszittem, de a kertészek úgy mondták, csak a könnyem csurgott, az üvegházaktól rohantam oda lélekszakadva, akkoriba oda osztottak be, pedig inkább a fákkal akartam foglalkozni, azok vótak a kedvenceim, térdre hullottam, Gizike mellé, aki má ott vót egy szobalánnyal, imádkoztak, most az én halálba simult arcomat bámulgatta napok óta, amíg a zsandárok intézkedtek, míg jött a halottaskocsi a nyeles vaskoporsóval, a rendőrség kilépett az udvarba, hogy helyet adjon emezeknek, egy az hogy nem valami tágas a mi házunk, odaki rágyújtottak, s biztonság kedvéért belenéztek a kútba, mer ugye errefelé a férfiak fölakasztják magukat, a lányok-asszonyok meg kútba ugranak, az egy kivétel a Gábor, nem a mostani Gábor, hanem az elődje, az is Gábor vót, a mi Gáborunk apja, aki fölakasztotta magát az ököristállóba, de az isten szerelmére, kit keresnek a kútba, Gizike él, ugye, az én maradványomat pont rakták bele a vaskoporsóba, édsanyám pedig má régesrég elhólt, isten nyugosztalja, idefönn kóborog valamerre és íme bizonyság isten és ember előtt, hogy az egyenlőség lecsap az égadta világon mindenkire, amikor vége szakad a fődi életnek, és erre föl által köll

menni a sötét ajtón, onnastól mindég ebbe a sokadalomba tülekednek együtt a grófi származékok a közönséges halandókkal, vagyis a pórnéppel, ahogy a drága jó Katinka méltósága mondta, és nincs mentség, itten lel örök hazára mind az összes méltóságos és méltósága, osztán még a királyok is, kerülgetik egymást, mint a bolygó zsidók, hát, nem bánnám, ha szembetanálkoznék Ferenc József apostoli király őfelségével, megcsókolnám a kezit néki féltérdre ereszkedve, ha ugyan tudnék még olyat, bámulnám a csodás bajszát és pofaszakállát, kérni má nem bírnék tőle semmit, mer idefönn nincs néki olyanja, amit adhatna, és hasznát vehetném, azér eccer majcsak szembetanálkozunk, és ha nem, az se baj, nem kizárt, hogy vóna nékik, a királyoknak, a hercegeknek, a grófoknak és a többi gazdagoknak egy másik mennyország idefönn, elkülönítve a pórnéptől, á, asziszem, nincs, de minek foglalkozok evvel, má énnékem nyóc, és az idő csak eltelik így is, úgy is, osztán csak az a baj, hogy vége se lesz soha, de legalább nem köll se enni, se inni, se dógozni, se főzni, se mosni, se teregetni, se vasalni, se vécézni, se rendet rakni, mer rend az van itt, én naphosszat Gizikét várom, az édes kis onokámat, má csak ő maradt közülünk odale utolsónak, és mindég kevés a hely, de a hely se fontos, és az örök időt kapottak simán átnyomulhatnak egymáson, má észre se vesszük, így megyen itt fönt, sluksz paksz, és *Être adulte, c'est être seul*. Madame Gary saját magát vigasztalta e maximával. Felnőtt, ez azt jelenti, egyedül vagy, így fordítanám. Magyarul nem hangzik olyan jól. *Tant pis*. Holott az ember soha nem lehet egyedül, van férj a sarkadban, rokonok is, nem beszélve a személyzetről, ők szünet nélkül leskelődnek és hallgatóznak. Ettől a szegény rétegek mentesek. Nem tudhatják, milyen érzés, ha állandóan körülvesznek a szolgálók, akiket abszurd módon azért fizetünk, hogy egy csöpp nyugságunk se legyen tőlük. De odalent magadra zárhattad a hálószobád ajtaját, ha a férjedurad nem óhajtott rád rontani. Vagy behúzódhattál a fürdőszobádba egy jó könyvvel. A feleség utolsó mentsvára a kis- és nagydolga. Azokat tiszteletben tartják. Többé-kevésbé. Na, itt ez sincs. Itt már semmi sincs. Csak a minden képzeletet felülmúló örök békesség, ugyebár. Ami azt illeti, nem ilyennek képzeltem. Arra nem emlékszem, képzeltem-e egyáltalán

valamilyennek. Én még nem készültem föl a sötét ajtóra, váratlanul ért a szívroham. Akkor bezzeg jó lett volna, ha van mellettem valaki, talán visszatarthatott volna, masszázzsal vagy az újabban divatba jött életmentő csókkal. Mindegy, ami volt, az volt, múlt idő, egy té-vel. Avagy más ige esetén kettővel. Nehéz lehet ezt elsajátítania egy külföldinek.

▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪

Olyan béna csönd lett, amikor az anyát, szóval ami itt maradt belőle, elvitték a vaskoporsóba, visszaültem a fal tövébe, mer a csendőr kihallgatott, hogy mér nem tettem a dógomat, mér nem jutott eszembe, hogy a halottnak a temetőbe a helye, de én nem válaszoltam, azt se mondtam meg neki, hogy a szóratást akarom, egyik kérdésére se feleltem, mer agyonnyomott az a csönd, hiába fenyegetőzött, hogy szedjem össze magam, ez kihallgatás, és csakis a tiszta igazat meg minden, a tiszta igazság az vót, hogy megkukultam, hiába ijesztgetett, hogy törvénybe ütköztem, mer bejelentési kötelesség, meg higénia szabályok, és eljárás fogja venni kezdetét, az legyen az én legnagyobb bajom, minek mondjam el, amit úgyis tud ez a csendőr, legföljebb azt kérdeztem vóna meg tőle, mér van szovjet tányérsapkába, az oroszok má kimentek ebből a kis országból, akkor mi van, őtet itt hagyták, s ha igen, honnét tud magyarul, úgy éreztem, jól átvészeltem az egészet, hosszan jegyzetelt, alá köllött írnom, hát tessék, végre elmentek, de még kérték, vagy ajánlották, hogy keljek föl onnét, segítenek, ha akarom, ráztam a fejemet, mást se akartam, csak hogy hagyjanak békén, mikor az meglett, hallgattam a béna csöndet, mer az a meggyőződés lett a fejembe, hogy a házba biztos beleitta magát az édsanyám sok-sok beszédéből valami, és ha erőssen figyelek, hallani fogom, nagyon akartam, viszont akkor az én drága kis mamám beszédéből is hallható pár foszlány, csakis rajtam múlik, hogy megkapom-e, annyira erőltettem a fülemet, hogy nőni kezdett, állati, ezt idáig mér nem tudtam csinálni, mint a méltósága régi gramofonjának a kürtője, akkora lett a fülem, jól nézhetek ki, de még azzal a két rézkürtővel se bírtam hallani semmit a mamámból és az anyámból, akkor dühbe gurultam, föltápászkodtam, ki az udvarba, elővettem a fészerből a nagyfejszét, amivel a téli tüzelőt hasogatom föl, amit babába hoznak

az erdészetből lovaskocsin, rátámadtam elöl a Béla kőrisre, hogy kivágom, sajnos hogy hiába csapkodtam, életlen má a nagyfejsze, szólni köll Gábornak, hogy élezze meg, pont így jártam hátul a Gabi nyírfával, meg se rezdült a fejszecsapások alatt, pedig én aszittem, a nyír puhább fa, átszólt valaki a szomszédból, hogy micsinálok, ne őrüljek meg, fütyültem rá, ha az anya meghalt itt nekem, dögöljenek meg a fái is, majd bemegyek a kastélyba, adok én Elemér platánnak meg az Iván jegenyének, pusztuljanak el, legyen végük, ahogy a Feri diófának a vár udvarába, akit kivágtak, még gyerekkoromba

Egy az hogy csuklok, szűzanyám, állandóan csuklok, midolog ez, nincs itt se evés, se ivás, se pisilés, se kakálás, akkor mér van csuklás, kérdem én, Tóth Éva, magyar vénasszony, csuklok, hiába tartom vissza a levegővételt, míg majd megfúlok, lehet-e megfúlni idefönn, kérdem ezt is én, hát nem, legalábbis asziszem, azér ha má itt köll rostokolnom az idők végezetéig, ami ugye nincs is, bár együtt lehetnék édsanyámmal, s ami még izgalmasabb vóna, az apámmal, aki nemzett engemet a lenti világba, én nem olyan tatárképű vagyok, mint Gizike, viszont én ez végett adtam a nagy jegenyefának az ősparkba az Iván nevet, egy az hogy szibériai jegenyefenyő, és az Iván orosz név, Ilonka, aki a műv alap idejébe sokáig vót élethalál ura a kastélyba, rákérdezett, kerekperec letagadtam, mer mi köze hozzá, arról, hogy engemet ki nemzett, édsanyát kéne kifaggatni, készülök rá, hátha megmondja az igazságot, itt ugye má minek titkolózna, ó ha énnekem lett vóna rendes apukám, aki fölnevel, és gondoz, és tart, nem kénytelenedek egész életembe nincstelen poletárként küszködni, de késő bánat, eb gondolat, ahogy Gizike szerette mondogatni, vagyis Gizella, Gábor bácsitól hallotta, hogy melyik Gábor bácsitól, arra má sehogyse emlékszek, majd csak össze bírok találkozni édsanyámmal, őtet megismerem, édsapámat viszont nem, őneki kell rámismernie valahogyan, hátha netán megszólal benne a vér szava, vagy mi a szent szar, szűzanyám, bocsánat, kicsúszott, visszaszívom és így vagyok én má, hogy lebegek mindég, odalenn a fődön elgyászolt a leányom meg az onokám, Évike és Gizike, amikor meglett a halálom, és igazibul sose vót nékem lehetségem dönteni a sorsomról, mér pont itt vóna másképp, és mindég csak várni köll, hogy történjék valami, de sose történik

semmi, és nem bánnám, ha vóna lehetőségem, hogy az egyes, kettes és hármas méltóságának megmondhassam a magamét, mer nagyra vótak avval, hogy ők milyen jók mivélünk, a kastélyba dógozókkal, pedig csak csinálták a hókuszlótuszt, adták karácsonyi ajándékra a kevéske természetbélit, de különben annyiba se vettek mibennünket, akik dógoztunk rájuk, mint a házőrző kuvaszaikat, mer még azokat is többre tartották, és mi viszont beszélő szerszámok vótunk, ahogy Gizike tankönyvébe írták a rabszolgákról a római görögöknél, fölolvasta nékem, és ez mindég így vót, lehet szép szavakat akasztani a csúnya dógokra, de attól nem szebbülnek, és Gitta grófnő, a kettes méltósága az utolsó éveibe sose állt föl a nagy faragott karosszékből, amit trónnak hívott az ura, mer valami koronahercegé vót, onnét örökölték, de pedig nem trón vót, hanem Gitta méltósága ülőbörtöne, mer nem bírt abból fölállni, és erre föl néha beszélgetett vélem, de nem a kedvemér, hanem mer unatkozott, és tudott mondani okosakat, amiből tanultam, nékem ugye szinte semmi iskolám nincs, szóval rám fért, és Gitta méltósága mondta azt is, hogy Iluska, kedves, sose feledje, hogy habár rendszerint fordítva hiszik, a férfiak fákká válnak lassankint, a nők viszont kövekké, és a fák néha ledőlnek vagy elkorhadnak, de nékünk nőknek mindent ki kell bírnunk, és ez annyira igaz, hogy csak na, példának okáért Gizikét mostan elvitték a kis nádfödeles házból egy nagy fehér kórházba, bezárták, magyarán megmondva, avval, hogy jobbítani akarják az agyát, ahelyett hogy hagynák békibe a gyászával, mer nincsen arra se pirula, se gyógyítás, és

Il faut cultiver nôtre jardin. Művelni kell a kertünket. Voltaire zárómondata a *Candide ou l'optimisme*-ben. Átrágtuk magunkat az egész könyvön Madame Garyval. Kacagott a filozofikus kalandregény úgynevezett vicces fordulatain. Tapsikolt, annyira tetszett neki. Én nem találtam humorosnak. Candide beszélő név, jelentése: nyíltszívű, őszinte. Akkor Candide vagyok, jelentettem ki, azt hittem, ez vicces, ám ezt Madame Gary nem találta humorosnak. Pangloss mester a kastély házitanítója, sajnáltam, hogy nem az enyém, jobb lett volna a karót nyelt Madame Gary helyett. Pangloss is beszélő név, jelentése: bőbeszédű, szőrszálhasogató. Az ő alapelve: ez a világ a lehető világok legjobbika, s minden úgy van jól, ahogy

van. Ugyan kérem. Nagyjából egészéből semmi nincs jól úgy, ahogyan van. *Mais enfin*… Nekem újabban lázálmaim vannak itt, holott sosem alszunk. Miként lehetséges ez? Az imént példának okáért a *Macbeth* című színdarabba kerültem. William Shakespeare eme véres tragédiáját láttuk férjemurammal a londoni Nemzeti Színházban. Parádés szereposztás, mi persze sosem hallottunk azokról a színészekről. Macbethnek azt jósolják, hogy addig nem kerül bajba, míg három képtelenség meg nem valósul. A harmadik az, hogy valamilyen erdő elindul. Aztán mégis. Na és lázálmomban föllázadnak a fáink az ősparkunkban, elegük lett az emberuralomból, kitépik gyökereiket, megtámadják a kastélyt, bedöntik a falakat, utána a kőkerítést rohamozzák, áttörnek rajta, szétözönlenek a faluban, elfoglalják az utakat, a dombokat, a völgyeket, addigra én madárként repkedek az ég peremén, látom a magasból, hogy ez történik országszerte, sőt az egész világon. Szűzanyám. Egy az hogy értesültem róla, hogy Gizikét elmegyógyintézetbe csukták odalenn, és ez borzasztó, de hogy nékem pedig itt a boldog végtelenségbe kigurul egy kerekem, sose gondoltam vóna

Tartalom